

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra etiky, psychologie a charitativní práce

Bakalářská práce

Vliv pandemie covid-19 na domácí násilí z pohledu pracovníků sociálních zařízení v Českých Budějovicích

Autor práce: Vít Suchan

Vedoucí práce: Mgr. Karel Šimr, Ph.D.

Studijní obor: Sociální a charitativní práce

Forma studia: Kombinovaná

Ročník: III.

2022

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem autorem této kvalifikační práce a že jsem ji vypracoval pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.“

Dne 29.4. v Českých Budějovicích

.....

Vít Suchan

Poděkování

Děkuji vedoucímu mé bakalářské práce Mgr. Karlu Šimrovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení mé kvalifikační práce.

Obsah

Úvod	6
1 Definice domácího násilí	7
1.1 Znaky domácího násilí.....	7
1.2 Formy domácího násilí	8
1.3 Příčiny domácího násilí	10
2 Oběti domácího násilí	11
2.1 Ženy jako oběti domácího násilí	11
2.2 Muži jako oběti domácího násilí	12
2.3 Senioři jako oběti domácího násilí	12
2.4 Děti jako oběti domácího násilí	13
3 Pachatel domácího násilí	14
3.1 Typologie agresora	14
4 Dopady domácího násilí na oběť.....	14
4.1 Syndrom týrané osoby	15
4.2 Posttraumatická stresová porucha	15
4.3 Syndrom CAN (child abuse and neglect)	15
5 Tři pilíře pomoci obětem domácího násilí	16
5.1 Institut vykazání	16
5.2 Soudní předběžné opatření.....	17
5.3 Intervenční centra	17
6 Krize v kontextu pandemické situace	18
6.1 Průběh krize	18
6.2 Pandemie covid-19	19
6.3 Onemocnění covid-19	19
7 Výzkumné šetření.....	20
7.1 Cíl výzkumu.....	20
7.2 Metodika sběru dat	20
7.3 Etika výzkumu	21
7.4 Použité techniky analýzy	22
7.5 Charakteristika zkoumaného vzorku	22
8 Analýza dat a interpretace výsledků výzkumného šetření.....	23
8.1 Vliv pandemie na aspekty domácího násilí	23
8.2 Vliv pandemie na práci s klientem.....	26
8.3 Vlny pandemie, počet a typy případů.....	28

8.4	Spolupráce s ostatními organizacemi během pandemie	32
8.5	Spolupráce s orgány státní správy, PČR a státní nařízení během pandemie ..	33
8.6	Vliv pandemie na osobní prožívání pracovníků	34
8.7	Vliv pandemie na prezentaci problematiky DN v médiích	35
9	Shrnutí empirické části	36
10	Diskuze	38
11	Závěr.....	42
12	Seznam použitých zdrojů.....	44
13	Přílohy.....	47
14	Abstrakt.....	88
15	Abstract.....	89

Úvod

Na konci roku 2019 byl v čínském městě Wu-chan poprvé identifikován vir SARS-CoV-2 způsobující onemocnění covid-19. V březnu dalšího roku byla hrozba tohoto viru vyhodnocena na úrovni pandemie a Česká republika vyhláší nouzový stav a přijímá opatření se snahou snížit dopady na obyvatelstvo.

V médiích se obzvláště na začátku pandemie ozývají varovné zprávy odborníků a organizací, varujících před zvýšeným ohrožením občanů domácím násilím. Vycházejí při tom z teorie „zavřených dveří“ podle které může důsledkem izolace docházet k eskalaci násilí a vzniku nových případů.

Tato práce si klade za cíl zjistit, zda nebo jakým způsobem pandemie a s ní spojená opatření, ovlivnila domácí násilí z pohledu sociálních pracovníků v Českých Budějovicích.

Práce je rozdělena na teoretickou a metodickou část. Teoretickou část práce tvoří úvod do problematiky domácího násilí, definuji zde základní pojmy a charakterizují oběti a pachatele. Dále se věnuji popisu tří pilířů pomoci obětem domácího násilí, mezi které patří policie, soudy a intervenční centra. Charakterizují pandemii covid-19 a to, jakým způsobem populaci ohrožuje.

V praktické části předkládám výsledky výzkumného šetření, provedeného mezi pracovníky intervenčního a krizových center v Českých Budějovicích. Následuje interpretace zjištěných dat a jejich propojení s teoretickou částí.

1 Definice domácího násilí

Univerzální definice pro domácí násilí dodnes nemáme a v odborné literatuře ohledně jednotlivých pojmů panuje značná terminologická nejednotnost. Domácí násilí se obecně definuje jako opakované násilné jednání nebo vyhrožování násilným jednáním, v jehož důsledku může docházet k nebezpečnému útoku proti zdraví, svobodě nebo lidské důstojnosti mezi osobami, které spolu sdílejí společnou domácnost a jsou spolu v intimním či rodinném vztahu.¹

Domácí násilí začalo být vnímáno jako společenský problém na konci 70. let 20. století. Tehdy se domácímu násilí rozumělo výhradně, jako fyzické násilí, kterého dopouštěl muž na ženě v partnerském vztahu.²

Na rozdíl od minulosti, dnes si již pod pojmem domácí násilí nepředstavujeme pouze násilí fyzické, ale rozlišujeme ho na několik dalších typů. Stejně tak již není jedinou obětí žena.

1.1 Znaky domácího násilí

Domácí násilí má mnoho podob. Dochází k němu mezi členy rodiny, ve společné domácnosti, bez ohledu na pohlaví, či věk. Jeho oběťmi se stávají nejen ženy, ale také děti, muži, senioři a lidé se zdravotním postižením.

Mezi znaky domácího násilí patří:³

Místem činu je domácí prostředí: Nejčastějším místem, kde dochází k domácímu násilí je soukromý příbytek. Díky tomu je domácí násilí těžko pozorovatelné okolím, které by mohlo zasáhnout a těžko se dokazuje.

Násilí se opakuje a má tendenci se stupňovat: Násilí začíná mírnými prohřešky vůči oběti. Pokud jsou hodnoceny samostatně, mohou být přehlédnuty či bagatelizovány. Pachatelé své jednání stupňují postupně, což napomáhá k tomu, aby si oběť zvykla na jednání pachatele. Domácí násilí v některých případech může přerůst z nadávek až k vážnému ublížení na zdraví nebo usmrcení oběti.

Pachatel uplatňuje moc a kontrolu vůči oběti: Role obou zúčastněných jsou jasně a pevně vymezené. Pachatel uplatňuje moc a kontrolu nad životem oběti. Často omezuje její pohyb a sociální a ekonomické možnosti. Poměr sil je zcela ve prospěch pachatele.

¹ Srov. BEDNÁŘOVÁ, Z. *Domácí násilí: zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. 2009, s. 6

² Srov. ČÍRTKOVÁ, L. *Domácí násilí: nebezpečné rodinné vztahy ve 21. století*, 2020, s. 9-10

³ Srov. DUFKOVÁ, I., ZLÁMAL. J. *Domácí násilí se zaměřením na problematiku obětí*, 2005, s. 8-9

Důležité je v tomto ohledu rozlišovat hádky a podobné události, ve kterých jsou obě strany rovnocenné. Takovéto případy patologie nejsou definovány jako domácí násilí.

Oběť a pachatel bývají vzájemně provázáni: Pachatel a oběť jsou zpravidla životní partneři, může se to ovšem týkat vztahů mezi jinými členy rodiny, například mezi generacemi (děti, rodiče, prarodiče), kteří obývají stejný příbytek. To nadále komplikuje situaci oběti, která často nemá kam jít, je ekonomicky vázána na pachatele nebo má s pachatelem rodinu.

Složitý, ambivalentní postoj oběti k pachateli: Společná provázanost s pachatelem oběti ovlivňuje její postoj k pachateli. Ve většině případů oběť doufá ve zlepšení vztahů, nechce situaci řešit razantně, nechce, aby pachatel byl potrestán, a tak stojí před velmi složitým rozhodnutím. Jestli přerhat vazby s pachatelem a ztratit vše s tím spojené, často to znamená změna bydliště, rozvod, zhoršení finanční situace apod. Nemluvě o emoční zátěži, pod kterou se oběť v takové situaci nachází.

1.2 Formy domácího násilí

Většina autorů se shoduje na obecném rozdělení domácího násilí na následující formy: násilí fyzické, psychické, emocionální, sociální a ekonomické. V některých pozdějších publikacích můžeme rovněž najít násilí materiální a latentní.

Psychické násilí je nejčastější formou domácího násilí. Pomocí urážek, nadávek, zesměšňováním apod. pachatel účelně snižuje sebevědomí a objektivní úsudek týrané osoby. Psychické násilí je přítomno ve všech případech domácího násilí a zpravidla přetrvává i při výskytu ostatních forem násilí. Podobně jako ostatní formy, má tendenci se s časem stupňovat a může být hůře identifikovatelné okolím i obětí samotnou. Velmi těžko se dokazuje. Psychické násilí často stojí při vzniku domácího násilí. Právě z něj se mohou rozvinout ostatní formy a postupně se stupňovat jejich intenzita.⁴

Fyzické násilí je častou kombinací s násilím psychickým. Při něm pachatel využívá fyzické síly k tomu, aby ublížil oběti, vyvolal v ní strach a umocnil tak svou převahu. Na rozdíl od násilí psychického, jsou následky po fyzickém násilí viditelné. Někteří násilníci proto volí místa pro své útoky proti oběti tak, aby nebyla jejich zranění na první pohled viditelná. Obzvláště nebezpečné je fyzické násilí pod vlivem návykových látek jako jsou drogy a alkohol. Zvláštními případy jsou ty, ve kterých pachatel trpí například duševním

⁴ Srov. STOČESOVÁ, V., ČÁP, D. *Psychoterapeutická práce s původci domácího násilí: zvládnutí vzteku, agrese a násilných projevů*, 2020, s. 31

onemocněním, tedy v případech, kdy je výrazně sníženo sebeovládání násilné osoby. U fyzického násilí je důležité, aby oběť získala zprávu od lékaře, jenž může následně předložit jako důkaz během soudního řízení.⁵

Sociální násilí spočívá v sociální izolaci oběti. Násilník v tomto případě kontroluje a omezuje kontakt oběti se známými, ve společnosti může oběť znemožňovat a dělá vše proto, aby snížil možnost oběti vyhledat pomoc ve svém okolí. Sociální násilí se projevuje neustálou kontrolou nad tím, co oběť dělá. Pachatel oběť zesměšňuje a citově vydírá.⁶

Ekonomickým násilím pachatel odepírá oběti právo rozhodovat o financích, omezuje její přístup k nim, rozhoduje o výdajích domácnosti nebo zatajuje ekonomickou situaci sebe a rodiny. Oběti zakazuje udržení zaměstnání, vystavuje rodinu hladu, chladu, nedostatku oblečení, popírání potřeb členů rodiny.⁷

Sexuální násilí zahrnuje všechny sexuální praktiky a aktivity, které oběť dělá z donucení nebo s nechtí.⁸

Blíže specifikovaným ekonomickým násilím je násilí materiální. **Materiální násilí** se vyznačuje destruktivním chováním vůči společnému majetku, typicky nábytku, trhání oblečení, ničení dárků, znečišťování věcí apod. Typickým příkladem je také násilí vůči domácím mazlíčkům, ke kterým má ohrožená osoba citovou vazbu.⁹

Latentní násilí je v odborné literatuře poměrně novou formou násilí, která výrazně narušuje fungování oběti. Její projev spočívá v očekávání opětovného násilného chování ze strany agresora. Oběť se v reakci na chování agresora (cesta do hospody, pití alkoholu, špatný den v práci, bouchnutí dveřmi) cítí, jako kdyby již k násilí docházelo a přizpůsobuje tomu tak své chování.¹⁰

Úlehlová zahrnuje mezi tyto formy také **pronásledování** (stalking), které definuje jako: „*dlouhodobé, opakující se sledování a obtěžování oběti, které vybočuje z normy a výrazně zasahuje do jejího osobního života i do okruhu jejích blízkých.*“¹¹

⁵ Srov. PAPERSTEINOVÁ, L., NAVRÁTILOVÁ, J., BOTEK, L. *Domácí násilí: příručka (nejen) pro pastorační pracovníky*, 2019, s. 16-17

⁶ Srov. STRÍLKOVÁ, P. FRYŠTÁK, M. *Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím*, 2009, s. 15

⁷ Srov. VOŇKOVÁ, J., SPOUSTOVÁ, I. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen. 2. přeprac. Vyd.*, 2008, s. 21

⁸ Srov. Tamtéž, s. 23

⁹ Srov. STOČESOVÁ, V., ČÁP, D. *Psychoterapeutická práce s původci domácího násilí: zvládnutí vzteku, agrese a násilných projevů*, 2020, s. 34

¹⁰ Srov. Tamtéž, s. 34-35

¹¹ Srov. HOLÁ, I., JEŽKOVÁ, M., KOMÍNKOVÁ, H., et al. *Problematika domácího násilí pro zdravotnické pracovníky*, 2016, s. 13

1.3 Příčiny domácího násilí

Existuje několik teorií o vzniku domácího násilí. První skupinou teorií, snažící se o vysvětlení problematiky jsou tzv. teorie jednofaktorové.

Teorie individuálních faktorů se soustředí na charakter pachatele a oběti a jejich vzájemný vztah a snaží se mezi jednotlivými případy najít podobnosti. Žádné faktory, které by toto chování objasnily však nebyly nalezeny. **Teorie sociálně-psychologických faktorů** zkoumají vliv zažitého násilí na osobnost oběti. Důležitou součástí je teorie mezigeneračního přenosu násilí. Podle této hypotézy, mají děti, které byly svědky nebo oběťmi domácího násilí větší šanci na to, že se v dospělosti opět stanou obětí nebo naopak pachateli. **Teorie sociálně kulturních faktorů** vidí problém v nerovnoprávné struktuře společnosti, v tom, jak jsou nastavené role v rodině a jak jsme učeni se k sobě navzájem chovat.¹²

Přístup této teorie se částečně kryje s feministickou teorií. **Feministická teorie** se zaměřuje výhradně na domácí násilí mezi partnery a spatřuje jeho hlavní důvody v nadvládě mužů ve společnosti.¹³

Většina těchto teorií a jejich tezí byla zpochybněna, zcela vyvrácena nebo označena za nedostatečně komplexní. V dnešní době mohou ovšem nadále sloužit jako inspirace pro řešení některých extrémních případů.¹⁴

Preferovanými teoriemi jsou v současné době teorie multifaktorové. Ty berou v potaz komplexnost problematiky a snaží se ji vysvětlit z mnoha úhlů. Uplatňují se zde různé skupiny příčin, které mohou v čase nabývat na intenzitě, například v závislosti na společenské situaci. Jednou z nejznámějších multifaktorových koncepcí je kauzální model vytvořený D.G. Duttonem¹⁵, která dělí příčiny domácího násilí do čtyř rovin:

Makrosystém – Domácí násilí ve společnosti přetrvává v důsledku patriarchálních hierarchií hodnot, které vytváří příznivé klima pro vznik domácího násilí.

Exosystém – exosystémem je chápáno bezprostřední okolí jednotlivců. Patří sem sociální struktury, které ovlivňují nebo omezují chování jednotlivce. Exosystém může

¹² VOŇKOVÁ, J., SPOUSTOVÁ, I. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. 2, 2008, s. 55-56

¹³ Srov. STRÍLKOVÁ, P., FRYŠTÁK, M. *Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím*, 2009, s. 16-17

¹⁴ Srov. ČÍRTKOVÁ, L. *Domácí násilí ve faktech a teoriích*, 2002, s. 1-3

¹⁵ Srov. tamtéž, s. 2-3

tvořit tzv. spouštěče nebo tlumiče domácího násilí. Mezi možné spouštěče patří: nezaměstnanost, nízký příjem, nízká vzdělanost.

Mikrosystém – je tvořen rodinou jednotlivce. Problémy s ní spojené plynou z podstaty společného soužití. Členové rodiny na sebe navzájem působí a vytvářejí podmínky pro společné fungování. Právě členové rodiny nás znají nejlépe, a to bohužel také v mnoha případech znamená, že vědí přesně, jak nám ublížit.

Ontogenická teorie – tato teorie se nejvíce blíží předchozím, jednofaktorovým teoriím. Soustředí se totiž na konkrétní specifické příčiny ve vztahu mezi obětí a agresorem a jejich charakteristikami. Dutton zde řadí i názory, že i sami pachatelé na sobě v minulosti zažili dopady domácího násilí. Reakcí na tyto prožitky může být: **kriminogeneze**, při které se oběť sama stává egocentrickým násilníkem nebo **viktimogeneze**, kdy oběť přijímá postoj oběti a nese si tento přístup i do dospělosti.

2 Oběti domácího násilí

2.1 Ženy jako oběti domácího násilí

Ženy jsou nejčastějšími oběťmi domácího násilí, stejně tak nejvíce trpí na násilí fyzické. Nejčastěji jsou pachateli jejich partneři, muži. V ojedinělých případech to mohou také být ostatní příslušníci rodiny.

Ženám v překonání složité situace a problémů s ní spojených brání několik faktorů. Ženy často nechtějí rozbít rodinu, mají pocit, že jednání musí vydržet i za cenu svého ohrožení. Často své ohrožení ani dost dobře nevnímají a chování agresora bagatelizují. Názor, který oběti také v některých případech zastávají je také ten, že žena by měla muže poslouchat „být hodná“ a nechat si jednání líbit. Tento názor je jim často podsouván právě agresorem, který ho mimo jiné používá k podryvání sebeúcty oběti. Často může také být důsledkem pro jejich setrvání v takovém vztahu předchozí zkušenost z dětství, kdy mohly ony samy být oběťmi domácího násilí, jeho svědky anebo byly učeny názorům, ospravedlňujícím domácí násilí. Ženy mohou také v některých případech být na svém partnerovi finančně závislé, zejména pokud jsou na mateřské dovolené. Může se ovšem také jednat o ženy, které mají dostatečný příjem, ten je ovšem zcela pod kontrolou jejich partnera. Odchod by pro ně znamenal ztrátu financí a zázemí. Mimo jiné to ovšem může také znamenat přerušování sociálních vazeb, změna prostředí, pokud jsou v rodině děti, tak změna školy nebo školky. Často je také problém v tom, že nemají kam jít nebo se bojí

požádat o pomoc a nemají podporu svého okolí. Může se také stát, že jsou do setrvání ve vztahu tlačeny svými rodiči, kteří nemají pravdivou představu o tom, co se v rodině děje nebo dokonce sami souhlasí s jednáním agresora.¹⁶

2.2 Muži jako oběti domácího násilí

Procento mužů trpících domácím násilím je v porovnání s ženami mnohem menší (2-5 %), ovšem tato skupina je značně latentní, tzn. že většina mužů se ke svojí situaci nepřiznává. Mužům v tom, stejně jako ženám, mimo jiné brání stereotypy o tom, jací by měli být a jak by se měli chovat. U mužů je to především představa o tom, že přiznat se k podobnému problému svědčí o jejich selhání v roli muže a hlavy rodiny. V hovorové češtině máme dodnes pro takové jedince výrazy jako “pod pantoflem“ a “bačkora“. Toto stigma vylučuje představu o tom, že jedinec může být mužem a zároveň obětí. Muži se ve většině případů násilí ze strany partnerky nebrání zcela nebo jen minimálně. Nejčastěji v případech týrání páchaného na mužích dochází k psychickému či ekonomickému týrání. Hlavními nástroji agresora v těchto případech bývají kontrola, vydírání a manipulace.¹⁷

Podle Červinkové, která se ve své publikaci věnuje popisu výsledků zahraniční pilotní studie týmu R. Pucherta, můžeme dojít k několika závěrům. Tato studie se věnuje násilí, kterému byli muži vystaveni za dobu svého života, a to nejen ze strany ostatních mužů, ale i žen. Mimo jiné také ze strany žen, s nimiž byli v té době ve vztahu. Z průzkumu vyplývá, že 23 % mužů zažilo za svůj život násilí ze strany partnerky, z toho 7 % z nich jej zažilo za posledních 12 měsíců. Žádný z respondentů nekontaktoval na základě incidentu polici, ačkoliv se někteří z nich domnívali, že by partnerka měla být trestně stíhána.¹⁸

2.3 Senioři jako oběti domácího násilí

Další latentní skupinou obětí domácího násilí jsou senioři. K jejich zneužívání nejčastěji dochází ze strany ostatních členů rodiny.¹⁹

¹⁶ Srov. PAPERSTEINOVÁ, L. et al. *Domácí násilí Příručka (nejen) pro pastorační pracovníky*, 2019, s. 23-24

¹⁷ Srov. BURIÁNEK, J. et al. *Domácí násilí – násilí na mužích a seniorech*, 2006, s. 29

¹⁸ Srov. tamtéž, s. 32-34

¹⁹ Srov. tamtéž, s. 83

Podobně jako u předchozí skupiny je jedním z důvodů pro její latentnost stud. Seniori cítí odpovědnost za situaci v rodině. Kladou si chování členů rodiny vůči nim za vinu a nechtějí tedy dopustit, aby se o tom dozvěděl kdokoli jiný.

Mezi časté druhy násilného jednání vůči seniorům patří násilí ekonomické. Seniorovi je v takovém případě odepírán přístup k financím, je přinucen nebo vmanipulován do přepsání svého majetku, případně je obírán o důchod. Lepšímu pochopení a zmapování situace brání fakt, že starší lidé bývají méně sociálně aktivní, netráví tolik času s přáteli a známými, kteří by právě mohli posloužit jako preventivní opatření proti podobným případům. Dochází tedy k sociální izolaci, která dále ztěžuje odhalení.

P. Timmelová a M. Stolín popisují rizikové faktory, zvyšující ohroženost seniora špatným zacházením²⁰:

- Celkově špatný zdravotní stav;
- Poruchy kognitivních a komunikačních funkcí (syndrom demence);
- Ztráta soběstačnosti;
- Sociální izolace;
- Soužití s agresorem a závislost na něm

2.4 Děti jako oběti domácího násilí

K domácímu násilí dochází nejčastěji v rodinách, ve kterých jsou přítomny děti. Děti jsou v těchto případech buďto přímou nebo nepřímou obětí. Častějším typem oběti, obětí nepřímou, se děti stávají v situaci, ve které jsou “pouze“ svědky domácího násilí. Situace, ve které je ubližováno nejbližšímu člověku dítěte, staví dítě do role oběti psychického týrání. Při snaze o bránění týraného rodiče je samotné dítě vystaveno riziku násilného

jednání. Často je také dítě agresorem manipulováno proti týranému rodiči. Je tak vystaveno volbě mezi nimi, což nadále výrazně narušuje vztahy v rodině.²¹

Jednání agresora vůči oběti pro dítě slouží jako předloha pro chování ve vztahu. Agresor dítě navádí k tomu, aby se k oběti choval stejně jako on. I pokud k takové manipulaci nedochází, ovšem dítě je i přesto svědkem podobného chování, hrozí tzv. *transgenerační přenos – přenos násilných vzorců chování na další generace.*²²

²⁰ Srov. BURIÁNEK, J. et al. *Domácí násilí – násilí na mužích a seniorech*, 2006, s. 83

²¹ Srov. PAPERSTEINOVÁ, L. et al. *Domácí násilí Příručka (nejen) pro pastorační pracovníky* s. 27-28

²² Srov. VOŇKOVÁ, J. a I. SPOUSTOVÁ. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí*, 2016, s. 68-69

3 Pachatel domácího násilí

3.1 Typologie agresora

Vymezit jasně povahu a charakteristické vlastnosti agresora je v případě domácího násilí velice složitým úkolem. Agresorem může být doslova kdokoli. Ačkoliv zejména fyzičtí agresori a agresori obecně jsou převážně muži, není to pravidlem. Dalším mýtem o povaze agresora, se kterým se dodnes můžeme setkat je to, že agresor musí trpět duševní poruchou. Dnes již víme, že agresorem může být jakýkoli člověk, i ten, který je ve společnosti schopen fungovat či být i velmi úspěšný.

Agresora můžeme najít ve všech socioekonomických vrstvách, nezáleží ani na úrovni intelektu, vzdělání, dokonce ani na věku. Zde se můžeme setkat s agresory ve věku dospívající mládeže, ale i se seniory.

Zdá se, že s každou studií na podobné téma, se problém charakteristiky agresora domácího násilí komplikuje. Podle studie, provedené pány John Gottman a Neil Jacobson v roce 1998, kteří ve své studii zkoumali 63 párů, u kterých ve společné domácnosti docházelo k týrání, můžeme pachatele rozdělit do dvou táborů, takzvané kobry a pitbuly. Toto rozdělení odůvodnili tím, že se tyto typy svou charakteristikou nejvíce blížily skupinám pachatelů z podobných studií. Kobry jsou emočně stabilní a mnohem nebezpečnější pro svou vypočítavost a chladnokrevnost ve svém jednání. Jejich přístup je promyšlený, necítí jakoukoli vinu ani odpovědnost za své jednání. Tito tyrani nemají schopnost vytvářet si hlubší citové vazby. Je pro ně typická tzn. chladná agrese, která se vyznačuje promyšleností, plánovaností a účelovostí. Na druhé straně stojí pitbul, emočně nestabilní, impulzivní, reagující reaktivně. Bývají úzkostliví, depresivní, s tendencí kontrolovat partnerku. Jako důvod k násilí jim stačí maličkost, na partnerce bývají závislí a velmi žárliví.²³

4 Dopady domácího násilí na oběť

Odborná literatura zdůrazňuje specifčnost dopadů domácího násilí na její oběti. Efekt, který domácí násilí na týranou osobu má, nepozorujeme v žádných jiných případech trestné činnosti. Například vlivem ambivalentního vztahu k pachateli má oběť tendenci k setrvání ve vztahu, zatajování závažnosti a příčin zranění, popírání skutečností.

²³ Srov. ČÍRTKOVÁ, L. *Domácí násilí: nebezpečné rodinné vztahy ve 21. století*, 2020, s. 20-26

Důsledkem pak může být nepochopení okolím a následná sociální izolace oběti. U prvního pojmu syndromu týrané osoby se ve spoustě případů i nadále v odborné literatuře používá originální terminologie: syndrom týrané ženy.²⁴

4.1 Syndrom týrané osoby

Tímto syndromem nazýváme skupinu chování a prožívání typické pro podstatné množství obětí domácího násilí. Stojí za často okolím nepochopitelným chováním oběti. Oběť má tendenci pachatele omlouvat, svalovat vinu na sebe, bagatelizovat chování pachatele, a to vše navzdory strachu o sebe i o své děti. Oběť postupem času ztrácí naději na zlepšení, stává se apatickou.²⁵

4.2 Posttraumatická stresová porucha

Posttraumatická stresová porucha (PTSP) spočívá v prodloužení, případně prohloubení stresové reakce oběti. Jde o reakci organismu na trauma, se kterým se dotyčný nebyl schopen zcela vyrovnat. Může mít velmi negativní následky. Mezi její projevy patří neustálé, spontánní rozpomnění se na prožité trauma, doprovázené fyzickými projevy, jako jsou nevolnost, pocení, nespavost, třes apod. Objevují se také nepřiměřené reakce na nečekané podněty – agrese, strach, úzkost, střídání nálad nebo suicidální myšlenky.²⁶

4.3 Syndrom CAN (child abuse and neglect)

Syndrom CAN neboli syndrom týraného a zanedbávaného dítěte je velmi složitou situací pro dítě. Zejména proto, že aktérem je zpravidla alespoň jeden z rodičů. Tyto děti ztrácejí pocit jistoty a bezpečí. Projevy této diagnózy zahrnují apatii při vývoji, neschopnost projevit emoce, pocit ohrožení, strach a časté obavy z opuštění. Dále mají problém orientovat se v sociálních kontaktech, neumějí dobře reagovat, mají tendenci očekávat jen to nejhorší, mají nízké sebevědomí. Vůči okolí se mohou chovat poníženečně nebo naopak své prožitky kompenzovat zvýšenou agresivitou a potřebou převahy.²⁷

²⁴ Srov. ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky*, 2008. s. 26-28

²⁵ Srov. tamtéž s. 42

²⁶ Srov. PAPERSTEINOVÁ, L. NAVRÁTILOVÁ, J. BOTEK, L. *Domácí násilí: příručka (nejen) pro pastorační pracovníky*, 2019, s. 41-42

²⁷ Srov. Tamtéž s. 42-43

5 Tři pilíře pomoci obětem domácího násilí

Na začátku roku 2007 byl přijat zákon č. 135/2006 Sb., upravující předpoklady a podmínky pro výkon povolání sociálního pracovníka v sociálních zařízeních. Tímto se poprvé dostala problematika domácího násilí do českého práva. Tento zákon s sebou přinesl mnoho změn v přístupu státních orgánů k případům domácího násilí. Kromě předběžného opatření § 76b o. s. ř.,²⁸ přinesl také úpravy vzájemně provázaných opatření, jejichž vykonavateli jsou tři základní složky. Jsou jimi Policie České republiky, intervenční centra a soudy.²⁹

Úlohou policie je na místě zasáhnout na žádost samotné ohrožené osoby či jiných osob a institucí. Cílem je zastavení násilí v rodině a na základě vyhodnocení situace je možné přistoupit k vykázání násilné osoby. O kontrolu dodržování tohoto opatření ze strany pachatele a stejně tak o péči o ohroženou osobu mají na starost krajská intervenční centra. Jejich pomoc spočívá v sociální, právní a psychické podpoře oběti. Posledním pilířem jsou soudy, které poskytují občansko-právní řešení situace. Oběť se na ně může obrátit s žádostí o vydání předběžného opatření. V případě přijetí takového opatření, které je možné vydat i za nepřítomnosti, je násilná osoba nucena opustit společné obydlí i jeho bezprostřední okolí a ve stanovené době by se do něj nesmí navrátit.³⁰

5.1 Institut vykázání

Vykázání je preventivní opatření v kompetenci policie, cílené na ochranu ohrožených osob. Policie tak může učinit na základě důvodného podezření, že dochází nebo došlo k nebezpečnému útoku proti životu, zdraví, svobodě nebo obzvláště závažnému útoku proti lidské důstojnosti. Daná osoba nemá možnost se proti rozhodnutí na místě odvolat a je platné od okamžiku sdělení. Rozhodnutí je vydané bez projednání věci, je platné okamžitě od chvíle sdělení násilné osobě a ta nemá možnost se na místě odvolat.³¹

Povinnosti vykázané osoby dále upravuje zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Vykázaný je povinen neprodleně opustit prostory vymezené policistou uvedené v potvrzení o vykázání, zdržovat se vstupu a nekontaktovat ohroženou osobu po

²⁸ § 76 odst. Zákona č. 99/1963 Sb. občanský soudní řád

²⁹ Srov. ČUHELOVÁ, K. *Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí*. 2016, s. 11-12

³⁰ Srov. STRÍLKOVÁ, P., FRYŠTÁK, M. *Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím*, 2009, s. 37-38

³¹ Srov. CONWAY, H. *Domácí násilí: příručka pro současné i potenciální oběti se zákonem č. 135/2006 Sb. platným od 1. ledna 2007*, 2007, s. 79-81

dobu deseti dní. Má právo si v doprovodu policisti dojít do společného obydlí pro osobní doklady, cennosti a věci potřebné k výkonu povolání nebo podnikání. Policista má poskytnout vykázané osobě informace o možnostech dalšího ubytování a vyžádat si novou adresu pro doručování.³²

5.2 Soudní předběžné opatření

U institutu vykázaní má desetidenní lhůta, stanovena podle vzoru rakouské právní úpravy, za cíl umožnit oběti zorientovat se ve své situaci, navázat spolupráci s intervenčním centrem a případně zahájit právní kroky, které by vedly k prodloužení této lhůty. Takovým opatřením je soudní předběžné opatření. O přijetí tohoto opatření rozhoduje krajský soud na základě žádosti ohrožené osoby. Předběžné opatření platí po dobu jednoho měsíce, je ovšem možné ho prodloužit. Nejpozději zanikne rok od okamžiku nařízení. V případě, že vykázaní předběžnému opatření předchází, počítá se měsíční lhůta od konce lhůty vykázaní.³³

5.3 Intervenční centra

V případě vykázaní osoby ze společného bydlení, je policie povinna neprodleně informovat spádové intervenční centrum pomocí kopie úředního záznamu o vykázaní. Do 48 hodin od doručení tohoto dokumentu musí pracovníci intervenčního centra kontaktovat oběť a nabídnout jí pomoc.³⁴

Své služby intervenční centra poskytují jako služby terénní, ambulantní nebo pobytové. Patří mezi ně sociálně terapeutické činnosti, pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí. Služba poskytovaná formou pobytových služeb musí poskytnout ubytování, stravu a pomoc při zajištění stravy. V rámci služby mají centra také za úkol vzájemně kooperovat s ostatními IC, OSPOD, obcemi, útvary Policie ČR a obecní policie a ostatními orgány veřejné správy.³⁵

³² § 45 Zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

³³ Srov. CONWAY, H. *Domácí násilí: příručka pro současné i potenciální oběti se zákonem č. 135/2006 Sb. platným od 1. ledna 2007*, 2007, s. 80

³⁴ Srov. ČUHELOVÁ, K. *Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí*, 2016, s. 12

³⁵ § 60a Zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách

6 Krize v kontextu pandemické situace

Pojem krize je ve společnosti velmi často používaný. Definice krize obvykle vystihují tři základní složky. První je spouštěcí událost, následuje reakce jedince, který tuto událost vnímá jako ohrožující a nebezpečnou. Nakonec nastává krize v případě, kdy obvyklé způsoby zvládnání situace selhávají a jedinec není schopen situaci řešit. Kromě jedince se může jednat o skupinu lidí, rodinu, národ, nebo i celé lidstvo.³⁶

Pandemii covid-19 bychom zařadili mezi hromadné, krizové a katastrofické události, které Hausman³⁷ podle příčin vzniku definuje jako:

- Přírodní katastrofy (laviny, sesuvy, záplavy, zemětřesení atd.)
- Katastrofy technické nebo způsobené lidských selháním (požáry, exploze, dopravní nehody atd.)
- Záměrně způsobené katastrofy (teroristické útoky, sabotáže, válečné události atd.)
- Sociální nebo zdravotní katastrofy (těžké epidemie, hromadné otravy apod.)

6.1 Průběh krize

Krize a její prožívání je ryze subjektivní záležitostí. Míra psychických změn vyvolaných krizí není závislý pouze na intenzitě působícího faktoru, ale zároveň na individuálních vlastnostech jedince. Adaptace na krizovou situaci v probíhá ve fázích: šok, popírání, hněv a agrese, deprese, akceptace. Tyto fáze nemusí probíhat v přesném sledu a mohou se překrývat. Odborná literatura jmenuje několik okolností, které mají pozitivní vliv na vyrovnání se s krizí. Jde především o sociální oporu, možnost ventilace emocí, schopnost nalézt v krizi nějaký smysl a zkušenost s předcházejícími stresory.³⁸

Všechny tyto okolnosti pandemie nějakým způsobem omezuje. Sociální oporu limituje izolací obyvatelstva. Možnost ventilace emocí zase zrušením volnočasových aktivit, zavřením rekreačních zařízení dalších. Nalézt v krizi smysl se v jejím dlouhým trvání stává stále těžší. A nakonec, většina populace si podobnou situaci nedokázala představit a neměla žádnou předchozí zkušenost.

³⁶ Srov. ŠPATENKOVÁ, N. *Krize a krizová intervence*. 2017, s. 11-12

³⁷ Srov. KOHOUTEK, T., ČERMÁK, I. ed. *Psychologie katastrofické události*, 2009, s. 18-19

³⁸ ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Krize: psychologický a sociologický fenomén*, 2004, s. 33-34

6.2 Pandemie covid-19

V prosinci 2019 byl v Číně poprvé identifikován koronavirus SARS-CoV-2, způsobující respirační onemocnění nazývané covid-19. Již v březnu následujícího roku byl Světovou zdravotnickou organizací (WHO) vyhlášen stav celosvětové pandemie. Březen 2020 s sebou také přinesl počátek přijímání preventivních opatření u nás v České republice.

Pro naši společnost přišla doba ztráty pocitu bezpečí. Vždy byl všeho dostatek, najednou jsme měli potřebu dělat si zásoby na horší časy. Vládám zemí z celého světa nezbylo nic jiného než místo proaktivního přístupu přijímat pouze reaktivní řešení a opatření. Potkala nás omezení, která si do té doby většina populace nedokázala představit. Zákaz vycházení, zavřené obchody, hranice a okresy, nošení roušek a posléze respirátorů je jen několik omezení, kterým jsme byli vystaveni. Naše priority se tak výrazně změnily.³⁹

S propuknutím pandemie je také spojena obrovská vlna solidarity. Zdraví a mladí nabízeli svou pomoc potřebným, šili se roušky, studenti vysokých škol pomáhali v sociální sféře i zdravotnictví. Situace se změnila v létě 2020, kdy naděje na překonání pandemie opadla. Lidé si začali klást otázky, proč se nepodařilo pandemii pokořit a kdo za to může. V této době plní média názory různých odborníků, lékařů, epidemiologů i datových vědců, kteří si navzájem protiřečí a nejsou schopni dosáhnout shody. Lidé mezitím hledají jasné odpovědi, kterých se jim v době ohrožení, nedostává. V takovéto post-faktické době jsou lidé nuceni hledat informace sami a udělat si svůj vlastní názor. Dochází tak na rozdíl od prvního impulsu k rozdělení společnosti, zhoršení mezilidských vztahů, například ohledně otázky očkování, či účinnosti státních opatření.⁴⁰

6.3 Onemocnění covid-19

Virus SARS-CoV-2, který toto infekční onemocnění přenáší, se šíří přenosem z úst nebo nosu infikované osoby pomocí kapének či aerosolů. Většina nakažených nevykazuje závažné zdravotní potíže, ovšem někteří, obzvláště osoby se zdravotními problémy, mohou vyžadovat lékařskou péči. Zvláště ohroženými skupinami, u kterých hrozí

³⁹ Srov. HONZÁK, R., DRBAL, K., CÍLEK, V. et al. *Doba koronavirová*, 2020. s. 275-279

⁴⁰ Srov. POSPĚCH, P. *Neznámá společnost: pohledy na současné Česko*, 2021. s. 134-149

závažný průběh onemocnění, jsou senioři, lidé trpící kardiovaskulárním onemocněním, cukrovkou, chronickým respiračním onemocněním či rakovinou.⁴¹

V odborné literatuře není podle Čírtkové⁴² zpracovaná podobná událost, se kterou bychom pandemii covid-19 mohli srovnávat. Vycházet můžeme pouze z určitých zpráv o přírodních katastrofách.

Příkladem může být hurikán Katrina. Podle výzkumu Schumacher et al., uskutečněném na území postiženém hurikánem Katrina 6 měsíců před a po této katastrofě, se míra psychického násilí vůči ženám zvýšila o 11,6 % a míra fyzického násilí se zdvojnásobila.⁴³

Čírtková zároveň dodává, že taková srovnání jsou pouze částečně přenositelná, podstatný rozdíl totiž spočívá v tom, že ke sběru dat docházelo po skončení ohrožující situace. V případě pandemie ohrožení nadále přetrvává a nám nezbyvá nic jiného než se na jeho dopady snažit přijít za jeho přítomnosti.⁴⁴

7 Výzkumné šetření

7.1 Cíl výzkumu

Praktická část mé bakalářské práce je věnována zkoumání vlivu pandemie na domácí násilí z pohledu pracovníků sociálních zařízení v Českých Budějovicích.

Pracovníci jednotlivých zařízení, byli osloveni emailem nebo telefonem. Rozhovory probíhaly během roku 2021 a začátku roku 2022. I přes jejich pracovní vytížení a v některých případech omezení, vyplývající z vládních nařízení, jsem se mohl se všemi sejit osobně na místě jejich pracoviště.

7.2 Metodika sběru dat

Pro sběr dat jsem využil typ hloubkového rozhovoru, polostrukturovaný rozhovor. Jde o vůbec nejrozšířenější podobu metody rozhovoru.

⁴¹ Srov. World health organization. *Coronavirus: Overview*. [online]. 2021 [cit. 2022-03-25].

⁴² Srov. ČÍRTKOVÁ, L. Domácí násilí v době covidové. *Psychologie dnes*, 2021, roč. 27, č. 2, s. 13-17

⁴³ Srov. SCHUMACHER, J., COFFEY, S., NORRIS, F. et al. Intimate Partner Violence and Hurricane Katrina: Predictors and Associated Mental Health Outcomes. *Violence and Victims*, 2010, roč. 25, č. 5, s. 588-603 [online]. [cit. 2022-03-27]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1891/0886-6708.25.5.588>

⁴⁴ Srov. ČÍRTKOVÁ, L. Domácí násilí v době covidové. *Psychologie dnes*, 2021, roč. 27, č. 2, s. 13-17

Výhody tohoto přístupu spočívají ve flexibilitě formulace otázek, jejichž pořadí můžeme měnit tak, abychom maximalizovali výtěžnost rozhovoru. Můžeme se více informovat o tom, jak respondent danou věc myslí a ujistit se, že jsme ji správně pochopili. Je ovšem potřeba si předem připravit okruhy, kterým se v rozhovorech budeme věnovat. U tohoto přístupu totiž hrozí, podobně jako u nestrukturovaného rozhovoru, že tazatel bude doplňujícími otázkami odbíhat od tématu a bude tak tříštit konzistenci výpovědi respondenta.⁴⁵

Mým cílem bylo nejdříve oslovit všechna zařízení pracující s oběťmi nebo pachateli domácího násilí.

V prvních dvou zařízeních jsem mluvil se sociálními pracovníky, kteří se věnovali péči o oběti domácího násilí. V posledním jsem mluvil s pracovníkem specializujícím se na práci s agresory. Bylo zajímavé pozorovat, v čem se jejich názory a zkušenosti podobají a v jakých ohledech se naopak liší. Zahrnutí pracoviště, které se specializuje na práci s agresory považuji za velice přínosné z několika důvodů. Stejně jako ostatní zařízení se věnuje problematice domácího násilí a je v úzké spolupráci s jedním z již dotazovaných pracovišť. Pandemie a s ní spojená omezení, měla vliv nejenom na práci s oběťmi, ale i s agresory.

7.3 Etika výzkumu

Důležitou součástí každého výzkumu je dodržení etických kritérií. Při anonymizování dat jsem narazil na problém anonymizace jednotlivých pracovišť. Pro mou analýzu a interpretaci dat bylo vhodné propojit typ zařízení s výpovědi jednotlivých respondentů. Rozdělení a vyjmenování těchto zařízení by případně mohlo pomoci k identifikaci jednotlivých pracovníků. Podle Babbie (2007) je ovšem možné uvést jednotlivá pracoviště v případě, že s tím všichni účastníci souhlasí.⁴⁶

Jednotlivá pracoviště jsou tedy vyjmenována, ovšem jména jednotlivých respondentů jsou anonymizována.

Každý z respondentů byl předem informován o účelu mého výzkumu a o tom, že získané informace budou použity pouze pro účely mé bakalářské práce. Zároveň byli

⁴⁵ MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*, 2006, s. 159-161

⁴⁶ Srov. BABBIE, E., 2007, cit. podle ŠVARŤÍČEK, R., ŠEDOVIČ, K. a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*, 2007, s. 43-45

respondenti na začátku rozhovoru požádání o svolení s nahráváním, se kterým všichni souhlasili.

7.4 Použité techniky analýzy

Pro účel mého výzkumu jsem zvolil kvalitativní přístup. K analýze získaných dat jsem využil základních principů zakotvené teorie.

Hlavním cílem zakotvené teorie bylo podle jejích autorů B. Glasera a N. Strausse zbavit kvalitativní výzkum nálepky subjektivismu a poskytnout výzkumníkům možnost vytvářet nové teorie.⁴⁷ Po vypracování přepisů všech rozhovorů jsem přešel k jejich kódování. Použitím otevřeného a axiálního kódování jsem byl schopen přiřadit jednotlivé pojmy, vzniklé procesem kódování, k níže zmíněným kategoriím, charakterizovaným jednotlivými podkapitolami.

Metoda zakotvené teorie je ideální pro potřeby tohoto výzkumu, jelikož výzkumník může v průběhu sběru dat upravovat své otázky, podle získaných informací. Dochází tak na základě zvýšení teoretické citlivosti, která výzkumníkovi umožňuje zkoumaný problém lépe pochopit. Cílem metody je vytvářet vztahy mezi pojmy a zároveň je ověřovat s vírou, že bude možné je kumulativně propojit s teoriemi dalších disciplín a budou prakticky využitelné.⁴⁸

7.5 Charakteristika zkoumaného vzorku

Pro svůj výzkum jsem se rozhodl oslovit 3 pracoviště věnující se problematice domácího násilí v Českých Budějovicích. Celkem jsem rozhovory uskutečnil s 5 sociálními pracovníky. Těmito organizacemi byly Intervenční centrum České Budějovice, Poradna Bílého kruhu bezpečí České Budějovice a THEiA – krizové centrum o.p.s. Krizové centrum THEiA zřizuje zároveň specializované pracoviště pro práci s agresory, kde jsem uskutečnil svůj poslední rozhovor.

Všichni respondenti pracující s oběťmi domácího násilí byly ženy, jediným mužem byl sociální pracovník specializující se na práci s agresory. R1 a R2 byly kolegyně ze stejného zařízení, jejich rozhovor probíhal zároveň.

⁴⁷ Srov. ŠVAŘÍČEK, R., ŠEDOVIČKOVÁ, K. a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*, 2007, s. 86

⁴⁸ STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*, 1999, s. 14-16

Před provedením rozhovoru jsem každého pracovníka požádal o informace ohledně dosaženého vzdělání a délky praxe.

R1: Tento respondent má bakalářský titul a centru pro osoby ohrožené domácím násilím pracuje 1 rok.

R2: Tento respondent je v navazujícím magisterském studiu a v centru pro osoby ohrožené domácím násilím pracuje 2 roky.

R3: Tento respondent má bakalářský titul a pomoci obětem trestných činů se věnuje 4 roky.

R4: Tento respondent má bakalářský titul a pomoci obětem trestných činů se věnuje 5 let.

R5: Tento respondent má magisterský titul, s oběťmi domácího násilí pracoval 10 let a posledních 5 let se specializuje na práci s pachateli domácího násilí.

8 Analýza dat a interpretace výsledků výzkumného šetření

V této části prezentuje úryvky rozhovorů, doplněné o stručný komentář a kontext potřebný pro pochopení prezentovaného sdělení. Obsah jednotlivých citací je pak interpretován a porovnáván s výpověďmi ostatních respondentů. Prezentuji zde 7 podkapitol, každá z nich se věnuje tématům, která nejčastěji v rozhovorech zazněla. Tyto podkapitoly jsem vybral na základě kategorií, které vznikly kódováním jednotlivých rozhovorů. Ke kódování jsem přistoupil po dokončení doslovných přepisů všech rozhovorů.

K jednotlivým slovům, větám či odstavcům jsem přiřazoval kódy v závislosti na jejich významu. Po vytvoření seznamů kódů jsem přistoupil k jejich kategorizaci. Pro každou skupinu kódů, které se zdály mít podobný význam, jsem vytvořil kategorie, které je dostatečně vystihovaly. Ty mezi sebou následně porovnával a zkoumal její vzájemné vztahy.⁴⁹

8.1 Vliv pandemie na aspekty domácího násilí

V této části se pokusím popsat jakým způsobem pracovníci sociálních zařízení vnímali změny v domácím násilí, které by mohly s pandemií souviset. Všichni dotazovaní pracovníci si všimli zvýšeného počtu mezivztahových konfliktů. Ačkoliv tyto konflikty nemusejí přímo vést ke vzniku domácího násilí, v případě, že v domácnosti již

⁴⁹ Srov. Tamtéž, s. 211-212; 220-222

k domácímu násilí dochází, mohou ho vystupňovat. Mezi vlivy na lidskou psychiku způsobené pandemií můžeme zařadit pocity nejistoty, strach ze ztráty zaměstnání, izolaci od okolí, omezení možností regulace emocí pomocí koníčků a sociálních aktivit apod. V rodinách se podle pracovníků vlivem pandemie vytvářely nové třecí plochy, a to tak narušovalo jejich soužití. R4: *„Otázka třeba ohledně očkování/neočkování. Máme fakt situace, kdy jsou z toho obrovský konflikty v rodinách. Jeden rodič chce očkovat a druhý rodič nechce očkovat děti a sebe, tam došlo i třeba k nějakým úmrtím v těch rodinách, kvůli buď covidu anebo chování. A teď, choval se někdo nezodpovědně? Choval se někdo málo zodpovědně?“* Tyto případy opět nemusí vést nutně ke vzniku domácího násilí. K problému izolace ohledně oběti respondentka R1 řekla: *„Ta izolace byla opravdu značná, lidé byli na těch home ofisech, takže lidé byli hodně uzavření, nemohlo se třeba tolik kam chodit, proto bylo pro oběti těžší vůbec se obrátit na pomoc policie nebo na nás, protože byly pod neustálým dohledem.“* Ocitnout se v izolaci vůči okolí mají větší šanci ti lidé, kteří například nepracují. Bohužel takovým příkladem mohou být maminky na mateřské dovolené. R3: *„(...) čím dál tím víc se na nás obracejí ty maminky na mateřský dovolený, já si totiž myslím, že to má jednu výraznou souvislost, a to je ta, že maminka na mateřský dovolený se vlastně stará o svoje děti, není schopna pracovat, nevydělává tolik, nemá ty peníze, tudíž tam je větší šance, že se stane obětí například ekonomického násilí.“* V souvislosti s tím zmiňuje větu, kterou podle svých zkušeností, v době rozhovoru slyšela častěji než dříve. R3: *„Já ty jeho peníze potřebuji, a proto musím poslouchat a šlapat.“* Je pak na samotném pracovníkovi, aby byl schopen pracovat s obětí tak, aby se mu podařilo tyto myšlenkové vzorce přepsat a zároveň provést úspěšnou intervenci s nalezením případných dalších finančních zdrojů a možnostech odchodu od násilníka, opět další věc, kterou pandemická situace zkomplikovala. Pro změnu těchto vzorců poskytují všechna zařízení podpůrnou terapii zdarma. Jakkoli zobecnovat případy domácího násilí se ukázalo být velice složité, jelikož pokaždé, kdy jsem se pokoušel zeptat na společné faktory jednotlivých případů, všichni pracovníci buď tuto otázku slušně zavrhlí nebo svou odpověď předeslali poznámkou o tom, že každý případ je velmi specifický a s každou obětí je třeba pracovat jednotlivě a rozmanitost problémů obětí pandemie nijak nesnížila. Dalším trendem, který ovšem pozorovaly pouze pracovnice intervenčního centra je zvýšený počet případů domácího násilí, ve kterých se jednalo o závažné případy fyzického násilí. R1: *„(...) a taky bych dodala, že v poslední době nám přibývají případy, kde je závažný fyzický násilí. To si myslím, že taky stouplo.“*

Důvodem proč podle výzkumu tuto změnu zaznamenali pouze pracovníci intervenčního centra nacházím ve vyjádření R4: „(...) *my už se dostáváme k těm formám psychického násilí u domácího spíš než toho fyzického a fakt si myslím, že když to jde přes tu policii, tak to málokdy končí u nás.*“ Intervenční centrum je totiž, na rozdíl od krizového centra, přímo vázané na spolupráci s policií, která v případě vykázání ze společného bydlení musí do 24 hodin zaslat spádovému centru záznam. Intervenční centrum potom má 48 hodin na to, dotyčnou oběť kontaktovat. V případě institutu vykázání je problémem jasné odůvodnění takového rozhodnutí. Toto rozhodnutí musí být provedeno na místě a jako asi nejjasnějším důkazem může být fyzické ublížení na zdraví. Jeden z respondentů se vyjadřuje k problematice dokazování psychického oproti fyzickému násilí. R5: „*Když teď půjdete na policii a řeknete, že jsem vás obtěžoval, že jsem vám chtěl ublížit a nebude na vás jediné škrábnutí, tak je to tvrzení proti tvrzení, kdy důkazní materiál je velmi těžko získatelný a těžko se dá dohromady (...) to znamená, že pokud je tam psychický týrání, dlouhodobý, neslyší to sousedi, ten člověk si dává pozor, kdy to dělá, tak ten důkazní materiál je hrozně těžko získatelný.*“ S první vlnou pandemie také souvisí menší počty vykázání R1: „(...) *co se týče práce s policií tak nám výrazně klesly počty vykázání, což by se mohlo připisovat tomu, že násilí se nestupňuje, což možná pravda byla, ale tady u nás, v našich číslech, jsme to úplně nepocítili.*“ V další části rozhovoru jsme narazili na jeden z možných důvodů pro takový pokles počtu vykázání. R1: „*A to tu asi ještě nezaznělo, může to souviset s tím, že se zavřely hotely, zavřely se všechny ubytovací zařízení, v té úplně první vlně se tady zřídila nějaká ta kasárna pro vykázané osoby, ale úplně v té první vlně to mohlo být právě z toho důvodu, že policie nevěděla, kam by šla ta násilná osoba, když ji vykážou.*“ Podle respondentů R1 a R2 se celkové počty vykázání výrazně snížily, ovšem počty případů závažného fyzického násilí, ve kterých často figuruje právě policie a jsou jasným důvodem pro vykázání násilné osoby, se zvýšily. To by podporovalo teorii zvýšeného fyzického násilí ve spojení se stresovými situacemi, způsobeným přírodní katastrofou, které jsou zatím jediným použitelným vodítkem pro srovnání podobných událostí.

Na otázku o rozdílech mezi první a druhou vlnou R1 podotýká: „*Co se týče minulého roku, tak před Vánoci to bylo poměrně klidné, pak naopak letos (2021) jsme už před Vánoci měli tři vykázané, což je neobvyklý počet, tři vykázané ve stejný den. Takže to, co bylo zažité z minulých let, tak si myslím, že covid rozbil a změnil celkově ten stereotyp těch počtů našich klientů.*“ Poslední větou pracovnice naráží na určitý trend v počtu

klientů během roku. V souvislosti s ročním obdobím pracovnice nastiňuje, jakým způsobem bylo dříve možné, alespoň do určité míry, odhadnout zatížení organizace. R1: *„Roční období u nás hrají velkou roli. Ačkoliv pozorujeme, že to, co bylo zažité z předchozích let před pandemií a opravdu to tak fungovalo, najednou neplatí. Spousta klientu přichází právě v období, kdy se láme léto a podzim, to je nárůst. Když je léto a prázdniny, tak je poměrně klid, to samé o Vánocích, před Vánoci je klid, rodiny se to snaží nějakým způsobem udržet. Jakmile přijde nový rok, tak opět přijde velký nárůst.“* Jednotlivé vlny pandemie covid-19 jsou také přímo spjaté s ročním obdobím, kdy ke zvýšení počtu nakažených dochází během zimy. Se zvyšováním počtu nakažených jsou přijímána i nová opatření, která by mohla ovlivňovat domácí násilí u nás. Jakým způsobem, je ovšem nyní, i podle výpovědí jednotlivých respondentů, těžké určit.

8.2 Vliv pandemie na práci s klientem

Státní nařízení podle výzkumu výrazně ovlivnila a v mnoha ohledech ztížila, či zcela znemožnila práci s klienty v dotazovaných sociálních zařízeních. Z důvodu nejrůznějších omezení v průběhu pandemie, sice nikdy své služby nepřerušily, ovšem měly svou funkčnost několikrát značně omezenou. Během rozhovorů a následné analýzy vyšlo najevo několik aspektů práce s oběti, k jejichž omezení došlo. I přesto při práci s agresory jeden respondent zdůraznil přínos využití nových technologií. R5 poznamenal: *„Takže jsme přešli do online a musím říct, že online, jak jsem ze začátku byl proti němu, tak musím říct, že ve výsledku nám pomohl, protože nám dál potenciál rozšířit klienty o skupinu lidí, kteří by třeba nepřišli z důvodu časového, protože bydlí daleko (...) nebo se stydí.“*

Možná menší vliv měly omezení na práci s muži jako oběti domácího násilí, protože, jak R1 uvádí, muži prý častěji preferují komunikace na dálku: *„Ano, většina klientů to (osobní konzultace) opravdu preferuje. Co možná, taková zajímavost, muži většinou vyhledávají kontakty, ne ale osobně. Protože to pro ně je ještě možná o trochu složitější řešit, že je obětí násilí. Jo, je pro ně problém vystoupit z té anonymity, kterou ten telefon poskytuje.“*

Čtyři z pěti respondentů uvedli, že pravděpodobně nejvíce negativní vliv měla pandemická opatření na práci se seniory. Důvodů zaznělo hned několik. Senioři jsou již od začátku pandemie jednou z rizikových skupin, ohrožených nakažením covid-19. Komunikace na dálku, či pomocí internetových technologií je v mnoha případech značně

ztížená či zcela nemožná. Z rozhovorů dvou respondentek jsem se dozvěděl, že někteří klienti-senioři nedisponují potřebným vybavením nebo je komunikace s nimi například ztížená kvůli jejich zdravotnímu stavu. Senioři také více preferují jednání, při kterém mohou druhému účastníkovi vidět do tváře. R3: *„Vůbec si nedovedu představit, že bych komunikovala se seniorama po Skypu, kteří často nemají ani vlastní počítač, nebo mají jen tlačítkový telefon.“*

Pro shrnutí těchto problémů říká R3: *„(...) v okamžiku, kdy vám to stopnou a vy musíte jet jenom online nebo přes telefon, tak je to komplikace, protože na online třicet procent nepřijde, protože jim to nevyhovuje, nemají na to vybavení a třicet procent ani nemůže, protože to jsou senioři. V době, kdy mohla zařízení poskytovat své služby pouze online, byla komunikace s některými klienty téměř nemožná. V této době některé oběti zůstaly uzavřené v domácnosti s agresorem. R4 popisuje svou zkušenost s komunikací s oběťmi: *„Když jsou všichni doma, tak jak najednou vymyslíte důvod? Přesně, přístup k technologiím vůbec, jako k telefonu. Takže to na tom bylo nejtěžší.“* R3: *„(...) ta oběť, která je častokrát izolovaná a je obětí útoků ekonomických, izolačních, psychických anebo fyzických, tak si s vámi nesedne k počítači a nebude hovořit s agresorem za zády.“* Pracovníci tedy byli, společně s oběťmi, nuceni hledat možné způsoby, jak oběti kontaktovat. Nastavili si například přesné hodiny a dny, kdy oběť měla malou chvíli na to, nebýt pod kontrolou agresora. Šlo například o návštěvu doktora či cestu na nákup a podobně. S příchodem pandemie zažilo mnoho odvětví, nejen sociální sféry, velký, nucený rozmach digitalizace. Příkladem pro akademickou sféru je online výuka. Toto rozšíření technologií s sebou přináší mnohé podněty pro inovaci přístupů při práci, které si určitě zaslouží pozornost. Zároveň s tím ovšem respondenti uvádějí některá úskalí. R1: *„Paradoxně, jak ta technologie jde dopředu a ty oběti mají víc možností, jak sbírat důkazy, tak právě i ti agresoři mají víc možností, jak to zamaskovat.“* Dále jsme porovnávali práci s klientem online a práci osobně bez a za použití ochranných pomůcek, jako jsou rouška, plexisklo, či štít.*

Všichni respondenti považovali pandemická opatření za zásadní ztížení jejich práce, které měly vliv na jejich vnímanou úspěšnost práce s klienty. R3: *„(...) pro mě to bylo přitěžující v tom, že pokud si s tím člověkem nemůžu sednout a lidsky si s ním popovídat, tak je to překážka.“* R4: *„Praktická věc, samozřejmě, respirátor, rouška, je to jasný, ale když máte někoho, kdo vám tam brečí, kdo sotva mluví, tak je strašně těžký po něm chtít, aby měl permanentně respirátor a nemohl se ani vysmrkat, to jsou takové drobnosti, který*

to ale strašně komplikovaly.“ R1: „Když jsou třeba nějaké projevy emocí, klienti tu často pláčou, tak stejně pořád musí sundávat respirátor, takže to bylo dost ztížený.“ Tedy i po opětovném spuštění osobních konzultací se pracovníci nadále potýkali s překážkami. Ty byly ještě umocněné v případě práce se seniory. R1: (...) „se seniory je to velice složitý, protože pro ně je těžký, když třeba už je tam nějaké smyslové omezení, tak mi hůře rozumí, když se nevidíme.“

Ztížením bylo pro pracovníky i organizování a zprostředkování terapeutických sezení. V intervenčním centru museli zrušit skupinové terapie a v ostatních pracovištích se s klienty domlouvali, jak budou vypadat terapie online, a jestli jim budou vyhovovat. R5: „(...) samozřejmě nic nenahradí osobní schůzku bez respirátorů, protože vnímáte ty emoce toho člověka, jak se u toho hýbe, tam je třeba ta terapeutická práce nejsnazší.“ R3 dále uvedla, že zákaz výjezdů a osobních setkání jí znemožnil práci s klienty mezi které často patřily senioři: „Nebudu sem vláčet osmdesátiletou babičku z *** vlakem, ale nabídnu jí, že prostě přijedu, pokud mě potřebuje. Takže tohle nešlo, v tom případě jsem se prostě cítila nějakým způsobem omezeně a práci mi to znemožňovalo.“

Online komunikace s klienty přinesla pro pracovníky mnoho nových zkušeností a poznatků. R3: „Já si vždy říkám, že to jde, když se chce a že ty způsoby jsme si našli.“ Stejně jako v dalších odvětvích nucená digitalizace s sebou přinesla nové možnosti komunikace, a ačkoliv se všichni pracovníci shodli na tom, že osobní setkání bez ochranných pomůcek je nejlepší možností, spatřovali i nové možnosti ve využití moderních technologií.

Jako alternativní způsoby komunikace pracovníci uvedli například Skype, WhatsApp, Google meet, Teams či Facebook.

8.3 Vlny pandemie, počet a typy případů

Všichni pracovníci na základě vlastních zkušeností, či konzultací s vedoucími pracovníky, identifikovali rozdíly ve složení a počtu svých klientů během pandemie a byli schopni reflektovat, které aspekty pandemie a jejích opatření mohly mít na ně vliv.

Obtížným úkolem bylo rozdělit pandemii do jednotlivých částí nebo vln. Pro pracovníky bylo složité rozhodnout se podle čeho by tyto vlny měli rozlišovat. Jako možných proměnných zaznělo několik a v každém pracovišti se k tomuto problému stavěli jinak. Těmito proměnnými mohly být počty případů, přísnost vládních opatření, nouzový stav nebo omezení fungování zařízení. R3 : „U nás ty vlny spíš souvisejí s tím

nouzovým stavem. To znamená, že u nás se ta „vlna“, dotýká hlavně omezení nějakých našich služeb, což my potom pocítujeme nejvíc, když jsme najednou měli vlastně doporučeno s klienty nespolupracovat přímo, měli jsme úplně zaražený vlastně osobní konzultace, tak jsme vyčkávali, co se bude dít.“ Dále dodává: „U nás teda dvě, a to opravdu jenom kvůli omezením našich služeb, my jsme dvakrát měli omezené služby z důvodu nařízení centrály vzhledem k té epidemiologické situaci (...) takže já to pocítovala dvakrát.“ V ostatních pracovištích si pracovníci nebyli zcela jisti, jakou vlnou zrovna procházejí, či jak je ideálně rozlišovat. První vlnu pandemie určili na říjen 2020. Jako počátek druhé vlny pracovníci udávali nejčastěji březen, či leden 2021. R5: „Já bych to rozdělil na dvě. Na tu první, která přišla tak před Vánoce, kdy mi přišlo, že se všichni byli schopný se semknout, ale je to pouze můj osobní názor a počty klientů nerostly. Ale vlastně nebo možná to bylo spíš časem, jak ten čas postupoval, tak ti lidé spolu byli doma pět měsíců, tak někdy kolem března jsme začali pocítovat nárůst počtu klientů, šli jsem až na maximální kapacitu o 60 nebo 80 procent nahoru.“ Je důležité podotknout, že v tomto případě se jednalo o faktické či potenciální původce domácího násilí, a ne o oběti. Ovšem podobnou zkušenost má R4: „Jak jsem řekla, ještě jak byl ten lockdown, myslím si, že hodně lidí z toho bylo tak v šoku, že opravdu začali řešit jiné věci.“ Stejně tak R3: (...) „my na pobočce evidujeme nárůst obětí trestných činů, tedy i obětí domácího násilí, a to v souvislosti s tou druhou vlnou, která bych tak řekla začala od toho ledna 2021.“

Jako odpověď proč si myslí, že ke zvýšení počtu případů došlo až v druhé vlně uvádějí pracovníci R5 a R4: „Myslím si, že to, co má na to vliv, jak je to strašně dlouhý, že opravdu i ti lidi, který mohli mít nějakou svoji kapacitu, když to budu brát z pohledu těch násilných osob, to ještě třeba zvládat, byť nějaká agrese v nich je ale mohli ji nějak ventilovat, tak tím, jak je to strašně dlouhodobý a přidaly se k tomu další faktory, který často vygradují to násilí, jako finanční starosti, že ty lidi začínají být pod obrovským tlakem. Takže to vlastně i spouští, že ty lidi to nezvládají, čím je to delší, takže to víc narůstá, stejně tak i to vyhrocení té situace.“ R5: „(...) když přišli z práce domu večer v sedm, tak tam ten problém nebyl, ale najednou se tady ukázalo, jak moc jsou ty vztahy hluboký (...) museli se naučit jinak organizovat ten čas a naučit se nové návyky v tom vztahu, na který nebyli zvyklý, to vyvolávalo samozřejmě konflikty, tlačence, ponorkovou nemoc a zvyšovala se eskalace toho násilí.“

Žádný z pracovníků neuvedl, že by v souvislosti s první vlnou pandemie zaznamenal zvýšení počtu případů. Počty se naopak snížily nebo minimálně zůstaly přibližně stejné.

Při popisu průběhu první vlny a otázce na počty případů během ní R2 říká: „*Prostě se nezvýšily, ovšem z toho, že se počty nezvýšily, nikdo z nás neusuzuje, že je toho méně.*“ Jako důvod pro pokles počtu případů R5 vidí ve strachu, který občanům bránil zcela uspokojovat své potřeby z důvodu nejruznějších omezení a společnost, tváří v tvář děsivé a neznámé situaci, byla ochotna se dočasně sjednotit a pracovat společně. Můžeme například vzpomenout na obrovské kampaně ohledně šití roušek a dobrovolnictví. V souvislosti s druhou vlnou, kterou R4 udává na začátek jara 2021, reflektuje vzrůst počtu případů mezilidských konfliktů. R4: „*(...) třeba o 50 %. Fakt to narostlo, ti klienti přibývají a jak říkám, u části z nich je to opravdu už za hranou a my už se dostáváme k těm formám psychického násilí u domácího spíš než toho fyzického (...)*“

R3 si v období pandemie častěji všimá případů, ve kterých se oběť vrací ke svému agresorovi. V některých případech jsou oběti prý i ochotné stáhnout trestní oznámení: „*Tak, já se v poslední době hodně potýkám s tím, že se nám klientky vrací k partnerům na základě nějakého tlaku a manipulace.* Jako důvod opět uvádí izolaci od okolí, kdy agresor může být jediným pravidelným sociálním kontaktem, který oběť má k dispozici. Dotazovaná krizová centra zaznamenávají mezi svými klienty nejvíce ženy od 25 do 45 let. Nejčastěji jsou to maminky na mateřské dovolené. Přibližně ve třetině kontaktů, kdy za nimi přijde taková potenciální oběť se jedná o mezipartnerské konflikty, které se nedají definovat jako domácí násilí, ovšem jak bylo řečeno, i těch stále přibývá. V takovém případě je sociální pracovníci odkazují na jiné instituce jako jsou manželské poradny. Krizová centra se ve své zkušenosti rozcházejí také v počtu případů, ve kterých, jako oběti, figurují senioři. R3 mluví o tom, že počty případů se seniory zůstávají stejné jako před vypuknutím pandemie a zdůrazňuje počty případů obětí, které mají malé děti a žijí s agresorem ve stejné domácnosti: „*(...) no a pokud ještě tihle lidi, kteří ještě byli zvyklí s těma dětma nějak vycházet na hřiště nebo do nějakýho spolku a místo toho jsou zavřeny doma, kde slyší jenom tohle, tak opravdu se na nás opakovaně obraceli o dost častěji než třeba nějaký senior.*“ Naopak R4 si stejně jako v intervenčním centru, pozoruje zvýšený počet násilí páchaného na seniorech. Jako jeden z možných důvodů uvádí, podle své zkušenosti R1, ztrátu zaměstnání a nedostatek financí pro samostatné bydlení u potomků nebo ostatních příbuzných dotyčných seniorů: „*(...) všichni víme, jaké dopady má ten covid na společnost, tím pádem právě může docházet k tomu, že ten člověk přichází o práci, vrací se domů k rodičům, třeba jsou zároveň doma s rodiči-seniory a začíná na nich nějakým způsobem i třeba parazitovat, a ta situace se pak nadále vyhrcoje a*

dochází k násilí.“ A dodává: „(...) za ten rok a půl, opravdu stoupají počty transgeneračního násilí, kdy tedy násilníkem je zletilý potomek, nebo zletilý vnuk, vnučka.“ R4: „Dostáváme se ovšem taky bohužel k vyšším počtům domácího násilí, který je páchaný na seniorech. Ke způsobu, jakým se o násilí na seniorech dozvídá R4 dodává: „(...) Není to prioritní kontakt od toho klienta, je od blízkých lidí z okolí. A to bych řekla, že tyhle případy v minulosti nebyly a teď se objevují častěji.“ Podobně jako R1, se R4 vyjadřuje k tomu, jak takový případ domácího násilí na seniorech může vypadat: „(...) začínají přibývat rodiče, kteří mají problém s dospělým dítětem, třeba ve věku kolem třiceti, kde jsou buď dluhy anebo nějaký návykový látky, ono s nimi žije ve společný domácnosti a je násilný.“

Podle pracovníků je u seniorů mnohem menší šance, že problém domácího násilí přijdou řešit sami. I v intervenčním centru pracovnice tvrdí, že často se o těchto případech dozvídají od třetí osoby, od sousedů, či od dalšího potomka, který si všiml, že jeho sourozenec, který bydlí ve stejném obydlí jako jeho rodiče, se něčeho takového dopouští. V intervenčním centru zaznamenávají více případů násilí na seniorech než násilí mezi partnery. V obou krizových centrech se zvýšily počty násilí mezi partnery. Jeden z důvodů by se mohl skrývat v průměrném věku klientů krizových center. Podle rozhovorů sem nejčastěji chodí lidé mezi 25 a 45 lety věku. V případě násilí na seniorech, které je často oznámeno třetí osobou, je kontaktován orgán státní správy jako je policie, a tedy se o tomto případě spíše dozví intervenční centrum. Složení klientely jednotlivých pracovišť tedy může mít vliv na vnímané změny počtu a typu případů. Bylo by tedy zajímavé porovnávat čísla jednotlivých intervenčních center v různých krajích, to by ovšem s sebou opět neslo další výzvy v interpretaci dat.

Spousta nástrojů pro vyhodnocování počtu případů se musela vlivem pandemie přizpůsobit. R3: „Ale jinak tedy telefon a online, jinak to nešlo. Tím pádem se nám tedy zvedly statiky telefonních kontaktů a dostali jsme se do nějakých rekordních čísel.“ Vyhodnocování všech dat by bylo mnohem přesnější v případě, že bychom byli ve stavu, kdy společnost není virem ohrožována. V tuto dobu je pandemie stále aktuálním tématem, nadále ovlivňuje naše každodenní životy a dostupné jsou nám pouze průběžné studie. Co se ovšem týče počtu případů domácího násilí po druhé vlně pandemie je R5 toho názoru, že celkově jich přibývá a zůstávají ve vyšším počtu: *At' už třeba na nějaké poradní skupině rady vlády, kde se vyjadřují všechny ty organizace nebo jinde, jsme všichni říkali v podstatě to samé. (...) Bylo jedno v kterém jsme kraji, bylo jedno v kterém*

jsme měšť, všude ten problém byl vnímanej stejně. Že se nám ty počty navyšují (...) a všichni jsme to přisuzovali tomu, jak spolu lidi trávili najedou víc než jenom několik hodin denně, ale 24 hodin denně i s dětmi.“ R4 vnímala v listopadu 2021 situaci takto: „Myslím si, že teď jsme na nějaký špičce ledovce, kdy vidíme, co všechno to přináší dalšího a teprve to ještě bude narůstat.(...) vím od našich klientek, že to není tak, že jakmile tam začne bejt nějaký násilí, ony v tu chvíli jdou. Ne, ony v tom násilí většinou žijou měsíce a roky, než je nějaký impulz, donutí, aby to přišly řešit (...) myslím si, že ty klientky se k nám teprve dostanou.“

8.4 Spolupráce s ostatními organizacemi během pandemie

Sociální zařízení jsou ve své práci s oběťmi značně propojené, spolupracují mezi sebou na různých případech svých klientů, předávají si zkušenosti a informace. Organizace si byly v době pandemie vzájemnou oporou a byly i nadále v kontaktu. Informovaly se navzájem o tom, jak fungují, jak jsou pracovníci schopni zvládat případy nebo například, jakým způsobem interpretují nová nařízení. Všichni dotazovaní mluvili pozitivně o spolupráci s ostatními organizacemi. Ačkoliv to pro ně byla výjimečná, stresová situace, podle nich si vycházeli vstříc, aby se jim podařilo situaci zvládnout. R3: *„Já musím říct, že nebyl žádný problém se spoluprací s žádnou organizací a že naopak, že byly schopny se aktivizovat jako my. Právě s kolegyní z intervenčního centra jsme každý týden byly na telefonu a sdělovaly jsme si: „tak co? Jak to jede u vás, jak to jede tady.“ „Můžete nám pomoci, můžeme my?“ A zároveň jsme se snažily si vycházet vstříc, aby to fungovalo a šlo co nejdéle a vím, že i intervenční centrum snad nemělo omezené služby ještě déle než my, zaopatřili se nějakým plexisklem podobně a jeli.“* Podobnou zkušenost sděluje i ohledně své práce R5: *„(...) ale musím říct, že v neziskovém sektoru fungoval každej, všichni jsme si pořídili kamery a fungovali jsme všichni na kamerách, nebyl to nejmenší problém.“* Pracovníci z krizových center i intervenčního centra byli schopni reagovat na požadavky a hledali způsoby, jak nabízet potřebou pomoc v souladu s nařízeními vlády. Tato výjimečná situace měla i podle R3 jeden další efekt: *„Takže já nemůžu říct, že by nám to nefungovalo s ostatními organizacemi, naopak bych řekla, že jsme se ještě nějakým způsobem stmelili“.* R4 ve své práci nezaznamenala žádné zhoršení spolupráce s ostatními organizacemi, podle jejích slov jela dál bez větších problémů.

8.5 Spolupráce s orgány státní správy, PČR a státní nařízení během pandemie

Při spolupráci s úřady a PČR všichni pracovníci popisují určitá omezení. Setkávali se s prodloužením lhůt pro vyřízení, odročením soudních jednání, při kontaktování policejních vyšetřovatelů museli ověřovat jejich působení na pracovišti, vypracování znaleckých posudků se protahovalo v řádu několika měsíců a další. Co se týče práce policie, tak snížení počtu vykázaní mohlo také souviset s pracovním vytížením policejních složek. R1 to připisuje novým povinnostem policie, vzniklých během pandemie: „*A potom samozřejmě policie měla asi nejméně práce celkově s tím zajišťováním těch opatření, co se týče covidu. (...) takže my jsme to poznali na počtech vykázaní, které nám výrazně klesly.*“ R3 sděluje podobnou zkušenost, kdy policisté pracovali na směny a byli dostupní pouze v určitých dnech v týdnu: „*(...) u těch orgánů činných trestního řízení, což jsou soudy, policie, další instituce státní správy, tak tam jsme opravdu naráželi na delší čekací doby, na nedostatek personálu, třeba policisti, kteří působili omezeně, čímž se to u nás ještě protahovalo (...)* „*Takže jsme věděli, že pouze každé liché nebo sudej týden je můžeme kontaktovat.*“ Důvodem u znaleckých posudků bylo v některých případech omezení vyplývající ze státních opatření. Jeden ze soudních znalců odmítl setkání s obětí domácího násilí na základě toho, že byl přesvědčen, že nemůže dostatečně kvalitně svou práci provést v případě, kdy má oběť na sobě roušku. R3: „*(...) takže my jsme opravdu čekali tři měsíce, než se ta klientka bude moct tomu zkoumání podrobit. A tři měsíce se pak čeká, než se ten znalecký posudek vyhodnotí a než se dostane zpátky k policii, takže jsme půl roku zase dopředu a už jsme dávno mohli mít vyřešeno, postoupeno u soudu a pachatel třeba ve výkonu trestu.*“ Ani v případě jednotlivých OSPOD nebylo vždy jasné, jak fungují. R2: „*(...) přestože se pořád jednalo o OSPOD tak by člověk čekal, že to bude nějak sjednocený, ale každé pracoviště mělo jinak nastavenou provozní dobu, takže jsme to museli hodně individuálně zjišťovat.*“ Stejně tak tomu bylo u soudů. R1: *Každý soud to měl jinak, některý právě řešily hodně takový ty akutní věci, co se týče rozvodů a tak. Tam se právě ty lhůty prodlužovaly, někde těch omezení zas až tolik nebylo, bylo to skoro srovnatelný s dobou před pandemií.*“

Dále jsme s pracovníky mluvili o samotných opatřeních, o jejich srozumitelnosti a pohledu pracovníků na jejich efektivitu. Všichni respondenti se shodli na tom, že nařízení byla vydávána velmi často a podstatnou část z nich považovali za unáhlená a nedostatečně komplexně promyšlená. Vzhledem k neustálým změnám, všichni respondenti uvedli, že orientovat se ve vládních nařízeních a úspěšně je s jistotou

dodržovat bylo často nemožné, ne vždy si mohli být jisti tím, jak mají správně postupovat. R4: „*Nám to nejvíc komplikoval právě ten permanentní chaos v těch vládních nařízeních. Pro nás bylo hrozně těžký pořád sledovat kdy co kde změnili, jak se nás to dotýká a v čem nás to bude zasahovat.* K tématu toho, kdo by měl taková rozhodnutí dělat, či s kým by se v takových případech měl radit, R4 říká: „*Ty rozhodnutí má dělat nějaká skupina, která je multioborová, aby tam opravdu byli zástupci nejenom lékařů, epidemiologů, imunologů, ale aby tam byli například zástupci psychologů, terapeutů, sociologů, sociálních pracovníků.*“ R4 také zdůrazňuje důležitost spolupráce ministerstev, při těchto opatřeních, aby si navzájem neodporovala. Interdisciplinární přístup při rozhodování o dalších protipandemických opatřeních připomíná i R2, ovšem uznává, že vzhledem k situaci tento přístup byl luxusem, který si nikdo nemohl dovolit: „*Já si myslím, že by bylo třeba hodně pracovat na interdisciplinární spolupráci s odborníky a institucemi, které se podílejí na řešení domácího násilí tak, aby ten systém a ta opatření byla sjednocenější (...) ale vzhledem právě k té pandemické situaci i ty interdisciplinární setkání jsou aktuálně úplně neproveditelný.*“ Dva respondenti také zmínili zaměření státních opatření především na fyzické zdraví, které bylo během pandemie upřednostněno. Psychické zdraví v té době bylo méně důležité a negativní dopady na něj se projevují až s časem. R4: „*Jaký to bude mít vliv na zhoršení psychického stavu, řešil se spíš fyzické stav, ale vlastně ta psychika, kolik lidí následně to těžko ponese, to se teprve asi ještě bude ukazovat.*“ Zároveň dodává, podobně jako R2, že v takové situaci musí být složité najít dostatek času na to, podobná nařízení dostatečně promyslet: „*(...) tyhle věci z toho strašně utíkaly a asi nikdo neměl kapacitu, energii nebo to prostě nebyla prioritou, aby je řešil.*“ (...) něco se rozhodlo, pak se to zase změnilo.

K problému státních nařízení se vyjádřil R5 takto: „*(...) určitě spousta věcí jde udělat jinak, ale jak se na tom připravit opravdu nevím, protože systémově to, co bude fungovat v organizace jednoho typu o osmi lidech, nebude fungovat v organizaci o třiceti lidech a už vůbec ne v institutu státní správy, kde chodili na ty skupiny a dělali to zase úplně jinak.*“

8.6 Vliv pandemie na osobní prožívání pracovníků

Stejně jako jejich klienty, vládní nařízení měla vliv na sociální pracovníky. V další části se budu věnovat popisu toho, jak pracovníci vnímali tuto výjimečnou situaci. Zajímalo mě, jestli se cítili být více pod tlakem, či jestli si všimli nějakých dalších změn ve svém

soukromém životě, které by mohly mít vliv na jejich práci. Reakce se ukázaly být velice individuální. Tři respondenti uvedli, že se cítili být pandemickou situací motivováni k tomu, pomoci ji zlepšit. R1 například uvádí: „*Já si myslím, že to bylo pro nás pro všechny náročný. Na druhou stranu jako odborníci bychom chtěli nějakým způsobem přispět k tomu, aby ta situace byla lepší, tak to byla určitě značná motivace k tomu, abychom to všichni nějak zvládli.*“ Organizace byly nadále v kontaktu, předávaly si informace a podle R3 si zároveň byly vzájemnou oporou. R3: „*(...) opravdu jsem z toho byla i nadšená, že když to řeknu lidsky, ty lidi tam prostě jedou a nedávají ruce do zadu a neříkají, že teď se nemůže pracovat, tak nebudu pracovat, ale opravdu ty lidi se aktivizovali a hledali způsoby pomoci.*“ Dva respondenti uvedli, že situace během pandemie žádným výrazným způsobem jejich osobní prožívání neovlivnila. R3 „*(...) ale že bych se tady cítila nějak smutně nebo pod tlakem, tak to musím říct, že úplně ne.*“ R4 toto období ovšem vnímala jako velmi stresující: R4: „*Já osobně jsem se cítila pod tlakem, protože mi skončily děti doma na onlinu a bylo to strašně těžký (...) bylo náročný zvládat být na telefonu, pracovat, děti, řešit jakou mají výuku, dělat s nima miliony úkolů, který tam byly a mít ještě čas na tu práci.*“ Ze své vlastní zkušenosti tedy R4 usuzuje, že konflikty v rodinách, ve kterých již byly nějaké problémy související s domácím násilím, pravděpodobně vnímají pandemickou situaci jako dosti stresovou. R4: „*(...) a samozřejmě chápu, že narůstá nějaký napětí v těch domácnostech, protože jsem to zažila a vím, jaký je to strašný, když ty děti jsou od rána do večera zavřeny doma.*“

8.7 Vliv pandemie na prezentaci problematiky DN v médiích

Média hrají velkou roli v tom, jak populace vnímá sociální problémy jako je domácí násilí. Domácí násilí dnes již vnímáno pouze jako fyzické násilí vůči ženám, nejedná se o tak velké stigma, lidé se o něm nebojí zdaleka tolik mluvit jako dříve. R1: „*Myslím si, že v dnešní době už to není tak tabuizovaný téma, i co se týče právě těch médií, že to zaznívá, čím větší osvěta, tím lepší.*“ Na začátku pandemie zazníval z médií problém domácího násilí velmi často, neustále se mluvilo o tom, jak dojde ke zvýšení. R3 k tomu říká: „*Měli jsme potřebu se v zájmu společnosti vůči tomu vymezit, protože opravdu ty média prostě starší a apelovali akorát na to, že ten z vznik bude a že se všichni musí připravit a že to bude hrozný. A my naopak jsme vyhodnotili za tu první vlnu, že tomu vůbec tak nebylo.*“ Ostatní pracovníci s tímto tvrzením souhlasili. Co by naopak mělo z médií zaznívat více byly podle pracovníků informace pro možné oběti ohledně toho, jak

se mají zachovat v případě, že potřebují pomoc. Většina pracovníků vnímala v médiích nedostatek těchto informací, obzvláště v poměru k počtu poplašných zpráv. R1: „*Myslím si, že to povědomí o tom, že ta možnost tady je, byla dost nízká, že možná právě ty klienti, nebo osoby ohrožený ani nevěděli, jestli mají, na koho se obrátit, jestli mají někoho, kdo se jim prostě v té těžké době bude věnovat.*“ R3 je podobného názoru: „*(...) nestrašit, říkat jasný fakta a apelovat na prevenci a sdělovat ty možnosti pomoci.*“ Dále pracovníci zdůrazňovali téma psychického násilí, podle R4 má hodně lidí dodnes domácí násilí spojené s případy žen, které jsou ohroženy pouze násilím fyzickým: „*(...) aby bylo upozorněný, že forem toho násilí je mnohem víc a že jsou hodně skrytý. Myslím si, že hodně lidí pochybuje nebo jim vůbec nedochází, že v tom domácím násilí jsou.*“ Ve spojení s informovaností a preferencí fyzického zdraví nad psychickým také 3 pracovníci vnímali jako promarněnou příležitost neinformovat populaci o zásluhách sociálních pracovníků. R1: „*(...) ono se o tom moc nemluvalo, mluvilo se hlavně o zdravotnicích, jako první linie. Myslím si, že my jsme si tím procházeli, a i teď si tím nadále procházíme.*“ R5: „*Já třeba musím říct, že si myslím, že i pro propagaci sociální práce mělo tohle období být to, kdy jsme se měli výrazně zviditelnit jako sociální pracovníci a nestalo se tak (...) sociální pracovníci stáli v první linii, neříkám stejně jako zdravotní sestry, to rozhodně ne, ale stáli těsně za nimi a o nás už se nemluvalo.*“

V neposlední řadě, informovanost má podle pracovníků i negativní dopad na typy případů, kdy R1 a R5 se shodli na tom, že ačkoliv oběti přicházejí lépe vybavené a o tématu se nebojí tolik mluvit, k proměně došlo i u pachatelů domácího násilí. I oni mají dnes možnost lépe se informovat o tom jak například, nebýt odhaleni. R5: „*Tak jako jsou chytřejší oběti násilí, tak samozřejmě začínají být chytřejší i násilníci, už trochu ví, co by neměli. (...) Tak jak je skvělý, že si na každých stránkách najdete unikovej plán a jak jako oběť postupovat, tak si bohužel úplně stejnej intervenční plán si může přečíst násilník.*“

9 Shrnutí praktické části

Z předloženého výzkumu vyplývá, že podle dotazovaných pracovníků měla pandemie a s ní spojená omezení výrazný vliv na domácí násilí. Vlivem izolace, strachu a nejistoty mělo mnoho obětí ztížený přístup k informacím, možnostem vyhledání péče a to zejména v době, kdy působnost sociálních zařízení byla značně snížena.

Na první pohled je možné povšimnout si rozdílů mezi klienty jednotlivých center.. V krizových centrech pomoc nejčastěji vyhledávají lidé mezi lety 25 a 45. Co se týče

skupiny obětí, dvě pracoviště pozorují nárůst případů domácího násilí páchaného na seniorech a v souvislosti s tím i vyšší počet mužů jako obětí domácího násilí. Jako značně znepokojující vnímají pracovníci intervenčního centra zvýšení případů domácího násilí s aspekty závažného fyzického násilí.

Všichni pracovníci v souvislosti s pandemickým obdobím zmiňují nejasnost vládních opatření a jejich negativní vliv na schopnost vykonávat jejich práci. Vyskytují se i pochybnosti vůči jejich efektivitě a nezávažnosti důsledků těchto opatření na psychiku obyvatelstva. Opatření je přijímala především s důrazem na zdraví fyzické.

Další názor, který všichni respondenti sdílejí je ten na rozdíly v jednotlivých vlnách a změnu přístupu společnosti k nim. Oproti první vlně, kdy počet případů zůstal stejný nebo v několika případech dokonce klesl, zaznamenali pracovníci dramatický nárůst, až o polovinu, v souvislosti s uvolněním po druhé vlně.

Tlak na psychiku obyvatelstva se v první řadě projevil v mezivztahových konfliktech. Toho si všímali především pracovníci krizových center, kde s těmito případy častěji pracují. Tento fakt si vysvětlují návazností intervenčních center s PČR, v případech fyzického násilí v domácnosti. Ke zvýšení mezivztahových konfliktů opět došlo až po druhé vlně, související se stále rostoucí polarizací společnosti, například ohledně otázky očkování a jeho efektivit.

Negativní vliv měla také, jak uvádějí respondenti, roztržitost informací nejen ohledně státních nařízení, ale také co se týče jasných definic problémů a jejich řešení. Sociální zařízení musela podstatnou část svého pracovního dne věnovat zjišťování dodatečných informací o státních opatřeních a ujišťovat se o jejich správné interpretaci. Tato opatření se měnila moc často na to, aby byli schopni včasné a efektivně reagovat.

Opatření měla u dvou pracovišť vliv na spolupráci s orgány státní správy, především se soudy a PČR. Pracovníci měli pochopení pro nesporné vyřízení policie vzhledem k nárokům, vzniklým pandemickou situací, ovšem v některých případech měli pocit, že policisté svou práci neprováděli dostatečně kvalitně. U soudů vnímala, především krizová centra, vliv pandemie v odročování soudních řízení. V souvislosti se zavřením ubytovacích zařízení respondenti uvedli, že celorepublikově klesly počty vykazání.

Všichni pracovníci zmiňovali různé formy domácího násilí a to, jakým způsobem byly ovlivněny pandemickou situací. Především upozorňovali na formu psychickou, jejíž dokazování je pro oběť velmi složité a které si s sebou může, podle většiny pracovníků, nést mnohem větší a dlouhodobější následky pro oběť než například násilí fyzické.

10 Diskuze

V této části je mým cílem interpretovat zjištěná tvrzení, vzájemně analyzovat informace získané od respondentů a pokusit se vysvětlit jednotlivé jevy v dostatečné komplexnosti.

Nejdříve bych ovšem rád porovnal získaná data s výsledky dvou výzkumů, které byly během psaní této práce uskutečněny. Jde o výzkum *Domácí násilí v první a druhé vlně epidemie c19*⁵⁰ uskutečněný Asociací pracovníků intervenčních center a *Násilí na ženách v souvislosti s covid-19*⁵¹, který vznikl v rámci spolupráce Sociologického ústavu AV ČR a Fakulty humanitních studií UK.

Nejdříve bych se chtěl věnovat sníženému počtu vykázaní a pomocí dat prvního výzkumu ho porovnat s lety předchozími. Podle studie APIC se u počtu vykázaní dlouhodobě projevuje klesající tendence. Podle jejích autorů se nedá prokázat, že by pandemie měla jasný důsledek v menším počtu vykázaní. Statistika počtu vykázaní totiž, v porovnání s předchozími lety, vykazuje stejnou klesající tendenci. V druhé studii, její autorky Moree a Nyklová, prezentují informace z nezveřejněné statistiky PČR, ze které vyplývá, že ačkoliv počet vykázaní klesl, vzrostl celkový počet výjezdů, týkající se konfliktů v domácnosti a s nimi i počet situací, které policisté vyhodnotili pouze jako incidenty, tedy například nedošlo k vykázaní.

Studie APIC ovšem zmiňuje vnímané zlepšení vztahů v malém počtu rodin, které náročná překážka v podobě pandemie dokázala stmelit. S tím bych si dovolil vysvětlit snížení počtu kontaktů během první vlny pandemie.

Výsledky druhé studie potvrzují tvrzení respondentů o zvýšeném počtu konfliktů v domácnostech během a po druhé vlně. Problém ovšem nadále zůstává v diferenciaci případů, ve kterých konflikty přerostly v domácí násilí. Tím se dostávám k problematice správného pojmenování domácího násilí. V druhé studii byly odhaleny nesrovnalosti v přesné definici domácího násilí mezi pracovníky policie a intervenčních center. Policisté si sami stěžovali na omezené možnosti a nástroje pro identifikaci domácího násilí na místě výjezdu. Stejně tak respondenti ve výzkumu této práce zdůrazňovali svou

⁵⁰ Autorský kolektiv, *Domácí násilí v první a druhé vlně epidemie c19: analýza dat z dotazníkového šetření APIC v období březen 2020 – leden 2021*, Praha: APIC ČR, 2021.

⁵¹ NYKLOVÁ, B., MOREE, D. *Násilí na ženách v souvislosti s covid-19: výzkumná zpráva*, Praha: Sociologický ústav AV ČR; Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2021.

vlastní nespokojenost s prací PČR právě v tomto ohledu nebo naopak vyjádřili pochopení pro to, jak složité může být v danou chvíli situaci se znaky domácího násilí vyhodnotit.

Obzvláště náročnou je pro identifikaci psychické násilí, kdy oběť na sobě nemá žádná viditelná zranění. Tento problém zmínili bez výjimky všichni respondenti. Shodli se na tom, že psychického násilí i mimo vliv pandemie neustále přibývá a jeho následky jsou pro oběť často ty nejzávažnější.

S rostoucí informovaností obětí roste i informovanost agresorů. Informace, které mohou oběti vyžít pro svůj prospěch, mohou stejně tak zneužít agresori. Pozitivní je to, jak pracovníci pozorují posun tématu domácího násilí během posledního desetiletí. Z tabu, o kterém se většina obyvatelstva bála mluvit, je problém, o kterém se ví a mnohem více lidí je ochotno ho řešit. Zároveň ovšem nadále přetrvávají určité mýty ohledně domácího násilí. Například, že jedinou formou domácího násilí je ta fyzická, nebo že muž se nemůže stát obětí.

Obrovskou roli ve vnímání problematiky domácího násilí hrají média. V jednom rozhovoru v této souvislosti zazněla například kampaň MeToo. V současné době se v médiích často hovoří o případu domácího násilí známého herce Johnnyho Deppa, ve kterém se s největší pravděpodobností jedná o domácí násilí páchané na muži. Dá se předpokládat, že i tato značně medializovaná kauza, bude mít vliv na to, jak společnost domácí násilí vnímá a jak si to představuje.

Role médií ovšem během pandemie byla celkově respondenty kritizována. Všichni respondenti se shodli na tom, že se média spíše soustředila na strašení, než na to, aby svůj čas využila na informování populace ohledně dostupnosti sociálních služeb, způsobech prevence a zvládání složitých situací během pandemie. Díky vzniklé situaci oběti méně často vyhledávaly pomoc, protože byly přesvědčeny o tom, že jim nikdo nemůže pomoci, ačkoliv intervenční ani krizová centra svou práci nikdy nepřerušila.

Myslím si, že média by svou roli měla v tomto ohledu brát s větší zodpovědností. Zejména při situaci celosvětové pandemie je na místě, odklonit své zájmy o zisk a větší sledovanost ve prospěch poskytnutí informací obyvatelstvu, kterému mohou být ku prospěchu.

Ačkoliv se sám nebudu věnovat kritice vládních opatření, chtěl bych alespoň zmínit to, jakým způsobem je respondenti vnímali. Všudypřítomnou kritikou byla jejich nesjednocenost a neustálé, téměř každodenní změny. Důsledné projednání mezi ministerstvy a konzultace s odborníky bylo s ohledem na pandemickou situaci určitě

velmi složité provést v efektivním časovém horizontu. Otázkou ovšem je, zdali systém, vzhledem k varováním, která se ozývala okamžitě po identifikaci viru, ne-li varování odborníků ještě dříve, nemohl být lépe na podobnou událost připraven.

Je jisté, že po této zkušenosti budeme již lépe připraveni na to, podobným událostem čelit. Velkým přínosem byla nucená digitalizace nejrůznějších odvětví, včetně sociálního sektoru. To v některých pracovištích umožnilo rozšířit své klienty o jedince, kteří buď měli do pracoviště daleko nebo by službu přes osobní setkání nevyhledali. Podle respondentů to byli muži jako oběti domácího násilí a pachatelé domácího násilí obecně.

Nyní bych se rád věnoval tématu seniorů jako obětí domácího násilí. Z mého šetření vyvozují, že se jedná o značně latentní skupinu, která se v době pandemie octla ve výrazně vyšším ohrožení než kterákoli jiná. Soudím tak z několika důvodů. Hlavním zdrojem informací pro mne bylo intervenční centrum, kde se s těmito případy setkávají nejčastěji. Respondentky uvádějí, že vlivem pandemie, bylo mnoho mladých lidí nuceno opustit své bydlení a vrátit se k rodičům. Nejen díky tomu, ale i díky situaci ve společnosti začalo přibývat rodinných konfliktů. Další, možná více znepokojující informace, přišla z jednoho z krizových center, kde také pozorují zvýšený počet případů se seniory. O seniorech, jako obětech domácího násilí, se zpravidla nikdy nedozvídají přímo od oběti. O těchto případech se nejčastěji dozví náhodou při řešení jiného problému nebo od třetí osoby či organizace. V případě, že centra se seniorem práci navážou, dochází vlivem pandemické situace opět k problému v komunikaci se seniorem. Jednak jsou senioři zdravotně nejvíce ohroženou skupinou, tedy osobní kontakt často není možný (přitom jsou to právě senioři, kteří osobní kontakt bez ochranných pomůcek preferují nejvíce), jednak je často komunikace komplikovaná tím, že nedisponují dostatečným vybavením pro komunikaci na dálku. Stejně tak oběti, které byly během pandemie zcela izolovány a uzavřeny s agresorem ve stejné domácnosti, neměly možnost pracovníky kontaktovat, protože by nemohly svou situaci řešit tak, aby je neslyšel.

Pracovníci tak museli vymýšlet nové způsoby, jak obětem pomáhat. Za to si rozhodně zaslouží uznání, kterého se jim bohužel, v porovnání například se zdravotnickými pracovníky nedostalo. Tři respondenti uvedli, že ačkoliv svou práci nestaví na stejnou úroveň jako tu, kterou dělají zdravotníci, období pandemie bylo příležitostí pro to, výrazně zviditelnit sociální práci v očích populace. Sociální pracovníci stáli hned za zdravotníky v linii pomoci a vystavovali se při své práci také vysokému riziku, aniž by se to, na rozdíl od zdravotníků, v rámci jejich práce očekávalo.

Podle výzkumu je třeba také myslet na opačnou stranu mince v otázce domácího násilí. K tomuto tématu jsme se dostali náhodou přes otázku na systém prevence a pomoci v případech domácího násilí. Tři respondenti k této otázce zmínili stále nezodpovězenou otázku práce s agresory. Práce s agresory je neplacená pouze v případě, je-li nařízená soudem, v rámci mediačně-probační služby. V případě, že dotyčný vyhledá pomoc v podobě poradenství nebo terapie, ohledně svých tendencí aktéra domácího násilí ho každá konzultace stojí přibližně 700 Kč,- za hodinu. Tím je možnost využití této služby znemožněna podstatnému množství obyvatel, kteří by právě tuto službu mohli potřebovat nejvíc. Zákon by podle pracovníka, věnujícího se práci s agresory, měl reagovat na tento nedostatek a kapitola o práci s agresory by měla být součástí sociálních služeb.

Byl jsem velmi nadšený z přístupu, který většina sociálních pracovníků zaujala v této krizi. Tři z nich se cítili být motivováni příležitostí k tomu pomoci obyvatelstvu a zasadit se o to, situaci zlepšit. Všiml jsem si, že také záleželo na tom, v jaké rodinné situaci se daný pracovník nachází, podobně jako v problematice domácího násilí, je každý případ unikátní. Pandemii bude každý prožívat jinak podle toho, jestli bydlí na vesnici nebo ve městě, v domě nebo bytě, s dětmi, které chodí do školy nebo ne a podobně. V případě, že se v takové domácnosti již vyskytovaly znaky domácího násilí, se respondenti shodují na tom, že mohlo docházet k eskalaci domácího násilí.

Poznatky z dostupné studie po událostech hurikánu Katrina naznačují, že jejich vlivem došlo k eskalaci psychického a fyzického násilí. Zvýšený výskyt fyzického násilí si všímají i v intervenčním centru, kam se většina případů fyzického násilí dostane. Otázkou zůstává, jestli okolnosti pandemie předurčují zvýšení fyzického násilí stejně tak, jako události spojené s hurikánem Katrina.

Vzhledem k délce trvání pandemie, která je součástí našeho každodenního života, v době psaní této práce již třetím rokem, vznikla při rozhovorech z mé strany snaha o časové rozdělení na jednotlivé části. Pandemii v době rozhovorů pracovníci rozdělili na dvě vlny. První začala v období mezi lednem a březnem 2020, druhá začala ke konci roku a trvala nejméně do konce března roku následujícího. Postupem času bude možné porovnávat jednotlivá období pandemie a zkoumat, jaký měla vliv na vývoj domácího násilí. To ovšem vyžaduje další, mnohem rozsáhlejší výzkum.

11 Závěr

Cílem práce bylo zmapovat vliv pandemie a s ním spojených omezení na domácí násilí z pohledu pracovníků sociálních zařízení v Českých Budějovicích. Díky explorativnímu přístupu jsem narazil na spoustu nových podnětů, které ne vždy souvisely s pandemií. Snažil jsem se tedy těmto podnětům nevěnovat příliš pozornosti, abych měl jistotu naplnění cíle své práce, ovšem některé z nich byly natolik zajímavé nebo pro problematiku domácího násilí tak stěžejní, že jsem je alespoň krátce reflektoval v části diskuze této práce.

Teoretická část práce se věnuje úvodu do problematiky domácího násilí. Kromě snahy o předložení obecné definice, předkládá znaky, formy a teorie příčin domácího násilí s jejich stručnou historií. Následuje výčet obětí a pachatelů domácího násilí s jejich charakteristikou a představení dopadů na oběť domácího násilí. Další kapitola je věnována třem pilířům pomoci obětem domácího násilí, pro jejichž zmínění jsem se rozhodl, protože vlivem pandemické situace byla jejich působnost značně ztížena. Součástí této kapitoly jsou charakteristiky institutu vykazání, předběžného opatření a činnost intervenčních center tak, jak je uvedeno v zákoně č. 108/2006 Sb. Teoretickou část uzavírá kapitola věnována pojmu krize ve spojení s pandemickou situací.

Praktická část představuje výzkumné šetření uskutečněné pomocí polostrukturovaných rozhovorů se sociálními pracovníky intervenčního a krizových center. V úvodu je prezentován cíl, metodika a etika výzkumu. Po charakteristice výzkumného vzorku následuje sedm kapitol, věnovaným stěžejním tématům, objevujícím se ve všech uskutečněných rozhovorech. Následuje shrnutí a interpretace získaných dat, včetně krátké komparace s výsledky již uskutečněných studií.

Hlavní přínos této práce spatřuji v podání přehledu o komplexnosti vlivu globální pandemie na domácí násilí. Její závěry je třeba interpretovat s vědomím jejich limitů. Praktická část vychází pouze z omezeného vzorku subjektivních výpovědí sociálních pracovníků, které byly shromážděny uprostřed probíhající pandemie. Většina domněnek a tvrzení je jen těžko dokazatelná, obzvláště v případě, kdy pro podobnou událost neexistuje v odborné literatuře ověřená teorie.

Touto prací se mi doufám podařilo poukázat na to, že pandemie skutečně na vývoj domácího násilí vliv má, jen možná ne takový, jaký jsme si zprvu mysleli. Jde o mnohem složitější fenomén, jehož zkoumání se jistě v budoucnu bude věnovat mnoho odborníků. Doufám také, že se časem zlepší naše schopnost definovat domácí násilí a jeho důvody,

system bude lépe připraven na podobnou krizi a jako společnost se zbavíme nadále přetrvávajícího stigma a mýtů ohledně DN.

12 Seznam použitých zdrojů

Literatura:

- BEDNÁŘOVÁ, Z. *Domácí násilí: zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Praha: Acorus, 2009. ISBN 978-80-254-5422-0.
- BURIÁNEK, J. et al. *Domácí násilí – násilí na mužích a seniorech*. Praha: Triton, 2006. ISBN 80-7254-914-6.
- CONWAY, H. *Domácí násilí: příručka pro současné i potenciální oběti se zákonem č. 135/2006 Sb. platným od 1. ledna 2007*. Praha: Albatros, 2007. ISBN 978-80-00-01550-7.
- ČÍRTKOVÁ, L. Domácí násilí v době covidové. *Psychologie dnes*, Praha: Portál, 2021, roč. 27,č. 2, s. 13-17
- ČÍRTKOVÁ, L. *Domácí násilí: nebezpečné rodinné vztahy ve 21. století*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020. ISBN 978-80-7380-806-8.
- ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2207-8.
- ČUHELOVÁ, K. *Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí*. Praha: Wolters Kluwer. 2016. ISBN 978-80-7552-341-9.
- DUFKOVÁ, I. ZLÁMAL, J. *Domácí násilí se zaměřením na problematiku obětí*. Praha: Střední policejní škola Ministerstva vnitra, Středisko pro výchovu k lidským právům a profesní etiku, 2005. ISBN 80-239-5686-8.
- HOLÁ, I., JEŽKOVÁ, M., KOMÍNKOVÁ, H., et al. *Problematika domácího násilí pro zdravotnické pracovníky*. Druhé přepracované vydání. Brno: Spondea, 2016. ISBN 978-80-270-1120-9.
- HONZÁK, R., DRBAL, K., CÍLEK, V. et al. *Doba koronavirová*. Praha: Zeď, 2020. ISBN 978-80-907674-4-7.
- KOHOUTEK, T., ČERMÁK, I. ed. *Psychologie katastrofické události*. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1816-8.
- MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1362-4.
- PAPRSTEINOVÁ, L. NAVRÁTILOVÁ, J. BOTEK, L. *Domácí násilí: příručka (nejen) pro pastorační pracovníky*. Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2019. Orientace (Karmelitánské nakladatelství). ISBN 978-80-7566-149-4.

POSPĚCH, P. *Neznámá společnost: pohledy na současné Česko*. Brno: Host, 2021. ISBN 978-80-275-0826-6.

STOČESOVÁ, V., ČÁP, D. *Psychoterapeutická práce s původci domácího násilí: zvládání vzteku, agrese a násilných projevů*. Praha: Portál, 2020. ISBN 978-80-262-1655-1.

STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice: Sdružení Podané ruce, 1999. ISBN 80-85834-60-X.

STRÍLKOVÁ, P., FRYŠTÁK, M. *Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím*. Ostrava: Key Publishing, 2009. ISBN 978-80-7418-020-0.

ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Krize a krizová intervence*. Praha: Grada, 2017. ISBN 978-80-247-5327-0.

ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Krize: psychologický a sociologický fenomén*. Praha: Grada, 2004. ISBN 80-247-0888-4.

ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

VOŇKOVÁ, J., SPOUSTOVÁ, I. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen. 2. přeprac. vyd.* Praha: profFem, 2008. ISBN 978-80-903626-7-3.

VOŇKOVÁ, J., SPOUSTOVÁ, I. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí: právní stav k 1.1.2016. 3. přepracované vydání*. Praha: profFem, 2016. ISBN 978-80-904564-5-7.

Elektronické zdroje:

Autorský kolektiv, *Domácí násilí v první a druhé vlně epidemie c19: analýza dat z dotazníkového šetření APIC v období březen 2020 – leden 2021*, Praha: APIC ČR, 2021 [online]. [cit. 2022-01-14]. Dostupné z: http://www.domaci-nasili.cz/wp-content/uploads/C19-Finál_VW.tw_.pdf

ČÍRTKOVÁ, L. Domácí násilí ve faktech a teoriích. *Gender, rovné příležitosti, výzkum*, Praha: Sociologický ústav AVČR, 2002, č. 1, s. 1-3 [online]. [cit. 2022-01-14]. Dostupné z: https://www.genderonline.cz/incpdfs/inf-200201-0000_10_003.pdf

NYKLOVÁ, B., MOREE, D. *Násilí na ženách v souvislosti s covid-19: výzkumná zpráva*, Praha: Sociologický ústav AV ČR; Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2021 [online]. [cit. 2022-01-14]. Dostupné z: <https://fhs.cuni.cz/FHS-2587-version1-nasili-na-zenach-v-souvislosti-s-covid-19.pdf>

SCHUMACHER, J., COFFEY, S., NORRIS, F. et al. Intimate Partner Violence and Hurricane Katrina: Predictors and Associated Mental Health Outcomes. *Violence and Victims*, New York: Springer Publishing Company, 2010, roč. 25,č. 5, s. 588-603 [online]. [cit. 2022-03-27]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1891/0886-6708.25.5.588>

World health organization. *Coronavirus: Overview*. [online]. 2021 [2022-03-25]. Dostupné z: https://www.who.int/health-topics/coronavirus#tab=tab_1

Legislativa

Zákon č. 273/2008 Sb., o policii České republiky

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

Zákon č. 99/1963 Sb. občanský soudní řád

13 Přílohy

Příloha č. I: Přepis rozhovoru R1,R2

T: Mohl bych se Vás teď nějak obecně zeptat, jakým způsobem pandemie ztížila Vaši práci?

R1: Značným způsobem, [smích] protože informace byly značně roztržité. Co se týče těch omezení, ale také provozu všech pracovišť, justice, co se týče třeba úřadu práce, omezená pracovní doba a samozřejmě home ofisy. Takže pro nás velmi náročný, co se týče získávání informací pro klienty a co se týče návaznosti na ostatní služby. Co se týče například přímo naší práce přímo justice taky byla právě omezená podatelna. My, když třeba sepisujeme předběžné opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí, tak jsme to tam nějakým způsobem komunikovali, že nám vycházeli vstříc, protože to preventivní opatření je potřeba vyřešit rychle. Potřebovali jsme to tam rychle nějakým způsobem dostat, aby soudce mohl rozhodnout. Jo, bylo to náročné [smích]. Možná mě kolegyně může doplnit.

R2: Tak já vzhledem k tomu, kdy jsem nastoupila, tak se mi úplně ty nejdrastičtější opatření vyhnuly, ale vlastně hned po mém nástupu jsem se hodně věnovala právě zjišťování informací pro klienty a pracoviště. Obvolávali jsme OSPODY, soudy, obvodní oddělení policie, abychom zjistili, jak fungují, ale i je zpětně informovali o tom, že my fungujeme a že oni mohou klienty odvolávat na nás. Že prostě provoz není omezen.

T: Nebylo to tak trochu matoucí, nebyl to takový chaos, kvůli všem opatřením?

R2: Matoucí to bylo, podle mě hlavně to, že to bylo nesjednocené, přestože se pořád jednalo o OSPOD tak by člověk čekal, že to bude nějak sjednocené, ale každé pracoviště mělo jinak nastavenou provozní dobu, takže jsme to museli hodně individuálně zjišťovat.

R1: No, a právě co se týče naší služby, tak my, jelikož máme celou krajskou působnost, tak se nejedná jenom o to, že bychom spolupracovali jenom s úřady a OSPOD tady v Českých Budějovicích, ale prostě jsou to všechny územní celky v Jihočeském kraji. A právě o to, to bylo těžší. Každý soud to měl jinak, některý právě řešili hodně takový ty akutní věci, co se týče rozvodů a tak. Tam se právě ty lhůty prodlužovaly, někde těch omezení, zas až tolik nebylo, bylo to skoro srovnatelný s dobou před pandemií. To stejný s OSPOD, o kterých mluvila už kolegyně. Někdy měli tu pracovní dobu různě značně omezenou.

T: A ostatní orgány státní správy a ostatní organizace, napadá mě například spolupráce s policií, bylo to nějakým způsobem komplikovanější?

R1: No právě paradoxně, co se týče práce s policií tak nám výrazně klesly počty vykázaní, což se mohlo připisovat tomu, že násilí se nestupňuje, což možná pravda byla, ale tady u nás, v našich číslech, jsme to úplně nepocítili. Příkládáme to tedy tomu, že ta izolace byla opravdu značná, lidé byli na těch home ofisech, takže prostě lidé byli hodně uzavření, nemohlo se tolik kam chodit, proto bylo pro oběti těžší vůbec se obrátit na pomoc policie nebo na nás, protože byly pod neustálým dohledem že jo. Protože třeba násilná osoba byla doma taky, na home ofisu. A potom samozřejmě policie měla asi nejvíc práce celkově s tím zajišťováním těch opatření, co se týče covidu. Jako když si vzpomeneme na situaci, kdy se nám zavřeli ty okresy, to muselo být velmi zatěžující, takže my jsme to poznali na počtech vykázaní, které nám výrazně klesly.

T: Že tedy policie neměla tolik času na ...

R2: Ono vykázaní není jen o tom, že policie přijde k někomu domů: „Tak, vemte si věci a odejděte bydlet jinde.“ Ono jde o ohromně složitéj, administrativní proces. Nedávno nám říkala jedna paní policajtky, přibližně, že jeden proces je o tom, že na tom tři policisté

minimálně tři hodiny pracují, což je právě v době pandemie, kdy mají spoustu práce s tím, aby kontrolovali dodržování opatření a všechny možné další úkony, tak si myslím, že na tohle opravdu moc času neměli.

R1: Jo, že to častěji řešili domluvou. Oni to na místě musí jako vyhodnotit celou tu situaci v té domácnosti, když jsou přivolaní. Je taky otázka, zdali byla policie častěji volána k podobným incidentům. Anebo právě z důvodu té izolace, že třeba právě se tohle až tolik neřešilo.

T: A když jste to načala, tak kdybyste právě, podle Vašeho pocitu měly nějakým způsobem rozdělit tu pandemii jako třeba na nějaký vlny, nějaký části, vzhledem k tomu, kolik případů jste zaznamenaly nebo jak ta situace u Vás vypadala. Jak na to Vy osobně pohlížíte?

R1: Jako myslíte vlny jako co se týče třeba počtu klientů?

T: Třeba ano, já Vám řeknu třeba příklad. Například v Bílém Kruhu mi paní řekla, že někdo to čekal, někdo ne, že ze začátku bylo méně případů a teď je otázka, jestli to bylo kvůli tomu, že se domácí násilí dělo, ale bylo pod pokličkou anebo to byl takový ten počáteční šok a šlo to všechno tak trochu do pozadí, že i ti agresori byli tak trochu, řekněme zaskočení tou situací. A potom zase někde řekli, že jakmile už přišla druhá vlna, nebo se už zvedla jakási vlna nevole vůči těm opatřením, tak s tím stoupl i to násilí. Tak jestli něco takového k tomu nemáte vy, jak jste to zachytily vy ve Vašem zařízení.

R1: No, tak my jsme to zachytily tak, že přišla první vlna, a pořád bylo stejně klientů a pak to mělo spíše klesající tendence, co týče možná už asi té třetí vlny, protože už upřímně už nevím, jaká vlna je. Ale my tím, že teda jsme, jakmile když začal covid, tak pořád tady někdo byl, pořád jsme fungovali, i třeba nějakým tím kontaktním místem, tak i ti klienti chodili, ale pak se to nějakým způsobem utlumilo – počty těch klientů.

T: Myslíte si, že to tohle mohlo souviset právě s pandemií, anebo to mohlo být něčím jiným, jako například tím, že bylo léto třeba a podobně.

R1: Roční období u nás hraje jako velkou roli. Ačkoliv pozorujeme, že to, co bylo zažitý z předchozích let před pandemií a opravdu to tak fungovalo najednou neplatí. Spousta klientů přichází, právě v období, kdy se láme léto a podzim, to je nárůst. Když je léto a prázdniny, tak je poměrně klid, to samé o Vánocích, před Vánoci je klid, rodiny se to snaží nějakým způsobem udržet. Jakmile přijde nový rok, tak opět přijde velký nárůst. Co se týče minulého roku, tak před Vánoci to bylo poměrně klidné, pak naopak letos jsme už před Vánoci měli tři vykázaní, což je neobvyklý počet, tři vykázaní ve stejný den. Takže to, co bylo zažité z minulých let, tak si myslím, že covid rozbil a změnil celkově ten stereotyp těch počtů našich klientů.

T: Jo, takže, ale pořád platí to, že je zvýšený ten počet při tom lámání těch ročních období a třeba během těch svátků a po. A očekáváte třeba teď zvýšení počtu případů teď během ledna února?

R1: No, minulý roky to tak vždycky bylo. Jo, jako teď aktuální situace je asi taková, že je to takový pozvolný nárůst po tom přelomu toho roku.

R2: Já bych asi řekla, že potom vlastně jak byl, jak řekla kolegyně, ten rok úplně rozbítej, tak my si vlastně ani netroufneme očekávat [smích]. Člověk očekával, že jako, blíží se Vánoce, bude klid a ono to bylo vlastně úplně naopak. Takže vlastně si ani netroufneme říct, že teď bude klid, protože vlastně si nemůžeme říct, ani nemůžeme očekávat, že bude nějaký nárůst, protože to může být úplně opačně.

T: A bavili jste se třeba s Vaší paní vedoucí, jak to vypadalo například za posledních několik let, já nevím, jak dlouho tu paní vedoucí je. Jaký je jakoby mimo pohled covidu obecně, jakej je vlastně vývoj domácího násilí tady u nás v Jihočeském kraji.

Jestli se třeba nějak proměňuje složení pachatelů, jako typických pachatelů, typy násilí, množství případů a tak podobně.

R1: No, co se týče toho vývoje, tak v současné době nám poměrně stoupl transgenerační násilí. Jo, takže co se týče toho vlastně že, v minulých letech, opravdu hodně převažovalo partnerské násilí, a teď, co jsem tady já, za ten rok a půl, opravdu stoupají počty transgeneračního násilí, kdy tedy násilníkem je zletilý potomek, nebo zletilý vnuk, vnučka. Takže tohle pozorujem. A tohle taky možná může mít souvislost, taky s tím covidem. Protože lidi přicházejí o práci, všichni víme, jaké dopady má ten covid na společnost, tím pádem právě může docházet k tomu, že ten člověk přichází o práci, vrací se domů k rodičům, třeba jsou zároveň doma s rodiči seniory a začíná na nich nějakým způsobem i třeba parazitovat, a ta situace se pak nadále vyhrocuje a dochází k násilí. Taky bych asi řekla, že tohle se změnilo a taky bych dodala, že v poslední době nám přibývají případy, kde je závažný fyzický násilí. To si myslím, že je taky stoupl.

R2: Já mám pocit, ale jak říkám, nastoupila jsem v březnu a minulo mě to, ale narostly počty útoků se zbraněmi. Jak říkala kolegyně, závažné fyzické násilí.

R1: Ano, závažné fyzické násilí, to nám teď stoupá. Je otázka, čím je to způsobený, jestli je to možná opravdu způsobeno tím, že to je dlouhodobé násilí, které se postupně stupňuje a dochází k eskalaci díky vlivu pandemie. A dochází k situaci, kdy je nutný zdravotní ošetření, kdy je třeba nutná i hospitalizace a oběť to až tu chvíli začne řešit. Protože to je opravdu tak závažný, že je to pro ně ta poslední kapka, nebo třeba tam hraje roli nějaká další osoba, který tu polici zavolá, soused nebo někdo z rodiny, protože se třeba o tom dozví, že se něco v té rodině děje. To třeba u toho psychického násilí je něco, co se špatně odhaluje, co se špatně dokazuje jo, že se to i překlápí, že současně s tím psychickým se pojí postupně i to fyzický násilí, které se taky postupně zhoršuje, takže to pak může být tou poslední kapkou.

T: A co ostatní typy násilí jako ekonomické a sociální například, pozorujete tam nějaký vývoj, že je to teď častější? V ostatních pracovištích jako je THEiA a BKB jsem se dozvěděl, že agresori začínají být postupem času čím dál tím sofistikovanější, že právě vlastně jak se zvyšuje informovanost společnosti o možnostech intervence a pomoci, tak se zároveň zvyšuje i informovanost agresorů, jak předejít tomu, aby byli odhaleni. Že to například už to není jen to, že třeba modřiny jsou tam, kde nejsou vidět, ale že i to psychický a finanční násilí je víc promyšlený. Pozorujete něco takového?

R1: Určitě. Určitě, samozřejmě je to případ od případu, záleží na profilu té osoby, ale myslím si, že je to i tím, jak se rozjely sociální sítě, tak právě co se týče důkazů tak, oni jsou jako schopni všechno mazat, všechno ničit, což tedy asi bylo i v minulosti, ale dnes je to asi jednodušší. Bych tak jako řekla.

R2: Je to tak, já asi souhlasím s kolegyní. Paradoxně, jak ta technologie jde dopředu a ty oběti mají víc možností, jak sbírat důkazy, tak právě i ti agresori mají víc možností, jak to zamaskovat.

T: A třeba v tom transgeneračním násilí se tam vyskytuje ve stejném poměru to fyzické násilí anebo je tam spíše nějaká jiná forma násilí například to finanční. Dávalo by mi to smysl, ale chci se zeptat, jestli to tak opravdu je.

R1: Je to tak. Protože většinou, jak už jsem říkala, tak finanční násilí bývá v tom, že ta násilná osoba vyloženě parazituje. A tím i ten vztah, jak to není partnerství, ale je to vztah rodiče ke svému, byť zletilému dítěti nebo vnoučeti, tak je to potom taky hodně náročný na řešení, protože vlastně, pociťují silný pocit viny a taky silný pocit odpovědnosti. Takže jako když právě ten násilník nemá peníze, tak oni to považují za nějakou přechodnou dobu, takže ho finančně podporují. Ale potom vlastně se to už překlápí do

toho, že násilník se nijak nepodílí finančně na běhu domácnosti a většinou jsou přítomny další sociálně-patologický jevy jako drogy nebo alkohol a tohle vlastně potom ta oběť nějakým způsobem financuje.

T: A teď jak jste to zmínila, tak spouštěče domácího násilí, to se v literatuře dřívější často uvádí, že jsou často právě. Je to tak taky nebo právě vidíte třeba v souvislosti s tou pandemií, jestli to jsou častěji taky ty finance, sociální izolace, možná větší rozvoj sociálního násilí. Že ten agresor zjistil, že když budou uzavřený doma, tak vlastně nad nimi (oběťmi) můžou mít větší kontrolu, přijde vám, že by se to mohlo projevit takhle?

R1: Já si teda myslím, že ty spouštěče, jak to jmenuje literatura, že je to u každého případu něco. Jo, a jako možná, když se na to podíváme v souvislosti s tou pandemií ta samozřejmě tím narůstal stres, bylo to zdrojem velké nejistoty ta omezení. Takže to mělo opravdu za důsledek únik třeba právě k tomu alkoholu, který může, a zpravidla to tak opravdu je, že vlastně tu agresí podporuje.

T: Kdybych se teď vrátil k tomu systému, jak jsme to začali na začátku. Máte nějaký nápad třeba na to, jak by se systém té prevence a řešení domácího násilí mohl připravit na podobnou událost? Aby ten systém mohl třeba fungovat efektivněji, aby třeba ty příkazy vykazání, protože to je velmi důležitá věc, nebyly nějakým způsobem omezovány?

R1: Myslíte v souvislosti s tou pandemií?

T: Ano, kdyby se opět něco podobného stalo, jestli by tu třeba měla být nějaká předem určená opatření, podle kterých by se mohly všechny ty organizace nějak řídit, aby se nemusely potom individuálně jakoby domlouvat, jak jste to tady zmiňovala.

R2: Já si myslím, že by bylo třeba hodně pracovat na interdisciplinární spolupráci s odborníky a institucemi, které se podílejí na řešení domácího násilí tak, aby ten systém a ta opatření byla sjednocenější. Na všech těch pozicích jako jsou policie, intervenční centra, OSPODY, aby všichni ty informace měli a byly by domluveny dopředu na tom, co a jak bude a jak se to bude řešit, ale vzhledem právě k té pandemické situaci i ty interdisciplinární setkání jsou aktuálně úplně neproveditelný.

T: Možná taky, jak to souvisí s tím, že neustále nacházejí nové mutace, které to jakoby vždycky zamíchají, tak možná, že to bylo v tomhle o to víc složitý. Ale i tak jsem se chtěl zeptat, jak to vnímáte, že to možná...

R1: Jako, nějaká sjednocenost by v tom určitě byla mnohem lepší, všichni víme, jak to bylo, že jo. Všechno se prostě neustále měnilo, neustále vyhlašovali něco nového, každý se v tom už ztrácel, jestli tohle platí, nebo jestli ne. A to nemyslím jenom klienty, ale i pracovníky všech těch organizací, kteří všem těm obětem zasaženým domácím násilím pomáhají. Mě ještě napadlo něco, co možná trochu zapadlo v tom počtu informací, co se týče provozu těch organizací. Spousta lidí si myslelo, že ty služby nefungují. Jako ano, zavíraly se služby, jako například kadeřnictví a podobně, ale my, jako sociální služby, jsme i nadále ty služby poskytovali a často jsme se setkávali s tím, že klienti nám volali a ptali se jako „jste tam vůbec? Můžeme to s vámi nějakým způsobem řešit?“ Takže možná opravdu tlačít ty informace k tomu, že tady jsme, a že je i možná alternativní forma komunikace. To se hodně rozjíždělo, protože spousta lidí mělo obavu jít ven a na tu osobní schůzku. Takže my jsme hodně často dělali osobní konzultace i jako co se týče právě takových těch videohovorů nebo WhatsApp, Facebook a podobně, takže to se využívalo často. Ale myslím si, že to povědomí o tom, že ta možnost tady je byla dost nízká, že možná právě ty klienti nebo osoby ohrožený ani nevěděli, jestli mají kam se obrátit, jestli mají někoho, kdo se jim v té těžké době bude věnovat.

T: Takže třeba nějaký důraz na to, aby média pomohla v tom, aby oběti věděly, že můžou přijít, nejsou v tom samy i když je teď taková krize. Jak se vám pracovalo s technologiemi, jaké to bylo s prací s klienty, jak jste se vy samy v tom cítily, jak vám v tom bylo, v čem to třeba bylo lepší a v čem horší?

R1: No, samozřejmě, osobní konzultace, na tu asi nic nemá. Jo, ale samozřejmě, i ta osobní konzultace je značně ztížená, protože máme respirátory, měli jsme plexiskla. Třeba co mě se stalo, se seniory je to velice složité, protože pro ně je těžký, když třeba už je tam nějaké smyslové omezení, tak mi hůře rozumí, když se nevidíme. Jo to třeba teď mluvím o těch osobních konzultacích. Když jsou třeba nějaké projevy emocí, klienti tu často pláčou, tak stejně pořád musí sundávat respirátor, takže to bylo dost ztížený. A co se týče telefonických konzultací, ty jsou z pohledu nás pracovníků vždy složitější. Například po emailech a s dopisováním, o tom ani nemluví, to je mnohem těžší, protože je mnohem těžší práce s emocema, na které se zaměřujeme. Ta krizová intervenci se dá samozřejmě dělat po telefonu, i třeba emailem, ale je to náročnější, nejenom pro pracovníka, ale i pro klienta a ve většině případů to někomu z klientů vyhovuje. To je pouze taková ta distanční pomoc.

T: Takže řekla byste, že většina klientů preferuje tedy to osobní setkání.

R2: Určitě.

R1: Ano, většina klientů opravdu to preferuje. Co možná, taková zajímavost, muži většinou vyhledávají kontakty, ne ale osobně. Jo, protože to pro ně je ještě možná o trochu složitější řešit, že je obětí násilí. Jo, je pro ně problém vystoupit z té anonymity, kterou ten telefon poskytuje.

T: Dobře teď bych se rád zeptal na vás. Jak vy jste to prožívaly při práci tady, ale i s ostatními organizacemi, jak vy jste to vnímaly, cítily jste se pod větším stresem? Jaké to bylo pro vás?

R2: Já jsem do toho vlastně naskočila tak za proudu, takže já jsem neměla pořádně s čím srovnávat, nebylo to zcela to, co jsem očekávala, ale zároveň jsem to očekávat mohla, že vlastně ty distanční kontakty, měly velký nárůst. Ale vzhledem k tomu, že jsem předtím nebyla v tom normálně, tak pro mě to až tak náročný nebylo.

T: Vy jste tedy trochu už čekala do čeho jdete.

R2: Ano, náročný bylo zaškolování, to musím říct, že jo, protože těch kontaktů bylo fakt málo a většina distančně, a to se potom těžko dělají náslechy, když je to po telefonu.

R1: Ano, právě. Já si myslím, že to bylo pro nás pro všechny náročný. Na druhou stranu jako odborníci bychom chtěli nějakým způsobem přispět k tomu, aby ta situace byla lepší, tak to byla určitě značná motivace k tomu, abychom to všichni nějak zvládli. Já nevím, ono se o tom moc nemluví, mluvilo se hlavně o zdravotnicích, jako první linie. Myslím si, že my jsme si tím procházeli, a i teď si tím nadále procházíme, že jo, protože služba musí být nějakým způsobem zajištěná. My máme aspoň výhodu, že každý má svoji kancelář, ale když je pracoviště, kde přijde ten klient, který je nakažený, tak to mohly být značný omezení a třeba i obavy ze stran pracovníků, protože samozřejmě potom se to řetězí, a pak když se člověk nakazí tak se jedná o nějaké karantény třeba i celé rodiny. Takže tohle mohlo být náročnější a co se týče toho, to jsme zmiňovaly hned na začátku, že té práce administrativní bylo, v tom administrativním smyslu víc, proto jsme zjišťovaly všechny ty informace, které se neustále měnily.

T: Když jsme tedy mluvili o těch médiích, tak jak vnímáte to, jak se k tomu se k tomu média postavila na začátku pandemie? Jak se problematice domácího násilí staví dodneška? Co byste vytkly, či co byste pochválily, co vás třeba mrzí nebo o čem by se taky mělo více třeba vědět ve společnosti?

R1: No celkově asi osvěta, teď vyšla ta kampaň té Ikei, jestli jste to zaregistroval, to bylo ve spolupráci s Profanem mám pocit, což je organizace, která je v Praze. Takže já si myslím, že každé takové počínání, které dává celospolečensky vědět o tom, že jako to domácí násilí se prostě tady děje, že to není v pořádku, a že jsou možnosti, co s tím dělat, a jak to řešit, tak je vždycky dobře. Myslím si, že v dnešní době už to není tak tabuizovaný téma, i co se týče právě těch médií, že to zaznívá, čím větší osvěta, tím lepší. Ale co se týká například opravdu, nám to hodně teď komplikuje ten covid, ale my máme jako velký plány třeba o přednáškách, co se týká třeba středních škol jako zdravotníci právě taková ochranná veřejnost, právě co třeba budou policisté, takže tohle určitě je fajn, ale to asi úplně netýká těch médií, že jo. (smích)

T: Ne, to to vůbec nevadí. (smích).

R2: (smích)

T: To jsem moc rád, že to říkáte, my jsme právě probírali intervenční programy na středních školách, to je hrozně zajímavý téma, kterému se teď věnuje spousta lidí, takže to je určitě dobrý nápad.

R1: Určitě. Já třeba mám, řekněme známou, která studovala střední školu zdravotnickou, ale co jsme se znali, tak něco málo o násilí věděli, ale už vůbec jako zdravotníci nevědí a nemají přehled o sociálních službách, který jsou a my třeba nosíme letáčky do různých ambulancí, na chirurgii a tak, protože to jsou prostě místa, který jsou potenciálním zdrojem toho, že tam člověk přichází třeba po napadení a pak už by mohlo dojít k nějakému zprostředkování služby, ať u nás nebo u Bílého kruhu bezpečí. Jo, takže osvěta je důležitá.

T: A kdybyste měla říct, protože na začátku pandemie se o tom hodně mluvilo, aspoň mi to tak přišlo z mého pohledu. Média tvrdila, že přijde velký boom ohledně domácího násilí a teď všichni musíme dávat pozor, tak by mě zajímalo, jestli to tak doopravdy bylo a jaký na to vy máte názor.

R1: No myslím si, že média, hodně se to tlačilo, že bude nárůst. Už mě úplně nepřišlo, že by se, že by média pracovala na tom, aby některé ty, co to zprostředkovaly, že bude nárůst, že neřekli, kam se obračejte, což je velká škoda, já jsem to zaznamenala u spousty lidí, že se jakoby přesně na tohle se ptají, kolik jste měli klientů? Zvyšuje se vám to? Říkají, že jako hodně se bude zvyšovat násilí, nám se ty počty prostě nezvýšily.

R2: Prostě se nezvýšily, ovšem z toho, že se počty nezvýšily, tak z toho nikdo z nás neusuzuje, že je toho méně.

R1: Přesně tak. Jako není v tom žádná korelace.

R2: Přesně.

R1: A souvisí to samozřejmě s tou izolací, protože měli jsme tady třeba klientku, která volala, když šla na nákup, to byl jako její jedinej čas, kdy nebyla pod kontrolou toho násilného partnera. Takže to prostě bylo ztíženější, to řešení toho násilí.

T: Je tedy známé, že domácí násilí se neomezuje pouze na rodiny z nižších sociálních vrstev, ale všiml jsem si, nebo mi přijde, a chtěl bych se zeptat vás, jestli s tím souhlasíte, nebo jestli mi to potvrdíte, že pokud se jedná o rodiny z vyšších sociálních vrstev tak tam občas bývá jiný typ násilí nebo bývá tam větší důraz na psychické násilí než třeba na fyzické. Tak to by mě zajímalo, jestli na tom něco je, jak vy to pozorujete anebo je to opravdu případ od případu a potom by mě zajímalo ještě rozdíl v pohlaví a jaký je poměr mezi oběťmi žen a mužů, já to potom ještě kdyžtak připomenu.

R1: Tak my už jsme to malinko nakousli, tak čím inteligentnější násilná osoba, tím sofistikovanější domácí násilí, to si myslím, že opravdu tady pozorujeme, co se týče vlastně tady našich klientů, záleží prostě asi taky na tom, případ od případu, tady v těhle

případech je opravdu sofistikovaný to psychický násilí, dlouhodobý nátlak, soustavný snižování sebevědomí té osoby ohrožené, ale vlastně jak nějakým způsobem se to násilí zhoršuje, tak potom může dojít k eskalaci, že se k tomu psychickému násilí, které trvá delší dobu, třeba v souvislosti se sociálním násilím, tak potom se k tomu přidružuje i fyzický násilí.

T: A rozdíl tedy v pohlaví, co se týče domácího násilí. Třeba co se týče mužů, je tam pořád takové to stigma, že muž nemůže být obětí domácího násilí, my už jsme to tu vlastně nakousli, že ti muži teda preferují tu vzdálenější formu.

R1: Ano, nakousli. Jo, to jsem tedy říkala, protože je pro ně určitě důležitá anonymita. Myslím si, že je to opravdu znak toho, že ono se na to jako celospolečensky snaží pracovat, že prostě není obětí jenom žena. Ale z našich počtů, převážný počet klientů jsou klientky.

R2: Jsou opravdu ženy.

T: Ano, jasně.

R1: Jo, jsou ženy, ale jsou i muži jako oběti domácího násilí.

T: A mohla byste říct zhruba v jakém poměru to je?

R2: (smích)

R1: (smích)

T: Jenom z Vašeho pohledu, od oka.

R1: Jako pokud zahrneme i to transgenerační násilí, ve kterém je velký počet mužů jako obětí. Protože jsou tu třeba jako oběti rodiče, kteří jsou senioři, tak to nám tu statistiku zvyšuje, protože co se týče toho partnerského násilí, tak to bych řekla, že tak z 95 procent jsou ženy. Minimálně co se týče našich klientů.

T: Hm, a jsou to většinou ženy – matky?

R1: Většinou bych neřekla, ale často se to násilí rozjíždí, když je žena na mateřské, nebo na rodičovské, protože tam to souvisí s tou izolací, a i s tou závislostí na partnerovi, který vlastně chodí do zaměstnání a žena je doma s dítětem nebo s dětmi. Je to častý, ale oběťmi jsou i ženy bez děti nebo již ženy se zletilými dětmi.

T: A když máte teda nějakého klienta muže, tak jaké tam vidíte rozdíly při práci třeba, nebo typu násilí versus, když se jedná o klientku?

R1: Já si myslím, že tam zas až tolik rozdílů není.

T: Aha.

R1: Samozřejmě, asi bych řekla, že vyšší míra, pokud je násilník žena, tak je značný psychický násilí, ale dochází i k fyzickému, a právě obětí jako muž, je to potom pro něj mnohem těžší to pak řešit nebo možná jako vyjít s tím ven, že je obětí. Což pořád souvisí s těma předsudkama, který tady bohužel pořád jsou. Jinak je otázka, jestli jsou tam nějaký rozdíly.

R2: Já si nemyslím, že jsou tam nějaký obrovský rozdíly jako úplně. Spíš si myslím, že to je opravdu hrozně moc individuální jako případ od případu, a taky každá obětí to vnímá úplně jinak. Každá obětí má tu normu prostě jinde. Máme tady i oběti, který třeba dostanou facku a vnímají to, že to je úplně v pořádku, je to normální, a pro někoho je jedna facka hranice, a v momentě kdy ji dostanou, tak vyhledají pomoc.

T: Jak jste mluvila o tom, že facka někomu přijde normální, může to souviset s nějakým naučeným chováním, třeba v dětství...

R2: Často se setkáváme s tím, že oběti vyrůstaly v domácnosti, kde už bylo domácí násilí, a tudíž ty vzorce toho chování mají odtamtud převzatý, ale často i násilníci vyrůstali v rodině, kde bylo domácí násilí.

T: Je to hodně časté, že už tam je něco z minulosti, co je mohlo předurčit k tomu se dnes stát pachatelem nebo obětí? Anebo je to najednou z ničeho nic? Protože v literatuře je často zdůrazňováno, že se to často přenáší z generace na generaci.

R2: Já bych řekla, že je to hodně často. Řekla bych, že jo. A myslím si, že se o tom i třeba ne vždycky dozvíme, že ty oběti to nevnímají ani jako něco strašně podstatného, co by nám měly říct, že tam násilník v minulosti byl.

T: Možná, protože je to pro ně normální?

R1: Hm, a teda samozřejmě my teda nejsme terapeuti, my tady teda terapeuty máme, ale v krizové intervenci většinou nejdeme tak do hloubky, nezabýváme se dětstvím, pokud teda samozřejmě na to klient nějak sám nenaráží a chce to otevřít to téma, ale myslím si, že to je přesně tak, že my to mnohdy ani často nevíme, ale je to častý, opravdu se ty vzorce hodně často přenáší z původní rodiny do potom prokreační.

T: A jak často u vás klienti využívají služby terapeuta?

R1: Služby terapeuta, jak je to potřeba, tohle je hodně individuální, my tady máme terapie, je individuální i skupinová, ale skupinová nám bohužel neběží kvůli covidu. Funguje jako podpůrná skupina, která má jako samozřejmě není pro každého, ale když je to pro toho klienta nějakým způsobem v pořádku nebo projde individuální terapii a potom přichází do skupinové, tak to má velmi dobré výsledky a u nás, je terapeut muž a terapeut žena, aby těm osobám, které vstupují do té terapie, aby jim vlastně narovnávají ty vzorce role té ženy, role toho muže, protože oni je mají samozřejmě značně nějakým způsobem pochroumaný, jo vnímání té role.

T: Dobře, a tu skupinu vedou oba ti terapeuti zároveň, chápu to správně?

R1: Oba, oba současně vedou tu skupinu. Samozřejmě je to potom založený na nějaké podpoře a svépomoci, protože jsou tam lidi, kteří mají podobné problémy nebo jsou v podobné situaci, což je potom ten léčivý efekt, že v tom nejsem sami, někdo si prošel něčím podobným, což je smyslem té skupiny. Ale využíváme případně i terapeuty i ne co se týče tady v rámci intervenčního centra, ale i co se týče jinde a souvisí to třeba i s místem bydliště, pokud člověk není z Budějovic, je třeba z Jindřichova Hradce tak opatříme terapeuta tam, takže i takhle třeba spolupracujeme.

T: A terapeuti, co dochází k vám tady, tak jsou to dobrovolníci nebo jsou placeni a pokud ano tak z jakých peněz?

R1: Jsou placeni, jsou tady na dohodu a teď teda nějakým způsobem ještě dobíhá projekt Komerční banky, takže z toho projektu se zahrnuje terapeutická pomoc a z toho se terapeuti platili, jestli teď bude běžet další projekt, tak to vám neřeknu to by věděla naše paní vedoucí. (smích)

T: A ještě taková otázka spíš pro zvědavost, já jsem mluvil nedávno s vaším kolegou a ten říkal, že pokud za ním přijde buďto pachatel, nebo třeba člověk, který by chtěl předejít tomu stát se pachatelem, který ví, že má problém, a chce ho řešit, tak si musí za to sezení platit, že to sezení není hrazené a že to nějakých 600-800 Kč za hodinu či něco podobného. Jaký je váš názor, jako pracovníků, kteří se věnují téhle problematice, jak by měla vypadat práce s pachatelem?

R1: Práce s pachatelem je hrozně důležitá. Bohužel je u nás hodně opomíjená, protože je důležité pracovat s celým tím rodinným systémem, jak s obětí, tak s pachatelem, tak s dětmi v té rodině. Je otázka, jak nastavit práci s pachatelem, aby byla funkční. Samozřejmě je to otázka motivace pachatele nebo někoho kdo má sklony k agresi, nemusí to být přesně už pachatel. Pokud je to soudně nařízená práce, tak to většinou nemá žádný efekt, protože tam prostě není motivace, naopak pokud je ta motivace od té osoby, která je ochotna pracovat se svou agresi a musí za to platit, může to právě zvyšovat tu motivaci.

T: Hm, to je zajímavý argument.

R1: Jo, protože vlastně i terapie se platí, že jo. Je to podobná cena třeba 800 nebo 1000 za 45 minut terapie nebo hodinu a samozřejmě pro naše klienty je to hrozně jako nedosažitelný, protože jsou na tom finančně tak jak jsou, proto tady taky máme bezplatnou terapii. Je otázka, jestli si to ten pachatel může dovolit, může to být motivační na druhou stranu zase značně demotivační, právě.

T: Ano, na druhou stranu to odsekává asi podstatnou část těch potenciálních pachatelů nebo pachatelů obecně.

R1: Jo, myslím si, že pořád u nás panuje takový ten pohled, že co je zadarmo, není kvalitní. Takže pokud si za to člověk, možná třeba co se týče, té vyšší společnosti jo, třeba právě v tom případě, kdy jsou třeba ti násilníci vzdělaní, dobře zajištění, tak třeba tam by to mohlo mít motivační efekt, ale co se týče případů, kdy prostě jsou sociálně slabí, tak je to pro ně nedosažitelný.

T: A myslíte si, že by na tohle měla být nějaká státní dotace? Mělo by to být jako přístupnější nějakým způsobem?

R2: Určitě.

R1: Rozhodně. Rozvoj práce s pachatelem je i něco na čem bychom i my chtěli pracovat i my do budoucna, protože jsou intervenční centra v ČR třeba v Brně Spondea, myslím si, že i v Ostravě, tam mají program pro pachatele.

R2: Myslím si, že ano.

R1: A mám pocit, že i v Pardubicích. Samozřejmě je to oddělené od toho intervenčního centra, jsou tam jako značný technický záležitosti, který je třeba vyřešit, protože není možné mít stejné pracoviště pro práci s obětí a s pachatelem, to je samozřejmost, nesmějí se potkat.

R2: Ano, nechcete, aby se potkali na chodbě, že jo.

R1: Ale ta práce s tím pachatelem je to prostě zaměřený na jednu stranu, pokud se řeší pouze jedna strana, není to komplexní a výsledky potom nejsou takový, jaký by mohly být. Takže vidím tu obrovský prostor pro rozvoj. V naší legislativě žádná taková služba není, když teda nebudu počítat probační a mediační službu, což je otázka, jak to tam mají zavedení, co se týče přímo pachatelů domácího násilí, tak uvidíme.

T: Jo, je to asi takové velmi kontroverzní. Protože pachatel, pokud je vedený jako pachatel, tak pokud s ním pracujeme, tak bychom ho mohli označit za oběť, pokud třeba byl sám v dětství obětí domácího násilí.

R1: Přesně.

T: Dobře, je tu ještě něco, co jsem třeba vynechal, co vás v průběhu toho rozhovoru napadlo, co je třeba ještě zmínit, co vás trápí, co byste třeba chtěly, aby se více vědělo, nebo něco, co jsem opomenul?

R2: Já si myslím, že jste tam měl jako hodně hezky vymyšlené a postavené ty otázky a asi mě nenapadá, co dodat, co by tady nezaznělo. (smích)

R1: Hm, jako jestli nenapadá něco vás, jestli něco nezaznělo. (smích) Už jste těch rozhovorů dělal víc, tak jestli ještě možná něco Vás nenapadá, ale jinak si myslím, že asi dobrý. Doufám, že jsme Vám to tedy vše zodpověděly i co se týče toho covidu, protože jsme tak hodně mluvili obecně, ale myslím si, že to nejdůležitější zaznělo. Že co se týče počtu klientů, že byly tu takový trošku vlny, kdy byl takový větší nárůst pak to zase jako upadlo, ale to, jak se řešilo, že bude obrovský nárůst násilí, to my jako nemůžeme úplně říct, klientsky jsme to tady nepocítily.

T: A do budoucna? Vy jste vlastně říkala, že si už netroufnete nic očekávat teď'.

R2: (smích)

R1: Ne, netroufneme si úplně teď' očekávat, ale na čem teď' hodně pracujeme ve spolupráci s policií, tak to je počet vykázaní, který nám za celý rok minulým rokem

výrazně klesl, ale je to tendence celorepubliková, když se tedy nepočítá Praha a mám pocit ještě Ústí.

R2: Praha taky poklesla myslím, jsem se bavila s ředitelkou pražského intervenčního centra a taky říkala, oni tedy mají dlouhodobě ty počty vykazání mnohonásobně vyšší než ostatní kraje, ještě Brno, myslím, ale ta Praha má celkově nejvíc vykazání, ale i tak mají pokles.

T: A mohl bych se jenom ujistit, že to dobře chápu dobře, ten počet vykazání klesá protože, úřady to nestíhají nebo protože klesá počet případů?

R2: Takhle. (úsměv) My nemůžeme říct, že není tolik případů, to je něco, co se nedá ani jako nějakým způsobem stanovit nebo odhadnout, ono je to všechno se vším spojené. Jednak je to tím, že policie toho má hodně, to je fakt, to musíme zase říct, že oni za to taky tak úplně nemůžou, protože to je dost náročný, mají toho spoustu a zároveň opravdu je možný, že oni nejsou ani tak často kontaktovaný, těma pohroženýma osobama.

R1: To jsou vlastně data, který my vlastně nemáme.

R2: Nemůžeme Vám to prostě nijak podložit tyhle názory. (smích)

R1: Jako my nemáme data od policie, kolikrát byly výjezdy, co se týče nějakého partnerského nebo mezilidského soužití a prostě nějakých šarvátek rodinných. Ale jako kdybychom ty data měly, tak by bylo otázkou, kolik bylo výjezdů a kolik bylo následně vykazání. Protože pokud by byl velký počet výjezdů, ale vykazání třeba dvě za měsíc, a to se bavíme v rámci kraje, tak je to možná alarmující, jo. Ale samozřejmě je to na policii, jak tu situaci vyhodnotí na místě, je to prostě jejich nástroj k tomu, jak vlastně zamezit dalšímu pokračování toho násilí, že tu násilnou osobu vykážou. A to tu asi ještě nezaznělo, může to souviset s tím, že se zavřely hotely, zavřely se všechny ubytovací zařízení, v té úplně první vlně se tady zřídila nějaká ta kasárna pro vykazované osoby, ale úplně v té první vlně to mohlo to být právě z toho důvodu, že policie nevěděla, kam by šla ta násilná osoba, když ji vykážou. Protože hotely byly zavřené, policie předávala jako nějaký kontakty na to, kam se může ta vykazovaná osoba jít ubytovat, protože do toho společného obydlí samozřejmě nemůže, že jo. Takže tímhle to může třeba být složitý a vlastně nějakou dobu se to nějakým způsobem jako ladilo, aby vůbec to vykazání mohlo být a aby vykazované osoby měly kam jít, proto třeba raději nevykazali. Ale jako je to asi všechno se vším.

T: Dobře, mockrát vám oběma děkuji za rozhovor.

Příloha č. II: Přepis rozhovoru R3

T: Já bych se Vás asi ze začátku zeptal nějak obecně, jak Vy vnímáte ten vliv pandemie na vývoj domácího násilí.

R3: Jasně. Já musím říct, že z nějakého mého subjektivního pohledu tady v rámci práce s těmi klienty, kterou dělám, protože jsem vlastně jediný pracovník, který má přímou práci s tím klientem, ať už tady ambulantně nebo v terénu. Tak já musím říct, že za mě obecně se držím takový věci nebo věty, že pandemie ještě neznamená vlastně zvýšený riziko domácího násilí nebo, neznamená to automaticky zvýšení domácího násilí. Samozřejmě ty prvky tomu, v uvozovkách napomáhají, aby ty rizika se zvyšovaly, ale neznamená pro nás nouzový stav nebo covidová pandemie okamžitě prostě rovnici domácí násilí je o 30 % vyšší a podobně. Možná mě k tomu tématu napadá, že během té první covidové vlny, to bylo hodně rozporuplný, protože hodně vlastně sociálních organizací u nás v České republice to avizovalo dopředu, že bude nárůst, tak to bude a podobně. Dokonce i několik států, já nevím, jako Francie, Itálie, Čína, i čísla vyloženě vykazovaly. Naopak třeba co já pamatuji, tak třeba Dolní Sasko zase naopak vykazovalo

to snížení o 12 % výskytu domácího násilí, ale zase jiný země, jiný města zase nic takového neříkaly, takže vlastně ty lidi dostávali neúplně jiný, různý informace. A u nás teda to bylo tak, že to už jsem možná plynule přešla, kdyžtak mě klidně jako zarazte sám.

T: Mě asi jako napadá, že ona ta covidová situace taky v každém státu byla jinak v jiné době. Ale asi se shodneme na tom, že média začala trochu strašit.

R3: Strašit, ano. My to tak cítíme, a i na základě toho jsme se vlastně i v té první vlně vůči tomu vymezili trošičku, měli jsme potřebu se v zájmu společnosti vůči tomu vymezit, protože opravdu ty média prostě starší a apelovali akorát na to, že ten z vznik bude a že se všichni musí připravit a že to bude hrozný. A my naopak jsme vyhodnotili za tu první vlnu, že tomu vůbec tak nebylo. Jo, takže takhle jenom teda k tomu obecně.

T: Dobře, dobře.

R3: Já se k tomu ještě asi dostanu, jsem taky ukecaná, tak kdyžtak mě lad'te zase zpátky k tématu, kdybych se moc rozvíjela. (smích)

T: Když se bavíme o těch vlnách právě, tak by mě zajímalo, jak Vy osobně, anebo jak Vaše organizace, jak Vy rozdělujete ty vlny nebo ten průběh té pandemie, já nevím přesně kolik je tam vln, přijde mi to takové sporné, jak to vidíte Vy?

R3: Rozumím, u nás ty vlny spíš souvisejí s tím nouzovým stavem. To znamená, že u nás se ta „vlna“, dotýká hlavně omezení nějakých našich služeb, což my potom pocítujeme nejvíce, když jsme najednou měli vlastně doporučeno s klienty nespolupracovat přímo, měli jsme úplně zaražený vlastně osobní konzultace, tak jsme vyčkávali, co se bude dít. To pro nás v tom prvním nouzovém stavu byla taková vlna, a to si myslím, je období teda od nějakého toho, já nevím, března možná, ledna, března loňského roku. A ta druhá vlna tu bych tak datovala, já Vám to ještě řeknu přesně, já nevím, kdy jsme ty služby měli nebo ne, ale úplně narovinu říkám, že se nás to nijak extra nedotklo, protože byt' nebyly umožněny osobní kontakty, tak jsme prostě zamakali na tom, abychom to nahradili nějakou alternativou, takže u nás teda konzultace probíhaly pořád, ať první vlna, druhá vlna pořád prostě.

T: Na to bych se ještě rád potom zeptal, mě spíš zajímalo, jestli bylo těch vln ...

R3: U nás teda dvě, a to opravdu jenom kvůli omezením našich služeb, my jsme dvakrát měli omezené služby z důvodu nařízení centrály vzhledem k té epidemiologické situaci, kdy ty sociální služby se tak obecně jako by hodně omezovaly, co se kontaktu s klientem týče, tak já to pocít'ovala dvakrát teda.

T: Takže organizace byste řekla, že to vlastně zvládla dobře, ačkoliv jste měli omezené služby, tak jste pořád jeli.

R3: Ano, bylo to hodně komplikované, ale my jsme se najednou transformovali na jinou pomoc na což jsme vlastně do téhle doby nebyli zvyklí a transformovali jsme vlastně ty online konzultace, což je otázka, jestli je to ok, nebo není. Zrovna konkrétně u toho tématu domácího násilí si myslím, že to úplně ok není, protože ta oběť, která je častokrát izolovaná a je obětí útoků ekonomických, izolačních, psychických, fyzických, tak ta osoba prostě si s vámi nesedne k počítači a nebude hovořit s agresorem za zády. Naopak ty naše kontakty zrovna s oběťmi domácího násilí jsou opravdu tak specifické, že kolikrát mám třeba klientku, které vím, že můžu volat jenom v úterý v devět, nebo ve čtvrtek v osm a vím, že vlastně jinak jí nemůžu volat vůbec, abych jí třeba náhodou nepřitížila. Takže si nedovedu představit, že v době online konzultací, kdy ta hysterie všude je, že by nám to mělo takhle na sto procent fungovat, ale měli jsme i jiné formy a využívali jsem především telefonické konzultace, a vlastně měli jsme tady i tu poradnu, která tu funguje každé úterý, tzn. poradna s právníkem a psychologem tak tu jsme taky zasuplovali telefonickou formou, takže i právník i psycholog byl dostupný.

T: Na to jsem se právě chtěl zeptat, takže jste buď přešli do online formy nebo jste s klienty pracovali telefonicky.

R3: Přesně tak. Online forma, telefonicky, jakýmkoliv možným způsobem. Já jsem třeba jednou telefonovala s klientem kamionákem přes Skype, který byl někde na cestách a byl obětí trestného činu. Tak jsme se normálně domluvili na termín, čas, datum a skypovali jsme, on byl někde u Norska na parkovišti, ale šlo to. Já si vždy říkám, že to jde, když se chce a že ty způsoby jsme si našli, na druhou stranu, musím tedy říct, že jsme v této době měli několik extrémních případů, které se občas nedají řešit jakoby kontaktem, tak v několika případech i přes ta epidemiologická doporučení, my na základě nějaké interní dohody a splnění hygienických opatření, jednalo se o případ pohlavního zneužití nezletilého, jsme opravdu za tím klientem do toho terénu vyjeli a museli jsme to tedy řešit na místě. Ale jinak tedy telefon a online, jinak to nešlo. Tím pádem se nám tedy zvedly statiky telefonních kontaktů a dostali jsme se do nějakých rekordních čísel, ale to už je zase věc jiná.

T: Ano, a co se týče těch čísel, tak vnímáte nějaké zvýšené počty obětí, třeba v průběhu těch vln nebo třeba od začátku pandemie doteď, vnímáte, že to mělo nějaký vliv?

R3: Myslíte nárůst obětí obecně, nebo obětích domácího násilí? My jsme poradna pro oběti trestné činnosti, ačkoliv jsme například s intervenčním centrem úzce propojeni, protože dojde-li třeba k vykázaní osoby ze společného obydlí, tak jelikož intervenční centrum je státní služba, tak je okamžitě informovaná a je povinna se ozvat oběti. A my zase máme nabídku trochu jiné pomoci a podpory a často se nám ti klienti kryjí, intervenční centrum dělá něco, a my zase něco, takže jsme hodně propojení. Ale zase zpátky, abych odpověděla na to, na co jste se ptal, tak ano, my na pobočce evidujeme nárůst obětí trestných činů, tedy i obětí domácího násilí, a to v souvislosti s tou druhou vlnou, která bych tak řekla začala od toho ledna 2021.

T: V intervenčním centru jsme probírali možné důvody, proč se mohly ta čísla zvednout, jak to vidíte Vy? Proč je teď více obětí domácího násilí nebo trestných činů, jaký měla vliv ta pandemie?

R3: Jako co já vidím za tím, že jsem nám ty počty v té druhé vlně zvedly, a proč ne v té první vlně?

T: Ano.

R3: Tak já budu zase vycházet z naší tiskové zprávy, ale sama s tím lidsky souhlasím. A sice si myslím, že ti lidé během té první vlny byli konfrontováni s nějakou úplně novou situací, což byl najednou ten hrozně nebezpečný nový vir a tím pádem ti lidé, když to řeknu hodně nadneseně museli řešit něco jiného a musela se upozadit taková ta individualita osobnosti, těch lidí, ta specifika těch tyranů, těch agresorů a podobně a naopak, jak se říká, když někomu „teče do bot“ tak se tam spíš projevuje ta kolegiálnost, pospolitost a podobně, takže se nám trošičku to domácí násilí, nechci říct zabrzdlilo, ale nemáme žádné informace o tom, že by na tom ty oběti byly o nic hůře než předtím. Kdežto v té druhé vlně, už ti lidé tak nějak věděli do čeho jdou a více se tam projevovaly ty tendence všechno sladit jako domácí výuku, děti, všechno zpracovat, spousta finanční tísně a podobně a tam už se nám právě už začali nějaký starý patologický vzorec opakovat a zvýrazňovat, kdy opravdu zase už byl prostor, aby se více prosadila ta individualita těch agresorů, a navázalo se tam, kde bohužel ty oběti domácího násilí skončily a nebo naopak se nám to chování těch agresorů ještě zhoršilo, ještě přitvrdili. Takže začátkem toho ledna 2021 jsme tady měli vykázaný rekordní počet kontaktů nejenom tady, ale také na tísňové lince, tam přijali během ledna, což si myslím, že je velkej počet, 561 hovorů a polovina nebo víc se týkala jenom domácího násilí. Takže i my tady, nebo já osobně tady vnímám,

že vždy s přicházejícím koncem roku ten tlak sílí, protože se jednak jedná o zimní měsíce, kdy lidi samozřejmě inklinují k takovému tomu chování a vůbec je tam větší šanci na cokoli, jednak jsou tam Vánoce, což jsou pro spoustu lidí obrovský zdroj stresu, co se týče financí, organizace, jak by všechno mělo být a obecně, často lidé žijí v nějakém ideálu a ten se potom vůbec neslučuje s tím, co se děje, takže vznikají zase rodinné tenze, rodinné konflikty a vůbec potom prosinec paradoxně máme opravdu nabitý mezilidskými konflikty, řeší se tu mezilidské vztahy, nemusí se vždycky jednat o domácí násilí, ale vnímáme, že se lidé více obrací s nějakými rodinnými problémy. Jo, takže prosinec to nějak gradovalo a leden si myslím, že opravdu ten dogradoval úplně po tom roce, takže zvýšené počty my jsme tady evidovali určitě i obecně. Takže leden bývá takové vyvrcholení toho, nicméně potom to ještě pokračovalo do nějakého března, my osobně jsme to nepociťovali úplně při práci s klienty, my jsme vlastně ta omezení neměli na ten osobní kontakt, ale spíše při spolupráci s těmi ostatními institucemi, viz. třeba pro nás je klíčová spolupráce s policií a policie opravdu fungovala a nadále funguje omezeně, po skupinách A, B, takže tím pádem se nám všechna trestní řízení protahují, mám tady spoustu nevyřešených případů, které se nám táhnou z roku 2020, a táhnou se nám kvůli covidu. Protože vystavení posudků a ta trestní stíhání se protahují, takže opravdu to byl jako problém.

T: Když už jste to již zmínila, tak jaká byla spolupráce s ostatními organizacemi a s orgány státní správy obecně během pandemie a spolupracujete ještě dalšími organizacemi, které jsem nezmínil?

R3: Já musím říct, že nebyl žádný problém se spoluprací s žádnou organizací a že naopak, že byly schopny se aktivizovat jako my. Právě s kolegyní z intervenčního centra jsme každý týden byly na telefonu a sdělovaly jsme si: „tak co? Jak to jede u vás, jak to jede tady.“ „Můžete nám pomoci, můžeme my?“ A zároveň jsme se snažily si vycházet vstříc, aby to fungovalo a šlo co nejdéle a vím, že i intervenční centrum snad nemělo omezené služby ještě déle než my, zaopatřili se nějakým plexisklem podobně a jeli. (smích)

T: Ano, o tom mi dámy vyprávěly. (smích)

R3: Takže to tak bylo, a opravdu jsem z toho byla i nadšená, že když to řeknu lidsky, ty lidi tam prostě jedou a nedávají ruce do zadu a neříkají, že teď se nemůže pracovat, tak nebudu pracovat, ale opravdu ty lidi se aktivizovali a hledali způsoby pomoci. Takže já nemůžu říct, že by nám to nefungovalo s ostatními organizacemi, naopak bych řekla, že jsme se ještě nějakým způsobem stmelili. Musím ale říct, že u těch, jak už jsem na to narážela u těch orgánů činných trestního řízení, což jsou soudy, policie, další instituce státní správy tak tam jsme opravdu naráželi na delší čekací doby, na nedostatek personálu, třeba policisti, kteří působili omezeně, čímž se to u nás ještě protahovalo a co byl problém, tak to byly terapie, protože u nás všechny terapie pro klienty probíhají osobní formou a samozřejmě terapii dostat do nějaké formy online je podle mě jenom prozatímní řešení, tak na to jsme teda nějakým způsobem narazili. Jinak mě nenapadá nic dalšího.

T: V čem to pro vás bylo složitější ty terapie uskutečňovat, byla to neochota terapeutů nebo něco jiného?

R3: Vůbec, my jsme měli pouze nařízeno ten počet osobních kontaktů snížit, takže my jsme vůbec žádnou terapii nepřerušili, vždycky jsme právě dávali klientům na výběr, terapie pokračuje, nic se neruší, ale pojďme tedy přejít přechodně na nějakou alternativní formu. Tak všichni klienti opravdu přechodně na tu terapii přešli, protože u nás, pokud klient nastoupí do krátkodobé terapie, tak je to člověk, který ji potřebuje, který je za ní rád, využívá ji samozřejmě bezplatně a do té krátkodobé terapie my dostáváme hlavně klienty, kteří jsou obzvláště zranitelnou obětí trestného činu, tedy ne každého. A je to tedy u nás ostře interně sledované a samozřejmě si uvědomujeme, že ten apel na tu terapii

je důležitý. Takže tam jsme počítali s tím, že nepřerušíme, ale v jednom případě ze všech klientů řekla jedna klientka, že online terapie nechce, takže přerušila, že jí to nevyhovuje.

T: A ta horší spolupráce s orgány státní správy, jak jste říkala, tak to souviselo hlavně s tím, že ty orgány měly omezenou pracovní dobu nebo v čem všem to spočívalo?

R3: Rozumím, pracovní doba, personální obsazení ...

T: To jsem mimochodem také slyšel, že byl problém u policistů.

R3: Přesně tak. Spousta lidí bylo v souvislosti s tou situací na home officu, takže nebyla možnost být fyzicky v práci, ale zejména u těch policistů, ti vyšetřovatelé byli rozdělení do skupin a v těch skupinách pracovali, takže v okamžiku, kdy já řeším, pomáhám klientovi třeba řešit prostě v trestním řízení nějakou jeho záležitost, tak potřebuju toho konkrétního vyšetřovatele, kterej ten konkrétní trestní čin vlastně řeší nikoho jinýho, takže tím se nám to protahovalo. Takže jsme věděli, že pouze každé lichej nebo sudej týden je můžeme kontaktovat. Naopak lidi zase moc nechtěli chodit, takže ani k těm podáním výsledků moc nepřizývali a potom soudy, tady se prostě odročovaly soudy, prodlužovaly se termíny, takže se nám to dost protahovalo. Lidi k nám nechodili, to je spíš o klientech, dávali výpovědi ze spolupráce a tak podobně.

T: Takže třeba tedy problémy jste měly s příkazy vykázání, že to je věc, která nepočká a mohl by být s tímhle problém.

R3: My jsme se dokonce k tomuhle tématu vyjadřovali, já kdyžtak vám poskytnu ještě k tomu zprávu, ale jinak my v Budějovicích my se o těch vykázáních dozvíme od klienta, my se o nich nedozvíme od policie, to pouze intervenční centrum a to na to zase musí reagovat, takže tady to zase jako nedokážu úplně relevantně sdělit, ale třeba co vím od klientů, tak nemyslím si, že by policie nějak výrazně nezasahovala víc než oproti normálu, doufám teda, že pokud tam třeba to riziko při tom institutu vykázání vyhodnotili, tak tu osobu prostě vykázali, ale to spíš z intervenčního centra čerpejte, jestli těch vykázání bylo víc nebo míň.

T: Dobře, ještě mě napadlo zeptat se obecně, nemyslím teď co se týče pandemie, Pozorujete Vy nějaký vývoj, nějakou změnu, třeba za tu dobu, co tady působíte, toho vývoje domácího násilí? Jak se třeba mění, a to už může být jako v souvislosti s typem oběti, jako třeba v intervenčním centru jsem se dozvěděl, že mají třeba hodně seniorů.

R3: Jasně, já stále doufám, že se vůbec tahle problematika dostává do povědomí širší a širší veřejnosti, že ty lidi čím dál tím víc ví, že ta pomoc je, a mám takový pocit, že ty lidi si třeba o tu pomoc víc říkají. Na tom počátku, než jsem sem přišla skoro před třemi lety, ale je to taky o té nabídce pomoci samozřejmě, taky jsme organizace tak co si budeme povídat, je to o to PRku a o tom, o tý veřejnosti to povědomí nějak rozšířit a dávat najevo, že ta pomoc tu je. Já se tu často setkávám s tzv. falešnými oběťmi, nejčastěji jsou to ženy, tedy co se týče domácího násilí, nemůžu říct, že by to bylo na sto procent, čím dál tím častěji se na nás obracejí i muži, byť je to hodně specifické téma, tak nemůžu říct, že by tady nebyli, je to v nízkým počtu, ale rozhodně ve vyšším než třeba před těmi čtyřmi lety. Jo, ale pořád převažují ženy, řekla bych 96% ženy a 4% muži. Co mě ještě napadá je, že často, když se na nás s těmi tématy obracejí ženy, tak sem k nám přijdou jenom zeptat, nebo orientovat, jestli to, co se děje je vlastně už trestný jednání nebo nikoli a my tady pak často narážíme na to, že tady často řešíme mezilidské problémy, vztahové problémy, kdy se o trestnou činnost nebo trestné jednání vůbec nejedná. Takže myslím si, že třicet procent těch žen, z toho celkového počtu, který sem přijdou, vlastně nakonec zjistí, že sem vůbec nepatří, že je to záležitost do nějaký partnerský nebo manželský poradny a podobně. Naopak co ještě mě napadá, že neřekla bych, že by se výrazněji

měnily formy domácího násilí, ale myslím si, že obecně ta psychická forma domácího násilí prostě převládá a je to ta nejtěžší forma.

T: Psychická tedy častěji než fyzická.

R3: Myslím si, že ano. Nebo tady u nás určitě...

T: A řekla byste, že „pardon“ to přibývá?

R3: To je otázka, já to můžu hodnotit pouze za ty čtyři roky. Nedá se to říct tak plošně, ale já to tak subjektivně vnímám, že častokrát to tak vnímají ženy, já se tak jako zeptám: „A ubližuje Vám fyzicky?“ „No ne, ale...“ A teď se spustí ten výčet, ale opravdu trestného jednání, což už je stíhatelný, a to jsou věci nevratné od nějaké dehonestace, ponižování, to jsou opravdu psychický formy, který jsou u toho člověka pak nenávratný, jako tak nenávratně napravitelný a s tím se teda na nás ty ženy obracejí čím dál tím víc a víc. To fyzické násilí tam třeba není přítomno, ale ona už to prostě nemůže vydržet to, co se doma děje, pak samozřejmě není o čem, pokud tam máme kombinaci všech, což už se opravdu nebavíme o domácím násilí, ale trestném činu týrání což už samozřejmě je v zákoně vymezeno.

T: Dobře, mě tam hrozně uvízlo to, jak jste řekla, že psychické násilí, že je nevratný jakoby myslím ty následky. Opravdu jste toho názoru, že se z toho ten člověk nemůže dostat?

R3: To ne, to neříkám takhle plošně, že by bylo úplně nevratný, spíš jsem použila špatnej výrok nebo špatný slovo, ale spíš těžko navratitelný, tak.

T: Jo, ono to taky asi může souviset s tím, že spousta obětí se vrací ke svým agresorům, na to jsem se taky chtěl zeptat.

R3: Tak, přesně tak.

T: Jaká je Vaše úspěšnost, jestli se to tak dá říct?

R3: Tak, já se v poslední době hodně potýkám s tím, že se nám klientky vrací k partnerům na základě nějakého tlaku a manipulace. Dokonce klientky, který jsme měli rozjetý způsobem, že vyšetřování je rozjetý, ta věc už postupuje do soudního řešení, tak i v téhle fázi jsou schopny nám ženy, které partner skoro zabil, teď si vybavuju jeden konkrétní případ, jestli vás třeba zajímá nějaká kazuistika...

T: Klidně.

(V dalším úseku nahrávky pracovnice popisuje příběh jedné ze svých klientek)

R3: Je to několikátý případ a možná by Vám k tomu taky něco řekl náš zmocněnec, kterému hodně zprostředkováváme právní zastupování pro zvlášť zranitelné oběti trestných činů, že zrovna u těchto obětí, které jsou oběti týrání, tak se nám strašně často vracej, strašně často stahujou (trestní oznámení) a často to prerušujou to trestní stíhání.

T: To musí být velmi zajímavý, ta psychologie obětí.

R3: Určitě, tam je taky potom ten syndrom týrané ženy, jestli vám něco říká tahle definice, tak to si myslím, že je pro tohle úplně typický. Ony si opravdu nevěří natolik, že si myslí, že nic jinýho nebude, že co říká ten agresor, tak že to je to, co je ta pravda, a to je to, čeho já se musím řídit, a to je správný. To už je opravdu takovej zacyklovej kolotoč, ze kterého se strašně těžko vystupuje. Je to komplikovaný a je to častý, teď opravdu záleží na té erudovanosti těch lidí a nějaký jejich vnitřní motivaci, na jejich nějaký aktivní síle, a hlavně na tý psychický podpoře z naší strany. Takže já vždycky říkám, morálně ty lidi držet, podporovat, ujišťovat je v tom, že to, co dělají, je dobře. V momentě, kdy sedí tady u nás, tak to všechno odkývají, ale jakmile vyjdou ven, tak jsou zase sami. A potýkaj se s těma myšlenkama, já to naprosto chápu, a tak říkám: „zavolejte, ujistěte se, budeme spolu mluvit klidně třikrát týdně“. Ale opravdu ta psychická podpora, ta morální podpora spíš bych řekla, je strašně v tomhle důležitá.

T: Takže vlastně ten jejich názor, který si tady udělají, a ví, že to je správně tak, přebijí ten názor toho agresora, protože tak třeba byly třeba naučený z...

R3: Tak, a to je třeba hrozně těžký tenhle patologický model jakoby přeučit. Tohle jsou všechno věci do terapie a tohle se všechno v rámci té krátkodobé terapie, kterou my tady nabízíme se vlastně řeší, tady je na to ten prostor, aby se s tím ta oběť nějak srovnala.

T: Dobře. Vnímáte Vy ten systém prevence, ať už Vaší nebo další organizace jako, byla tady ta zkušenost s pandemií v něčem obohacující v tom, že to třeba odhalilo nějaké slabiny toho systému, že by mohl třeba v něčem fungovat lépe, napadá Vás něco takového? Něco, co jste vnímala jako nedostatek, třeba?

R3: Přemýšlím, zajímavá otázka, abych Vám neodpověděla nějakou úplnou hloupost. (smích)

T: Protože na mě působí, že Bílý kruh bezpečí si s tím poradil docela obstojně.

R3: Já jako přemýšlím, co by jako vyloženě byla jako...

T: Možná něco s těmi soudy a orgány...

R3: To je jiný, to vlastně... jako o čem jsem mluvila, ale zase to není v souvislosti s naší nějakou jako nabídkou služeb nebo pomoci, jako naráželi jsme na tu problematiku v těch postupech. A tak když nám nepostupuje trestní řízení tak, jak chceme a místo toho, aby klientka měla za půl roku, když to tak řeknu, vyřešeno a mohlo se pracovat na nějakým jejím návratu do běžného života, tak místo půl roku nám to trvá rok a ta osoba se nám hroutí, což opravdu to já pociťuju, že čím dýl to trvá, tím je to větší potíže, takže jenom v naražení tady na ty postupy těch institucí nebo orgánů činejch v tom trestním řízení jinak tady u nás úplně ne, akorát musím říct, u nás jsou úplně stěžejní osobní konzultace, tady prostě není nic v okamžiku, kdy vám to stopnou a vy musíte jet jenom online nebo přes telefon, tak je to komplikace, protože na online třicet procent nepříjde, protože jim to nevyhovuje, nemají na to vybavení, třicet procent ani nemůže, protože to jsou senioři. Vůbec si nedovedu představit, že bych komunikovala se seniorama po Skypu, kteří často nemají ani vlastní počítač, nebo mají jen tlačítkovou telefon. To jsou lidé, kteří si ty informace fakt zjistí na letáčku a přijdou k vám tady zařukat do té poradny a já jim musím říct, že je vzít nemůžu, aby se nezlobili. To je prostě pro mě velká překážka pro tu práci jo. Takže nevím, jak se to dá úplně vyřešit, ale tady z Bílého kruhu bezpečí mě nic nenapadá, třeba si ještě dozpomenou.

T: Dobře, nevádí. Takže spíš ohledně třeba spolupráci s těmi úřady a podobně.

R3: Tak to spíš. My opravdu potřebujeme, aby to šlapalo, aby to bylo rychlé, aby se nám to zbytečně neprotahovalo, aby to prostě šlo.

T: A když s nimi nějak komunikujete, snažíte se jim nějak vysvětlit, že to potřebujete, aby to bylo rychlejší, co je jejich argument, proč to nejde tak rychle?

R3: Třeba konkrétně s tou policií, když třeba jsem jim volala na kriminální oddělení, co a jak třeba v tom případě, tak mi bylo řečeno: „jojo, paní vyšetřovatelka ta a ta, tady bude příští týden v pondělí, tak si zavolejte“, protože tam je jinej vyšetřovatel, ale ten s tím nemá, co dočinění, takže zase není schopnej mi poskytnout relevantní informace, takže tohle si myslím je teda ten hlavní problém.

T: A nenapadá Vás třeba co by se s tím dalo dělat? Jak by to měli dělat jinak?

R3: Hm, možná mě napadá, teda se mnou by se teda neměl konkrétně kdo měnit (smích) ale prostě fungovat nějak plošně, aby opravdu nebyli třeba ty omezení ve smyslu nějaký tý pracovní doby a skupina a pracuje se tento lichý týden, skupina B pracuje tento sudý týden, ale nějakým způsobem to zajistit, aby tam ten člověk jednou nebo dvakrát zaskočil nebo byl. To není jenom o policistech, to je zase, policista třeba nařídí, nebo vyšetřovatel nařídí vyšetřování dané oběti nebo oběti týrání a my zase čekáme na znalecký posudkáře, protože za prvé těch je málo, je jich strašně málo a za druhé nám třeba během toho covidu

dala paní termín za tři měsíce, tím pádem my víme, že bez znaleckého posudku se v trestním řízení nikam nepohneme, takže konkrétně v jednom případě si pamatuji, že paní na znaleckej posudek čekala až se budou s tou posudkářkou moct vidět a až budou moct konzultovat a ta konkrétní znalecká posudkářka, která tohle měla na starost tak to byl zrovna posudek z oblasti psychologie, tak nám sdělila: „já teď klienty neberu, já je budu brát až nebudeme muset nosit respirátor, protože já toho člověka nedokážu jakoby posoudit“. Přece jenom tam se posuzují emoce, mimika a podobně, takže my jsme opravdu čekali tři měsíce, než se ta klientka bude moct tomu zkoumání podrobit. A tři měsíce se pak čeká, než se ten znaleckej posudek vyhodnotí a než se dostane zpátky k policii, takže jsme půl roku zase dopředu a už jsme dávno mohli mít vyřešeno, postoupeno u soudu, pachatel třeba ve výkonu trestu a mohli jsme už zase fučet dál. Takže v tomhle já vidím problém no.

T: Mě napadá, že když jste říkala, že když tu pracujete sama, tak mě napadlo, že to pro Vás nemusí být tak úplně jako jednoduchý být na to tady takhle sama. Další otázka souvisí právě s tím, jaké to pro vás bylo během té pandemie, jak jste to prožívala Vy?

R3: Tak já teda musím říct, že obecně to, že jsem tady sama, to mi nevádí, na to jsem nějakým způsobem zvyklá, já tady vlastně úplně sama nejsem, já pouze sama vykonávám tu přímou práci sociálního pracovníka s klientem. Ale jak říkám, je tady více než třicet externistů, teď vlastně konkrétně pětadvacet dobrovolníků, kteří sem docházejí a máme tady porady každý úterý, středu i čtvrtek, tzn. já vlastně ty klienty, který si neberu k sobě nebo naopak, který si právě z té poradny беру pro další navazující práci, tak vlastně jakoby objednávat právě těmhle externistům, takže lidí je nás tady dost, nemůžu říct, že by nás tady bylo málo a vlastně za den konzultuju tři, čtyři klienty třeba v průměru tak mám toho dost a jsem ráda, že už potom s nikým mluvit nemusím, na druhou stranu ne vždycky je to ideální, už jsem tady taky narazila na spoustu rizikových situací, kdy třeba sama jsem tu zažívala strach nebo jsem třeba byla i sama nějakým klientem ohrožovaná, musela jsem přivolat hlídku nebo jsem přivolat musela záchrannou službu, prostě těch situací je spousta, ale samozřejmě i na základě těchhle zkušeností se zase snažíme nějakým způsobem posouvat zase co se třeba týče bezpečnostních opatření a podobně tak tohle všechno tady nějakým způsobem je jakoby zajištěný. Ještě jste ptal na něco.

T: Jak to bylo během covidu? Jak jste to vnímala? Jestli to třeba byla nějaká větší zátěž na Vaši psychiku, jaké to pro Vás bylo osobně?

R3: Hm, pro mě to bylo přitěžující v tom, že pokud si s tím člověkem nemůžu sednout a lidsky si s ním popovídat, tak je to překážka, úplně takhle vám to řeknu.

T: Takže spíš teda z té technické stránky, ale jakože Vy osobně? Cítila jste se pod větším tlakem třeba nebo něco takového?

R3: Ne, to nemůžu říct. Akorát jsem cítila omezenost těch služeb, že třeba já nesedím jenom tady od osmi do čtyř v té poradně a nečekám, jestli kdo přijde, ale vyjíždím do terénu, tzn. máme někde zvlášť zranitelnou oběť, která třeba nemá možnost dostat se k nám, tak opravdu na základě toho my vyjíždíme do terénu, třeba do obydlí té oběti a podobně, a to samozřejmě bylo stoplý, to jsme nemohli, takže třeba konkrétně ti senioři třeba jo, já nejčastěji jezdím k seniorům, to je pochopitelný. Nebudu sem vláčet babičku osmdesátiletou z *** vlakem, ale nabídnu jí, že prostě přijedu, pokud mě potřebuje. Takže tohle nešlo, v tom případě jsem se prostě cítila nějakým způsobem omezeně a práci mi to znemožňovalo, ale že bych se tady cítila nějak smutně nebo pod tlakem, tak to musím říct, že úplně ne. (úsměv)

T: My jsme to nakousli na začátku, jak se média postavily k tomu domácímu násilí. Zmínila jste, že to média prostě nejdřív napálili, že to bude velkej problém, ať se o

tom mluví. Tak bych se chtěl zeptat, jak si myslíte, že by to být v těch médiích, mělo by to třeba v těch médiích posazený jinak?

R3: Hm. Já bych rozhodně cílila, a to říkám vždycky prostě prevence je základ, takže pokud se mají média něčeho chytit, tak ať lidem říkají, co v případě nějakého ohrožení mají nebo nemají dělat. Ať poučují o tom preventivním chování, ať toho je co nejvíc, ať prostě ty lidi ví, kde tu pomoc hledat, tohle bych třeba do médií pouštěla i místo spaní nebo do večerníčků nebo před hlavníma zprávama nebo do hlavních zpráv. Ale co si nemyslím, že je dobře, je takovéto strašení a mystifikování těma nepřesnýma číslama, to znamená dobře, média avizovala, že může dojít k nárůstu, ale pak si nemyslím, že média informovala o tom, že k tomu nárůstu opravdu dochází, protože to my pak zase nemůžeme s jistotou tvrdit a nemůžeme se pod to podepsat během tý celý covidový sezóny, když to tak řeknu, nebo během toho covidovýho času, ale opravdu jenom konkrétně v nějakých těch etapách, kdy zase nám to ale konkrétně řeknou statistiky, což hovoří jasně, že jo naše počty evidovaných klientů nebo kontaktů s klientem. Takže spíš prostě nestrašit, říkat jasný fakta a apelovat na prevenci a sdělovat ty možnosti pomoci. Jinak s těmi médii samozřejmě je to komplikovaný, my na to narážíme i v naší práci velmi často.

T: Co se týče těch agresorů a obětí vnímala jste třeba během tý pandemie, že by se měnilo složení těch obětí, že třeba víc těch seniorů nebo tak?

R3: Hm, já si osobně myslím, že ne úplně senioři, ale hlavně maminky na mateřský dovolený, a to asi myslím opravdu jako subjektivně říkám, protože i sice na ty seniory padala ta tíseň a tohle a ta tíha a podobně, ale opravdu ty maminky na tý dovolený, který jsou doma, jasně jako ti senioři, senioři jsou taky doma, ale zase nemůžu říct, že bych tady nějakým způsobem pozorovala, že by ta pandemie měla tak výrazný dopad na ty seniory. Spíš na ty rodiny, kde jsou ty mladý maminky s těma dětma tak tam jsme vždycky cítili, že prostě ty agresori tam nějakým způsobem manipulují víc nebo tlačej víc, že jsme tady evidovali mladší věkovou kategorii, než třeba u seniorů jo nebo vy jste tam zmínil někde seniory, pokud si dobře vybavuju že na ně to dopadalo výrazně nebo že...

T: No, že v intervenčním centru, mě tam zaujalo, že mi tam pracovnice říkaly, že spousta těch klientů tam teď jsou senioři.

R3: No a u nás jsme zase zaznamenali místo těch seniorů zase spíš tu mladší věkovou kategorii a zejména tím, že se na nás v tomhle specifickém případě domácího násilí na nás obrací spíš ženy, tak musím říct, že u nás to spíš byla ta mladší věková kategorie než ti senioři. Ale na druhou stranu je pravda, že my na ty seniory hodně cílíme, že mi se hodně na tu prevenci seniorů hodně zaměřujeme, už dva roky nám tady jede kampaň „pomoz seniorovi“ a podobně, takže možná, nevím, jestli je máme zasaturovaný víc než obecně, nevím (smích) ale spíš tady převládaly ty kontakty těch mladých lidí, mladých žen, nebo mladých maminek, my obecně tady nejvíc máme těch maminek vlastně.

T: A proč jestli je můžu takhle zeptat. (smích)

R3: To je otázka, to já nevím (smích) to my nemáme vysledovaný, ale opravdu čím dál tím víc se na nás obracejí ty maminky na mateřský dovolený, já si totiž myslím, že to má jednu výraznou souvislost, a to je ta, že maminka na mateřský dovolený se vlastně stará o svoje děti, není schopna pracovat, nevydělává tolik, nemá ty peníze, tudíž tam je větší šance, že se stane obětí například toho ekonomickýho násilí, což se často děje. To znamená, že: „Dokud já sem nosím peníze a vydělávám, tak ty ale budeš dělat co já říkám.“ Často narážím na to, že ty maminky se sem vlastně chodí ptát, jak z kruhu ven: „Když já jako nejsem opravdu schopná se sebrat a odejít s těma dětma a začít nějak žít, „já ty jeho peníze potřebuju, a proto musím poslouchat a šlapat“ jakože podle jeho

nějakejch jeho pravidel. Takže já to takhle vnímám a pokud je tam k tomu ještě to psychický násilí to dehonestování a takovéto „ty jsi ničemu, ty jsi nic nedokázala, nic neumíš, ty prostě plenky přebaluj a podobně“ no a pokud ještě tihle lidi, kteří ještě byli zvyklí s těma dětma nějak vycházet ještě na hřiště nebo do nějakýho spolku a místo toho jsou zavřený doma, kde slyší jenom tohle, tak opravdu se na nás opakovaně obraceli a dost častěji, než třeba nějaký senior, ale musím zase říct, že i ty senioři volaj, jo když už tak zavolaj, spíš než aby sem chodili. Mám spíš zkušenost, že si ti senioři potřebují často tak jako popovídat jo, že prostě potřebujou to nějak ventilovat v nějakým bezpečným prostoru to, co se jim děje a že to je často to jediný co potřebují, že je někdo pořádně poslouchá a vyslechne si co je trápí, co se jim děje, jak jim můžeme pomoci, jestli je to k tomu abychom jim my mohli nějak pomoci nebo ne. Takže ty maminky na tý mateřský dovolený já tady teda eviduju čím dál tím víc.

T: Aha, to je zajímavý, jak složení těch obětí je u každého zařízení jiný. Jak jste zmínila, že těch třicet procent zhruba jsou falešné oběti, tím jste myslela právě třeba ty ženy, které se právě přijdou zeptat, jako jestli je to k tomu, anebo jste myslela, že to je falešné předstírání nějakého...

R3: Tak, přesně, myslím přesně tohleto, ten druhý příklad toho, že hledají, jak se můžou stát obětí a kde, přitom třeba často se tady dozvíme, že třeba jsou i lidi, kteří si sem přijdou shánět alibi, že si sem jdou pro potvrzení: „prosím Vás, můžete mi vystavit potvrzení, že jsem tady byl?“ Jo, pro nějaký účely třeba. „Cítím se být obětí“ ale nakonec se ukazuje, že on je už vedenej jako trestně stíhaný člověk, v nějakým trestním řízení, takže to jsou ty falešný oběti a tomu my čelíme, s tím my pracujeme, na to jsme zvyklí.

T: Takže to není nic vzácného?

R3: Tak neděje se to každý den, ale stává se nám to často. Často to zkouší.

T: A neděje se to teďka častěji?

R3: To si nemyslím. Tak nějak celou dobu, co tady jako funguju, to by byla otázka spíš na nějakého matadora, který tuhle pobočku zakládal, ale což teda bylo před jedenácti lety, teď budeme mít jedenáct let, ale já to takhle nevnímám, že by se to takhle nějak stupňovalo.

T: Dobře, ještě měl takovou otázku. Obecně, co Vás třeba tíží nebo co Vám přijde, o čem by společnost měla víc vědět, co protože velké téma je, že spousta obětí domácího násilí nepříjde třeba vůbec to řešit, kord třeba...

R3: Jo, to je dobrá otázka, hned mě k tomu tohle napadlo vidíte, to je možná taková malá mezera na trhu, na kterou jsme narazili a já jsem jí teda předtím neřekla, protože mi to úplně nedošlo, ale teď jak jste tu otázku položil jinak, tak hned mi tam něco naskočilo. Myslím si, že to je dobrý, a to je to, že často ty lidi k nám nepříjdu z toho důvodu, že si myslí, že předem je to marný, že nemají žádný důkaz. Třeba prokázat to psychický násilí, co si budem povídat jo, tady je fyzický ublížení jasný, necháte se ošetřit, máte zprávu od lékaře, důkazní materiál je na světě, ale co to psychický násilí? To je hodně komplikovaný a hodně složitý a my se právě snažíme dát dohromady kampaň, kdy budou po městě billboardy, kde bude napsáno: „důkazem jsi ty“ a na to my chceme apelovat, že byť ten člověk žádný ten důkaz v ruce nemá, tak ta jeho svědecká výpověď už je nějakým způsobem důkazní materiál a byť si on myslí, že v ruce nic nemá, tak to ještě není důvod k tomu, aby nepřišel a o tu pomoc nepožádal. Tohle mě k tomu napadlo, že důkaz je ten člověk, to stačí a my už si tím nějak poradíme.

T: Ještě mě napadá, říkala jste, že muži jsou u vás oběti asi tak ve čtyřech procentech případů, v intervenčním centru dámy říkaly tak deset procent, ale musím říct, že už těch deset procent mě docela překvapilo, a tam se dámy shodly na tom, že většina

chlapů nebo i obecně, většina obětí nepřijde, ale u chlapů je to procento ještě o dost větší, souhlasíte s tímhle?

R3: Jo, jasně, rozumím. Já si pořád ještě tak myslím, že tohle téma je tabu. Že pořád převládá v tej společnosti ta představa, že chlap je ten silnej, ta hora, kterej se přece nenechá mlátit od ženský, kterej se přece nenechá vydírat, ten si přece zjedná nápravu, řekne dost, je to chlap a podobně. Takže si myslím, že tohleto stigma převládá i u těch mužů a že se třeba kolikrát muži, který jsou nějakým způsobem obětí trestného činu nebo domácího násilí, že se ostýchají přijít, ale co mě překvapilo, já osobně teda, byť se snažím nemít předsudky, ale čekala bych, že pokud k nám přijde nějaký muž, který je obětí domácího násilí nebo to tvrdí, že to bude většinou takovej nějakej menší introvertní pán, a to byste koukal, zazvonil mě tady chlap, dvoumetrovej, jako hora a řekl: „já prostě žiju s ženskou, se kterou já už nevím co mám dělat, která mě bije, která mě vydírá, která mě vyhrožuje“ kvůli nějakým zase jiným majetko-právním záležitostem, opravdu ho nějakým způsobem měla v hrsti a on opravdu řekl, „helejte já už mám nervy, já bych ji třeba zmlátil, ale to přece nemůžu, já už nevím jak si mám tohleto nechat líbit, vždyť ona mlátí mě a já se nemůžu ani bránit, protože v tom okamžiku já už budu znevýhodněnej před těma orgánama“ a já tomu rozumím, ta stigmata, která v té naší společnosti opravdu pořád jsou takže pokud přijde chlap a řekne: „ona mě mlátila a já se jenom bránil“ tak mu to nikdo věřit nebude, rozumíte. Takže přišel chlap jako hora, v celku opravdu rozumnej pán, kterej se přišel poradit, jak má postupovat a co má dělat, že už opravdu neví jak z toho ven, že se sprchuje a najednou na něj nalítne hysterická paní a začne ho mlátit vším co má po ruce, protože má amok. On si přece tohle samozřejmě taky nemusí nechat líbit, že jo. Ale upřímně, hodně záleží na postupu té policie, když přijede na to místo. To je u nás velké téma, to bychom možná mohli zařadit mezi ně, možná by jich vyplynulo i víc, ale já na tohle narážím hodně často a narážím na to zejména teda u městské policie a u policistů obvodních oddělení, tam kde vlastně jsou podle mě mladí a podle mě nedostatečně vyškolení policisti, kteří potom třeba v případě podobného zásahu jednájí podle nějakých svých naučených standardů, ale nedokážou už jednat třeba empaticky, profesionálně, myslím jako lidsky k té osobě.

T: Vnímáte, že je taková zarytá představa, toho, že rodina, ve které se děje domácí násilí je rodina, která je nějakým způsobem sociálně slabší?

R3: To rozhodně ne.

T: Jo, já rozumím tomu, že to tak není, ale řekla byste, že taková představa panuje ve společnosti?

R3: Já doufám, že ne, ale nejsem naivní. Samozřejmě věřím, že někde tenhle názor bude převládat, ale samozřejmě to je nesmysl, to Vy víte a já Vám to jen potvrdím, protože naopak, já bych snad řekla, že se na nás ještě čím dál tím víc obrací lidé, kteří mají třeba nějaké sociální postavení vyšší jo, ale opravdu...

T: Nesouvisí to třeba s tím psychickým násilím, protože bych si třeba říkal, že ten sociálně vyšší...

R3: Taky, a to je zase takovej možná patologicky související trend, že ti agresori se nám čím dál tím víc stávají sofistikovanější, víc promyšlejší, přesně, manipulátoři, prostě, kteří jsou často velmi inteligentní, tak ten svůj postup mají velmi promyšlej. Oni nezmlátí toho člověka, aby měl viditelný rány, oni cílí na ty rány, který jsou neviditelný, který jsou samozřejmě mnohem horší. Samozřejmě já v dopadu na ty oběti to vidím, že to je výraznější a věřím, že tohle taky může být forma toho, že se nám toho psychického násilí dopouštějí lidi, kteří vůbec nejsou nějak sociálně slabí naopak, jsou to třeba vysoce postavení lidé.

T: A když se tohle děje tohle v té rodině, kde je to sociální postavení vyšší, liší se ta Vaše práce nějak?

R3: Já si nemyslím, že by se moc lišila, my postupy máme stejný, ale samozřejmě potom, pokud se jedná třeba o pracovníka policie, tak tam to potom specifický postupy jsou, tam my musíme jít na to ne přes policii, ale už přes státní zastupitelství nebo přes ten GIBS pro podjatost a žádáme o výměnu úředníků a podobně. Děje se to.

T: Dobře, mockrát Vám děkuji za rozhovor.

Příloha č. III: Přepis rozhovoru R4

T: Kdybyste teďka tu pandemii měla rozdělit na nějaký vlny nebo nějaký fáze, jakkoli to rozdělit podle počtu obětí nebo státních omezení nebo podle vlivu na vývoj domácího násilí, jak byste to udělala?

R4: Podle toho, co se dostalo k nám, co jsme řešili, tak v tu moc chvíli ne. Stalo se, že se na nás míň obraceli, nebo míň chodili klienti osobně, že někdo volal, ale co se týká toho domácího násilí, teď bych řekla, a teď samozřejmě ten covid jde delší dobu jo, takže takovej ten vlastně prvotní lockdown, kterej byl v roce 2020, někdy v tom březnu, pak se to vlastně rozvolnilo přes léto, takže v tom prvním lockdownu, vlastně ty kontakty ani moc nebyly a spíš se jako na nás začali obracet ty lidi, vlastně až po tom rozvolnění. Jo a setkali jsme se asi nejvíc asi jako jsme tady neměli úplně jako nějaký vygradovaný domácí násilí, že by se na nás jako někdo obracel s tím, že by byl zmlácenej nebo tak. K tomu my se většinou nedostaneme. Já bych řekla, že ty případy domácího násilí, kde opravdu už zasahuje policie tak, že někdo skončí v nemocnici si myslím, že ty půjdou spíš už na intervenční centrum. Na nás, ty oběti se nejčastěji obrátí ani ne, že nás cíleně kontaktují, jako oběť domácího násilí, ale že se na nás obrátí v rámci krizový pomoci, kdy řeší nějaký jako velice složitý situace ve vztahu, a pak vlastně z toho až vyplyne, že v tom vztahu dochází k nějakému násilnému chování. Ale málokdy je to prioritně zakázka typu: „Jsem oběť domácího násilí, jdu za váma.“ To bych řekla, že to se spíš obrací zřejmě na organizace, na které jim třeba i dává kontakt policie.

T: Hm. Takže asi mě napadá třeba Bílý kruh bezpečí...?

R4: Zřejmě, nebo intervenční centrum. Myslím si, že jde primárně o ně. Co jsme zaznamenali my je velkej nárůst fakt vygradovaných situací ve vztazích. Strašně moc v souvislosti s tím covidem. Jo, kde ještě třeba jako byla nějaká napnutá atmosféra, ale nebylo tam, že ještě nebyla překročena hranice toho násilí, ale že ten covid to posunul, že prostě se na nás obraceli, mnohem víc vygradovaných situací, který vedly třeba k rozvodu, tam jsme to opravdu vnímali, že tam se to hodně posunulo. Vlastně řekla bych, že tam to vzrostlo a že od té doby je to tak jako stejně, že i potom vlastně zase byl v tomhle roce lockdown někdy od té zimy nebo více na podzim, teď byl ten nejsilnější. Tam jsme třeba řešili, ale já Vám těžko řeknu, kde moc je to ještě na hranici násilí, protože ono se to hodně prolíná. Ale na nás se opravdu obrací ve vztahu, že fakt hodně konfliktní situace a my jsme to možná vnímali, že tam už ty lidi jdou fakt od sebe, takže už to nespadá do té kategorie, že jsou už fakt hrozně složitý předávání dětí a komunikace. Že tam to vygraduje do velikých konfliktů, kde se zatahují i soudy, ale ty lidi už jsou od sebe, takže už jako nedochází k tomu přímému domácímu násilí, protože už nejsou ve společný domácnosti. To bych řekla, že jsme vnímali mnohem víc.

T: Takže nějaký neshody, rozvody a podobně, ale domácí násilí vyloženě jako...

R4: Domácí násilí ono z toho třeba vyplynulo, protože oni fakt na nás nejvíc ty lidi se obrátí s tím, že už se tam schyluje k rozvodu, jsou spolu, nebo třeba ještě nejsou manželé, ale uvažují, jestli půjdou od sebe, jak budou řešit děti. A pak když se začneme o tom bavit, tak zjišťujeme, že vlastně k tomu násilí tam dochází, ale není to od těch klientů většinou ta prioritní zakázka.

T: Počet případů, jako vnímáte nějak, jak ten covid ovlivnil, vy jste to nějak načla, ale řekla byste, že tedy, že toho bylo víc?

R4: Řekla bych, že ano. A jestli napočítám z hlavy, to vám určitě neřeknu. Ani nejsem schopná říct procentuální nárůst. Řekla bych, že máme velké nárůst klientů s hodně zásadními problémama ve vztazích.

T: Dobře.

R4: Jo, že nevím, třeba o 50 %. Fakt to narostlo, ti klienti přibývají a jak říkám, u části z nich je to opravdu už za hranou a my už se dostáváme k těm formám psychického násilí u domácího spíš než toho fyzického a fakt si myslím, že když to jde přes tu policii, tak to málokdy končí u nás. Že u nás je ten člověk v hodně těžké krizi, přijde to sem řešit a při průběhu rozmatování toho, co je špatně, se dostáváme k tomu, že tam to násilí je. A někdo to umí pojmenovat přímo a někdy to z těch klientů i když spíš klientek, i když bych chtěla být genderově korektní, ale ani si neuvědomují to, že co zažívají doma už je domácí násilí.

T: A řekla byste, že přibývá toho psychického, nebo...

R4: K nám se víc dostává, protože ono není tak zjevný, opravdu spíš než to domácí násilí, kde někdo končí s modřinama a tak. Ta oběť i když třeba někdy s tím neumí pracovat, někdy je pro ni těžký si přijmout, tak většinou je to jednoznačnější, že to násilí, opravdu k němu dochází. U nás fakt se spíš setkáváme s tím, že je to fakt finanční, to třeba kolegyně řeší, ale v největší míře je to psychický domácí násilí a až tady se dostáváme k tomu, že často ty klientky říkají, že ti partneři jim tvrdí, že ony jsou blázní, že oni něco dělají špatně a pro ně je strašně jako obtížný třeba potom uvěřit tomu, že opravdu ten problém je, že ony ten problém zažívají. Že to není...

T: Že problém není u nich...

R4: Přesně tak.

T: Ano, i v BKB a v intervenčním centru se shodnou na tom, že psychického násilí přibývá. A tam právě říkají, že přibývá toho psychického, které často bývá v některých ohledech horší než to fyzický, jestli to tak můžu říct.

R4: Už jenom tím, že opravdu ti lidi někdy si opravdu si nejsou jisti, to pro ně musí být hrozně matoucí. Okolí jim velice obtížně rozumí a oni to strašně těžko prokazují. Opravdu nějaký zmlácení doložíte jednodušeje, ale u psychického násilí na policii dokazujete, co se děje... Takže i v tom oni se cítí strašně špatně. A hlavně je to často i tím, že vlastně i ti jejich partneři, nebo pokud ta osoba, která se toho násilí dopouští, ta je často v očích okolí vypadá velice důvěryhodně. A potom když na vás není vůbec nic není vidět, je to těžký. Ta osoba působí společensky velice přijatelně, má třeba nějaký status, tak potom jdete proti nim a dokazujete to. Takže ta traumatizace těch obětí je opravdu velká.

T: Ted' k bych se rád zeptal na pandemii. Mohl by se obecně zeptat, jakým způsobem ztížila pandemie a lockdowny a tohle všechno vaši práci?

R4: Myslím si, že tím, že ti klienti začali chodit míň. Dost těch klientů se tím, co se dělo, samozřejmě byl nějaký omezený pohyb, byť těch sociálních služeb se to tolik nedotklo,

ale celkově, jak se miň fungovalo, tak ty lidi začali být zavřený víc doma. Podle mě jim to velice ztížilo možnost komunikace. Protože samozřejmě my někdy fungujeme, já mám klientky, které třeba jen na mail, se jim mám ozvat, že určitě jim nemám volat na telefon, protože maj toho partnera doma a vůbec mu nemůžou říct, že se mnou komunikujou. V době lockdownu to bylo strašně těžký. Takže určitě to znesnadnilo komunikaci, přístup k těm lidem, a to je asi to, co jsme vnímali nejvíc. Že měli menší možnost sem přijít fyzicky, protože zase, jak doma vysvětlí, kam jdou. Když normálně chodili do práce, je to jiný, nebo vyzvednout děti ze školy, tak je tam nějaký prostor. Když jsou všichni doma, tak jak najednou vymyslíte důvod? Přesně, přístup k technologiím vůbec jako k telefonu. Takže to na tom bylo nejtěžší.

T: A jak jste fungovali během, takovýho toho prvního lockdownu. Byli jste třeba jen na telefonu nebo...

R4: Ne. My jsme byli otevřeni celou dobu a telefon jsme měli vlastně permanentně. My potom jsme fungovali i formou home officu s tím, že jsme se střídali ve službě, aby nás tu nebylo tolik. Takže vždycky tady byly nějakí pracovníci, kteří byli nezbytně nutní pro zajištění služby. My to máme i časově nějak omezený, ale aby tady vždycky byly 2 pracovnice a vlastně v Jindřichově Hradci, tak tam jsme to pokrývali taky, protože tam máme taky krizovou pomoc, kde pracujeme s oběťmi, tak tam je jeden den v týdnu. A střídali jsme se tak, že ostatní jsou na home officu a na telefonu a na emailu. Ale jakože bychom to tu měli úplně zavřený to ne, a navíc tu byl hroznej chaos v těch vládních nařízeních, že tam to pak najednou běhalo, že bylo období, kdy bylo 14 dní, to byl snad nějaký únor letošního roku, kdy měl být zavřený i sociální služby. Kde opravdu to tam napsali, v tom nařízení, tak striktně, že ani nemůžete s těma klientama komunikovat osobně, ale nám to suploval ten telefon, email a mimo to jsme prostě byly otevřený pořád. S tím, že jsme i nabízeli možnost práce v terénu, ale to nebylo, my to máme jako okrajovou, fakt jenom pro klienty, kteří jsou na tom fyzicky špatně a nemůžou přijít.

T: Potom bych se zeptal, jak vlastně ta pandemie ztížila, pokud to tak bylo, spolupráci s jinými organizacemi nebo třeba orgány státní správy, pokud s nimi nějakým způsobem spolupracujete.

R4: Myslím si, že úplně neztížila, že jsme jako spolu komunikovali pořád. Jako pokud bych to brala z tý klientký práce, tak tím, že chodilo miň klientů, tak si myslím, že byla i menší interakce. Ale že by zrovna na to mělo dramatickej vliv, nám to nejvíc komplikoval právě ten permanentní chaos v těch vládních nařízeních. Pro nás bylo hrozně těžký pořád sledovat kdy co kde změnili, jak se nás to dotýká a v čem nás to bude zasahovat. To bylo, to bych řekla, že bylo mezi náma a nějakýma téměř orgánama ať už to bylo město, krajský úřad, který musel reagovat ale na to, co zase bylo vydaný ministerstvem, nebo nějaký vládní nařízení, že tam byl občas takovej zmatek. Že jsme vlastně řešili, jak máme fyzicky bejt, nebejt, v čem nás to omezuje a že to občas i paní ředitelka zjišťovala jo potom dál v rámci města a kraje, kdo ví jak už to, od kdy to platí, takže tohle už bylo náročný, spíš takový organizační věci.

T: Neustále nařízení, jak máte fungovat, aby z toho nebyl problém.

R4: Ano, přesně. Abychom jako neporušili nějaký pravidla, protože zase vyšlo nějaký nový a teď jsme podle toho museli řešit, jak můžeme pracovat, tak abychom pořád dodrželi to, co má bejt, ale byl v tom strašnej zmatek.

T: Aha. Chápu. Já jsem narážel tou otázkou na fakt, že v předchozích zařízeních mi třeba řekli, že se jim těžko spolupracovalo například s městskou policií nebo městským úřadem.

R4: Jasně, ale s policií spolupracujeme velice málo. Protože nás se to týká, vlastně s policií spolupracujeme tak, že jim tam opakovaně, vlastně s nima jednala paní ředitelka, předala jim tam kontakty, letáky, s tím, že to mají předávat, ale třeba u policie to ani od všech nezjistíme, jak se k nám vlastně dostali, ale řekla bych, že od té policie je těch kontaktů minimum, protože právě policie to dává na jiný organizace. Takže naše interakce s policií je strašně mizivá, my s nima nespolečně nějak úzce a cíleně. My spíš, ta spolupráce byla nastavená s probačkou (Probační a mediační služba), protože ještě teď sem dojíždí kolega, který už jako od příštího roku bude fungovat, už ne pod THEiou, ale sám pod sebou. Ten asi poslední roky pracuje s násilnými osobami. A my jsme to právě měli tak, že třeba k nám se občas ty oběti dostaly tak, že on pracuje s pachatelem nebo s tou násilnou osobou a my s obětí. Takže ona nám předává informace a zase on má ty informace od probačky. Takže my jsme spíš jako byli navázaný, že jsme i jako v rámci tohoto spíš spolupracovali s probační službou než vyloženě s policií anebo přes kolegu.

T: Takže s ostatními organizacemi, nebo jako třeba, co třeba intervenční centrum...

R4: S nima nespolečně. Ani s BKB. Oni se vlastně fungují za sebe. My organizace, se kterými spolupracujeme, ale to domácí násilí z toho je, bych řekla mnohem menší část, že víc se týká dlouhodobě, ale jsou to Focus nebo Prevent. Hodně sem chodí lidé, právě který dokončují, nebo jsou vyléčení ze závislosti a začínají řešit finanční problémy. A občas se k tomu dostaneme, že řeší i nějaký vztahový problémy nebo tak. Ale intervenční centrum nebo BKB s nima žádnou spolupráci nemáme. Potkáváme se na nějakých pracovních skupinách v rámci kraje, ale že my bysme s nima vyloženě spolupracovali, to ne.

T: Aha, dobře, děkuju. Kdybyste třeba aspoň odhadem měla říct kolik tak máte za rok případů domácího násilí, dá se to říct nějak? Za posledních pár let.

R4: Já bych řekla, číslo Vám neřeknu, ale bude to v řádu několika desítek. Že my, když to vezmu na ty oběti celkově trestných činů, tak zase z nich nám to tam tvoří nějakou část, ale ten průřez je větší. My, jak jedeme v rámci té krizovky, tak nám se stane, že s někým řešíme úplně jinou zakázku a pak se k tomuhle dostaneme až třeba následně nebo okrajově. A my toho klienta jakoby nemáme takhle vedeného. My ho máme třeba v rámci právního poradenství, ale pak vlastně zjistíme, že to je i oběť domácího násilí. Takže pak to jako rozskatulkovat je obtížné, často se nám těch služeb tam míchá několik dohromady. Tím, že právě my nejsme cílený jen na domácí násilí, ale jako ta služba je mnohem širší, tak pro nás je tohleto horší.

T: Dobře. Vy tedy těm obětem poskytujete stejnou službu, jako by třeba dělají v intervenčním centru v tom ohledu, že se snažíte komplexně pomoci té oběti domácího násilí. Chápu to správně?

R4: Určitě a vlastně ta naše pomoc zahrnuje, jak vlastně od krizovou pomoc, do který to většinou spadá, hodně je to přes to právní poradenství. A s tím pomáhá, a to je vlastně asi to nejširší. Případně nějaký jako doporučení na další služby, pokud je tam právě ještě nějaký další finanční poradenství nebo jsou to lidé, kteří potřebují nutně pomoc s bydlením, tak ale my to pak předáváme na další organizace. Pokud někdo hledá problémy s bydlením, takže my předáme kontakt a bydlení už bude řešit s další

organizací. Takže u nás vlastně to, co my s tou obětí děláme je v první řadě krizová pomoc. Samozřejmě práce, která je pro to domácí násilí specifická, takže nějaký bezpečnostní plán, řešení vlastně celkové rodinné situace, jakéj to má vliv na tu klientku, jakéj to má vliv na další členy v té domácnosti, nejčastěji děti. Takže jako práce s tím, aby ta klientka měla zajištěný bezpečí a aby byla ona ošetřena tím, co pro sebe potřebuje v nějakým širším kontextu. Aby se vlastně pojala ta situace komplexně a co z toho vyplývá za další věci, co se týká třeba právního poradenství, tak to vlastně řešíme my a co se týká nějakých následných věcí, tak pokud už je potom mimo naše hranice, tak to předáváme kontakty na další organizace.

T: Dobře. Co se týče toho zvládnutí té pandemie a všech těch nařízení, tak to už jsme trošku nakousli. Podle toho, co jste říkala, to nebylo úplně ideální. Jak byste to shrnula z Vašeho pohledu, jak to jako bylo zvládnuté a jak to vlastně, co se týče vaší práce, jaký to mělo vliv? Jestli se to dalo zvládnout líp, pokud ano, tak jak?

R4: Pro mě je to těžko hodnotit, protože nevím, jestli to vedení státu nebo ti, kteří o tom rozhodovali, jestli dělali maximum možného, co v tu chvíli byli schopni. Ale ty dopady na nás byly opravdu jako víc chaotický tím, že ty nařízení se měnily rychle, občas bych řekla, že byly nedomyšlený, nebo byly dělaný z hlediska, ano asi se nějak musí řešit epidemiologická situace, a to co asi říkají všichni, začaly tam utíkat všechny ty věci kolem. Jaký bude mít vliv, když jsou dlouho zavřené školy, jaký bude mít vliv, když se všechno zavře a co budou dělat osoby, pro který je ta situace doma neúnosná. A že tyhle věci z toho strašně utíkaly a asi nikdo neměl kapacitu, energii nebo to prostě nebyla prioritou, aby je řešil. Asi v něčem to pokrylo to, co mělo, ale právě ty následky nebo ty důsledky, který ty omezení měly si myslím, že až s časem začaly vyplývat. Jaký to bude mít vliv na zhoršení psychického stavu, řešil se spíš fyzický stav, ale vlastně ta psychika, kolik lidí následně to těžko ponese, to se teprve asi ještě bude ukazovat. Myslím si, že teď jsme na nějaký špičce ledovce, kdy vidíme, co všechno to přináší dalšího a teprve to ještě bude narůstat. Takže myslím, že v tom uteklo hodně věcí, který utéct neměly a z toho praktickýho hlediska... něco se rozhodlo, pak se to zase změnilo. My tady máme právní systém, který máme zaplacený, kde máme přístup k jakýmkoli aktualitám, cokoliv se vydá od vlády, různý rozhodnutí, takže my jsme to tam permanentně kontrolovali. Abychom hlídali, jaké je další rozhodnutí, ale pak jsme zase dohledávali k tomu potom nějaký další podrobnější vysvětlení, co to znamená. A vím, že paní ředitelka s tím měla spoustu práce, že to právě ověřovala u jiných organizací, u města u kraje, jako jak s tím, kdo jak naloží, když je tam nějaký rozhodnutí. Co to v praxi bude znamenat. Takže pro nás, jako pracovníky, to spíš bylo, že jsme čekali, co vlastně paní ředitelka nám tady nastaví. Myslím si, že pro to vedení těch organizací to bylo náročný, že ta zodpovědnost byla hodně na nich. Fakt, jak to nastaví, co budou hlídat, jak se poperou s home officem. My jsme to spíš vnímali tím, že třeba nemůžeme se potkávat v kancelářích, museli jsme to fakt řešit, aby každý měl to své oddělený místo. Praktická věc, samozřejmě, respirátor, rouška, je to jasný, ale když máte někoho, kdo vám tam brečí, kdo sotva mluví, tak je jako strašně těžký po něm chtít, aby měl permanentně respirátor a nemohl se ani vysmrkat, to jsou takové drobnosti, ale který to strašně komplikovaly. Pro X lidí to sami byli nešťastný, přijdou, ptají se: „Musíme mít respirátor?“, a tak my musíme na něčem trvat, ale zase máme člověka, který je v závažný krizový situaci a ten respirátor je třeba pro ně ještě další věc, která ten jeho stres navýší.

T: Takže, řekla byste, že ten systém mohl bejt na takovouhle událost možná trošku líp připravený?

R4: Určitě se to mohlo udělat líp, v ideálním světě, ale jak říkám, nikdo s tím neměl zkušenosti, co tam měli, jak měli být připravený nebo neměli. Z teoretického pohledu ano, mohlo to být mnohem lepší. Prakticky... hodně těžko soudit, protože v té situaci... samozřejmě, my jsme ministerstvo řídit nemuseli, takže nevíme všechno o tom, jak to bylo obtížný, ale pro nás to určitě mohlo být zvládnutelný líp.

T: A napadá Vás něco konkrétního, jako nějaká konkrétní slabina? Mělo by třeba, kdyby zase došlo k něčemu podobnému, ministerstvo mít připravený určitý kroky, aby ty organizace nemusely takhle chaoticky pořád zjišťovat všude možné co mají dělat?

R4: Určitě a určitě tam asi i chyběla spolupráce jednotlivých ministerstev. Něco, co dělá ministerstvo zdravotnictví a pak práce a sociálních věcí, aby to spíš jako brali ne jednotlivý kroky pro to daný ministerstvo, co teď něco nařídí, ale aby uměli právě spolupracovat a poslouchali víc odborníků. To k čemu nedochází, že ty rozhodnutí má dělat nějaká skupina, která je multioborová, aby tam opravdu byli zástupci nejenom lékařů, epidemiologů, imunologů, ale aby tam byli například zástupci psychologů, terapeutů, sociologů, sociálních pracovníků, aby se na to uměli podívat a řekli ano, když bude tedy udělaný jedno nařízení, tak ale tohle dobrý, omezí pohyb osob, ale bude to mít vliv na to, na to, na to a teď se musíte podívat, co bude dělat tahle skupina, jak to ovlivní tyhle lidi, že tam strašně chyběla právě tahle nějaká multioborovost a ty názory těch ostatních, na který to taky dopadá. Že se to strašně zaměřilo vlastně jenom na ten zdravotní faktor, ale myslím si, že v tom jako už teď se snaží taky pracovat tak, aby opravdu to taky vnímali z různých situací a pohledů a tohle asi mělo být propracovaný mnohem víc.

T: Pro Vás osobně, jak jste to vnímala tu pandemii? Jaké to pro Vás bylo? Cítila jste se třeba trochu víc pod tlakem nebo jaké to pro Vás bylo?

R4: Já osobně jsem se cítila pod tlakem, protože mi skončily děti doma na onlinu a bylo to strašně těžký, protože jsme to měli kloubený, že vlastně máme home office a do toho home officu jsem byla ještě doma a nemohla jsem jenom osm hodin denně být doma a do toho jsem tam právě měla ten online děti a strašně to bylo náročný zvládat bejt na telefonu, pracovat, děti, řešit jakou mají výuku, dělat s nima miliony úkolů, který tam byly a mít ještě čas na tu práci a samozřejmě chápu, že narůstá nějaký napětí v těch domácnostech, protože jsem to zažila a vím, jaký je to strašný když ty děti jsou od rána do večera zavřeny doma. Je tam hromada požadavků, který ale musí dělat rodiče, protože ty děti je samotný nezvládnou. Není kde z toho ventilovat, a i lidsky to chápu, že ten stres tam musel strašně kumulovat a zvlášť v těch domácnostech, kde ještě něco dalšího bylo špatně a já osobně se divím, že těch případů je kolik jich je. Já jsem očekávala, že budeme zavalený ještě mnohem víc, že opravdu to bude dramatičtější. Z toho, co teď vidím, tak bych řekla, že to fakt má dojezd a že si myslím, že ten nárůst bude přicházet. Že to nebyl takovej ten prostě jakoby strašnej skok tím, že v těch lidech, že určitě tam ty problémy jsou, ale je otázka, kdy ti lidi ty problémy přijdou řešit. Jo. A taky vím hodně od těch našich klientek, že to není tak, že tam jako začne bejt nějaký násilí a oni v tu chvíli jdou, že oni v tom násilí většinou žijou měsíce a roky. Než je nějaký impulz, než se něco stane, aby to příšly řešit. Takže si myslím, že teď je přesně taková ta fáze, kdy to bylo třeba hodně špatný, nebo se to zhoršuje narůstá, narůstá, ale myslím si, že ty klientky se k nám teprve dostanou.

T: Tak já bych se zeptal, jestli souhlasíte. V BKB mi paní řekla, že tam to rozdělují na takové dvě vlny a pozorují v nich rozdíly v tom, že při té první byli všichni

vyděšení právě třeba i těch případů někde ubylo. Lidé se tak jako semknuli. Ale po druhéj vlně, když už jako věděli, do čeho jdou, ale bylo rozvolněný, ale pořád museli bejt doma, tak najednou těch případů začalo přibývat. Souhlasila byste s něčím takovým?

R4: Asi ano, jako na tom začátku, jak jsem řekla, ještě jak byl ten lockdown, myslím si, že hodně lidí z toho bylo tak v šoku, že opravdu začali řešit jiný věci. Takže tím se to dalo potlačit. A myslím si, že to, co má na to vliv, jak je to strašně dlouhý, že opravdu i ti lidi, který opravdu mohli mít nějakou svoji kapacitu, když to budu brát z pohledu těch násilných osob, to ještě třeba zvládat, byť nějaká agrese v nich je ale mohli ji nějak ventilovat, tak tím, jak je to strašně dlouhodobý a přidaly se k tomu další faktory, který často vygradují to násilí, jako finanční starosti, že ty lidi jsou pod obrovským tlakem. Takže to vlastně i spouští, že ty lidi to nezvládaj, čím je to delší, takže to víc narůstá, stejně tak i to vyhocení tý situace. To, co se asi vnímá v celý společnosti, tak si myslím, že je to i tady strašně moc. Otázka třeba očkování, neočkování. Máme fakt situace, kdy jsou z toho obrovský konflikty v rodinách. Že prostě jeden rodič chce očkovat a druhéj rodič nechce očkovat děti, sebe a tam došlo i k nějakým úmrtím v těch rodinách, kvůli buď covidu anebo chování. A teď, choval se někdo nezodpovědně? Choval se někdo míň zodpovědně? Takže i tyhle věci hrozně vygradovávají ty vztahy a můžou to být, a jsou to často i spouštěče nějaké agrese a řekla bych, že to mezi lidma celkově narůstá a samozřejmě se to pak odráží v těch rodinách.

T: Teď když jste zmínila ty spouštěče, často se v literatuře uvádí jako spouštěč alkohol, souhlasí to? Pozorujete to i teď jako jeden z nejčastějších?

R4: Já zrovna u těch obětí jsem moc často ten alkohol neslyšela. Možná, že kolega to tam má častěji, protože vím, že ten to zmiňoval, že dost těch násilných osob, se kterýma pracuje, tam právě řeší alkohol, ale já bych řekla, že to, co nejčastěji vnímám, tak je to od těch násilných osob spíš nějaké osobní nastavení nebo dlouhodobá frustrace, že je to spíš častěji než alkohol je to nastavení těch násilných osob, kdy ony nezvládaj obtížný situace, protože nejsou úspěšný v životě, nedaří se jim v práci, nemají peníze, mají nějaké konflikty někde jinde a že to ventilujou, to bych řekla, že je jako u mě úplně nejčastější, že je tam nějakaj osobnostní nebo situační vliv toho, proč to ta násilná osoba dělá.

T: Potom mám na vás otázku ohledně médií, když začala pandemie, tak byly média plný toho, že domácí násilí se zvedne, že to bude špatný, spousta států i vykazovalo větší čísla, u nás to zatím, co jsem zjistil, tak spíš bylo naopak, jak jsem říkal. Tak by mě zajímalo, jak Vy se na to díváte, jak to prezentovaly média a jak jste spokojená, jak média prezentují domácí násilí obecně. Také jakaj vliv to má na to, jak si běžná populace představuje agresora nebo jakou má představu o domácím násilí.

R4: Tak během covidu, já jsem si všímala, že tam nějaký články byly, ale myslím si, že jich mohlo být rozhodně víc. Co já z médií vnímám, že by řešili, a to jsem se dozvěděla právě z médií, že třeba chce, teď nevím, jestli to bylo ministerstvo, pracovat s pošťákama a poštou a doporučovat, když už chodí do těch rodin předávat zásilky, tak aby si všímali tý situace tý rodiny, jestli se tam něco neděje. Takže mi přišlo, že jako občas to brali takovýma zvláštníma cestama, že to tam právě zaznělo v těch médiích, že bude to problém, ale moc jsem tam neslyšela vlastně nějaké smysluplné návrhy na řešení, spíš jako diskutovali, že ano, bude to velký problém, ale nikdo se jako moc nevěnoval tomu, co s tím. A nebylo tam ani to, co mi chybí i spíš nějakaj apel třeba na ty lidi nejenom popisovat ten faktor toho, že je nějakaj problém s domácím násilím, ale třeba aby lidé

byli více pozorní ke svým blízkým, co člověk může dělat v situaci, když něco takového zažívá, to mi třeba v médiích chybí, že o tom, nemám pocit, že by se o tom mluvilo úplně málo, ale je to jenom pojmenování nějakého fenoménu a chybí nějaký praktický informace, jak ze strany nějakých svědků, blízkých tak jako nějaké bližší informace by to chtělo třeba i pro ty oběti, ale nemyslím si, že je to něco o čem se nemluví, třeba v rámci trestných činů, tak vím, že třeba i paní ředitelka, když s námi někdo dělá rozhovor, protože občas se dostanou do nějakých novin a podobně, tak říká: „prosím nezaměřujte se pouze na to domácí násilí, protože my pracujeme s oběťmi všech trestných činů a to domácí násilí je námi vnímáno v rámci těch obětí jako propagovaný asi nejvíc. Často se řekne, oběť násilí a všichni si skoro řeknou, že jde o domácí násilí, ale uchází tam to, že těch násilných trestných činů je mnohem víc, že jsou i jiné oběti. Takže asi, že by v rámci toho covidu si myslím, jak jste říkal, že se zaměřili na to, že je to velký problém, ale tím to vlastně ustalo, ta informovanost v těch médiích.

T: Dobře. Ještě bych se chtěl ohledně těch médií zeptat na to, co Vám třeba přijde, že lidé moc neví o domácím násilí? Co byste chtěla třeba, aby v těch médiích naopak bylo?

R4: Asi upozornění právě na to psychický domácí násilí, protože si myslím, že ty lidi to mají fakt hodně zjednodušený a spojený s nějakou zbitou ženskou. Ale aby bylo upozorněný, že jako forem toho násilí je mnohem víc a že jsou hodně skrytý. Myslím si, že hodně lidí pochybuje nebo jim to vůbec nedochází, že v tom domácím násilí jsou. Jo, aby možná tohle se víc propagovalo, že jsou opravdu jiný způsoby, jak můžete být vůči někomu násilný a myslím si, že bych to asi zaměřila jako jaký to může to mít dopad třeba právě na ty děti, který v tomhle vyrůstaly. Protože většinou se to zmiňuje, když to násilí je cílený jenom na tu matku, tak ty děti jsou obětí stejně tak, protože prostě v tom prostředí žijou a organizace, který se tomu věnujou, tak vím, že pro ně je to velký téma, ale možná, že v těch médiích bych to ještě jako by víc vypíchla, že opravdu ten vliv může být strašně devastující a traumatizující pro ty děti, ty si z toho odnáší hodně a samy potom budou mít vztahy, který jim to může velice zkomplikovat. A vím, že někdy na těch klientech je právě taková miska vah, kdy se to přesune od toho, kdy už něco budou dělat právě ve chvíli, kdy si uvědomí, jak moc je to poškozující právě pro ty děti jo, že nemají třeba tolik sílu bojovat za sebe, ale o to víc jí najdou, když jim tohle dojde.

T: Jak často je klientka matkou, nebo jsou v té rodině kde k tomu domácímu násilí, jsou děti přítomny?

R4: Já bych řekla, že ve větší části u nás.

T: Jak vypadá Vaše složení klientů například věkové rozmezí, poměr mezi pohlavími...?

R: Minimálně bych řekla, že to bylo pár jednotek, kdy to byli muži a vlastně i jednou se nám stalo, že sem přišla žena, víceméně sem přitáhla toho partnera a vlastně to podala, že je oběť domácího násilí, protože po ní hodil utěrku, ve který byl nějaký kus nádobí a podala to velice vygradovaně, že ji napadl a vlastně když jsme pak s nima pracovali, tak z toho vyšlo najevo, že mnohem víc je obětí ten manžel než ta partnerka, byť to na první pohled ona podala. Takže spíš se to k nám dostalo takovým zvláštním způsobem. Takže já bych řekla, že 99 procent jsou to klientky u nás a věkově bych řekla ten rozptyl mezi roky 25 až 45 nejvíc. Dostáváme se ovšem taky bohužel k vyšším počtům domácího násilí, který je páchaný na seniorech ale tam je to ne vždycky ten senior, máme tu vlastně případy, kdy se na nás obrátí jedno z dospělých dětí, který pečují o rodiče a vlastně dozvídáme se, že ten druhý sourozenec nebo další pečující osoba se chová násilně, takže

ani není to prioritní kontakt od toho klienta, je od blízkých lidí z okolí. A to bych řekla, že tyhle případy v minulosti nebyly a teď se objevují častěji.

T: Aha, a napadá Vás proč to tak může být?

R4: Možná je to taková větší osvěta anebo jako to začíná být palčivější problém, co se zase týká domácího násilí, takže asi... ten věk... Nevím, já bych řekla, že pořád převažují ty ženy, které to zažívají v partnerském vztahu, ale jak přibývají ti staří, tak nám taky začínají přibývat rodiče, kteří mají problém s dospělým dítětem, třeba ve věku kolem třiceti, kde jsou buď dluhy anebo nějaký návykový látky, ono s nimi žije ve společný domácnosti a je násilný. A to si myslím, že když jsem nastoupila někdy těch pět let zpátky, tak bych řekla, že to tady nebylo a jak to, tak vnímám za těch poslední tři roky, že opravdu takovýchto klientů přibývá a oni ještě se k nám taky často nedostanou, že přijdou konkrétně s tím, že jsou obětí domácího násilí, ale hodně často sem přijdou přes právní poradenství, potřebuju vystěhovat svoje dospělé dítě, takže jejich zakázka je, že potřebují právní poradenství na to, jak mám jednat, pokud chci vystěhovat svoje dítě. A oni chtějí řešit ty právní věci, ale vlastně při tomhle se dostaneme k tomu, že oni jsou obětí domácího násilí, ale není to, že oni sem chtějí přijít řešit to, že jsou oběti, že je to pro ně problém. Oni to nejdou řešit za sebe stylem: „kolabuju z toho, jsem z toho zhroucena, bojím se“ jejich zakázka je: „chci právní poradenství.“ Jo, proto vám říkám, že je občas složitý, jak je definovat, protože my se k tomu dostaneme a pracujeme s nimi stejně. Sice jim tam říkáme ty právní kroky, jaké mají následovat, případně konzultujeme s právníkem, jak by ten postup měl být nejlepší v té jejich situaci, co můžou, co nemůžou, ale zároveň je upozorňujeme, že když udělají tenhle krok, tak to násilí se může zvýšit, takže s nimi řešíme nějaký bezpečnostní pravidla, co se stane, když oni právě tu situaci vygradujou, na co mají být opatrní, na co se mají připravit, takže je to vlastně takovej mix, ale prvotní zakázka není sama: „jsem obět“.

T: Jak vnímáte úspěšnost? Často se říká, že třeba u syndromu týrané ženy se často ta oběť k agresorovi vrací a podobně.

R4: My většinou jsme spíš v tom bodě, a na to jsme i opatrní, že s těma ženama pracujeme hlavně aby ten krok, když chtějí odejít tak, aby udělaly opravdu ve chvíli, kdy mají ošetřeny všechny ostatní věci. Protože už víme z vlastní zkušenosti, že nejhorší je podat trestní oznámení a stáhnout ho, znovu ho podat a znovu ho stáhnout. Nebo jako odejít a vrátit se tam. Fakt se snažíme pracovat tak, že ano, bezpečnostní pravidla, pokud by vám šlo o život, o zdraví, někdo další by byl ohrožený v domácnosti, hodně jako doporučujeme podat trestní oznámení, obrátit se na policii, ale ve chvíli, kdy to není takhle závažný, kdy tam je spíš na nějakém tom psychickém násilí, tak fakt pracovat opatrně, abychom zmapovali, jestli má kam jít, jestli to má jak řešit, aby se nedostala ta klientka do situace kdy jako vlivem nějaký konzultace dojde k tomu, že je to strašně závažný a teď já to rychle musím vyřešit, ale pak zjistí, že vlastně nemá kam jít, nemá jak to ufinancovat, že budou muset řešit, že ty děti budou chodit do péče, máme klientku, která se rozhodla, že odejde, ale pak téměř zkolabovala z toho, že její dítě musí posílat k tomu násilnému partnerovi, on byl násilnej vůči ní, rodičovský práva mu nebyly odebrány, prostě ten styk tam byl soudem schválený a pro ní to bylo tak neuvěřitelně těžký, že má na víkend to dítě opustit, že ho nemůže chránit a podobně. Jsou to občas takové situace, kdy ona sama přemýšlela, jestli jako tohle pro ni není mnohem víc náročný, než když tam byla, že právě ta hranice toho, kdy klientka s tím může něco udělat... (do kanceláře přišly kolegyně a ztratili jsme nit) Omlouvám se, tak a teď nevím, jaká byla ta vaše původní otázka (smích)... Jo, jakou máme úspěšnost! My se často k těm koncům příběhu nedostaneme, to je hroznej problém s tou krizovkou, a my v tom

narážíme jak u krizovky tak u právního poradenství, že strašně málokdy vidíme, že ten případ byl dotažen do konce a nějak se vrátil, právě když třeba řešíme nějaký to vystěhovávání a tak, tak se většinou dostaneme do bodu, kdy jsou tam třeba výzvy, nebo je připravená žaloba, ale ty klienti většinou už se na nás pak neobráť, aby nám řekli, že prostě to všechno dopadlo dobře, spíš se nám stane, že se nám třeba půl roku nebo rok neozve a pak se ozve znovu a my víme, že to dobře nedopadlo, jo, že to řeší následně, ale u těchto klientů je to pro nás právě hrozně těžký, protože oni se obrátí v tej akutní krizi a jakmile ta pomine, tak už jako dál s náma nespolupracujou. Tím že ta krizová pomoc je nastavená jako krátkodobější forma, takže já u tohohle vám ani moc zjistit nemůžu. Je to totiž často na dobrovolnosti těch klientů, takže já jim třeba řeknu, že mohou spolupráci kdykoli ukončit, takže máme klientky, který toho třeba řešily víc a bylo to dlouhodobější nebo osobnější, takže tam víme, jak dál postupují, ale s tím třeba, že se nám čas od času ozvou a chtějí se zeptat na něco jinýho, takže to tam vidíme, ale že bych vám dokázala jako spočítat... řekla bych, že větší část je těch klientů, u kterých nevíme, jak to dopadlo, jestli tam byla úspěšnost nebo ne.

T: Mě jen překvapilo až kolik obětí se vrací k agresorům. Fascinuje mě, jak velký dopad na psychiku musí mít dlouhodobé soužití s agresorem.

R4: Určitě, zase je to určitý typ osobnosti, která se pod vlivem určitých okolností dostane do té situace, že to tomu nemá sílu vzdorovat. Hodně lidí řekne, že by v tom nebyli ani minutu, ale on ten proces není nikdy tak jednoduše, že na prvním rande padne facka a vy s ním pořád zůstanete, že často je to tím, že dlouhou dobu to může být skoro pohádka a pak se to najednou začne přirostovat a hodně často ty násilné osoby to ještě dělají tak, že jako že ony nejsou sto procent času násilné, oni můžou být polovinu času být skvělý nebo přijatelný nebo fajn, a pak se to násilí zase projeví a samozřejmě ta oběť to tam pořád balancuje: „Tohle je hrozný, ale zase na druhou stranu tady tohle a on se mi omluvil a tohle a on toho hrozně lituje a on mi to chce vynahradiť Co já vnímám strašně často, kvůli jako nemožnosti, že nemají kam odejít a ani blízkých vazeb nemají dostatek, typicky ten agresor ostříhá ty ostatní vztahy, takže oni se nemají kam obrátit a strašně často, a tohle je možná i osvěta, která chybí v té společnosti, že strašně moc lidí má na to ten černobílej pohled: „Proč si to nechá líbit, ať jde pryč a že pokud se k němu vrátí tak je hloupá a vlastně si za to může sama“ ale nevnímají ten kontext toho a někdy ani právě ty blízký přátelé, který třeba pětkrát nebo čtyřikrát nabídnou pomoc a ten člověk se znovu vrátí k tomu agresorovi, tak oni sami už jako zlomí hůl a proto i třeba to okolí ztrácí trpělivost, protože to je pro ně těžký a ty lidi jsou v tom často sami a najít pak tu sílu a vůbec finanční možnosti, možnosti bydlení, to je tlak obrovské problém. Právě na to my se tady setkáváme u toho právního poradenství, že jakmile jsou tam děti, tak ten násilník řekne, že děti budou v jeho péči: „já tě o ně připravím“ jo a ty klientky tomu věří, že opravdu by to mohl udělat a já vždycky říkám: „to je úplnej nesmysl, tohle nikdy neprojde, nemaj šanci“ ale tím právě jak ty lidi o tom to povědomí nemaj, tak oni v tom zůstávají, kvůli tomu, že se bojí, že o ty děti přijdou. A taky jsou tam někdy velký finanční nerovnosti, že u těch jako úspěšných, bohatých mužů, kteří mají nějakou pozici, tak je to hrozně jednoduchý, protože oni opravdu zastrašujou, jak těma financema, možnostmi právníků a tím, jaké oni mají postavení v té společnosti, a že vlastně oni jsou takhle (ukazuje nahoru) oběť je tady dole a že oni si teda mohou dovolit cokoliv. Samozřejmě, pro ty oběti je nějaká bezplatná služba, ale hrozný problém je finanční dostupnost těch právníků anebo aby ty oběti věděly, že si můžou třeba požádat o bezplatného právníka u toho soudu, nebo někoho s kým mohou tu situaci konzultovat. A oni mají fakt potom strach i třeba na policii, hodně často slýchám: „On má prostě dobrý kontakty všude, mě

ty policajti neuvěří, protože on se s nima zná, on má kamarády mezi právníkama, já, když proti němu půjdu, tak on má takový kontakty, že mě s tím úplně sejme.“ Je to jako častá zmínka toho, že oni ty kontakty nemaj, ale ten agresor ano, jo a je to často jenom jejich tvrzení, je to víra, je to na posouzení a nechtěla bych sama tomu vůbec věřit, že to takhle může fungovat, že by státní instituce opravdu podlehly tomu, že někomu z dobrý známosti takovýhle věci projdou. Takže tohle jako vůbec nechtěla přijmout, že by to bylo možný, ale ty oběti tomu i přesto věří. Spíš to poukazuje na tu manipulaci a lži, který oni často používaj.

T: Ted', ačkoliv vím, že to tak není, tak mi přijde, že většina populace si pořád myslí, že se domácí násilí děje hlavně v nějakých sociálně slabších rodinách, tak to je asi dobré říct, že to tak není, ale přijde Vám, že si takhle lidé pořád myslí?

R4: Myslím si, že to je typický stereotyp. A zvlášť u toho psychickýho násilí, že je to tam často nastavený tak, že tohle se fakt děje u těch lidí sociálně slabých, málo vzdělaných a podobně, my spíš vidíme ten pravej opak, já musím říct, bych řekla, že u nás je víc klientek, který právě jsou minimálně v nějakým slušným postavení a spíš bych řekla, že se k nám dostávají právě klientky těch partnerů, který maj nějaký, často vysokoškolský vzdělání a nějakou dobrou pozici, to bych řekla, že je u nás mnohem častější, než že by to byla právě třeba nějaká sociálně slabá rodina.

T: A vnímáte tam nějaké rozdíly mezi rodinami z jiných sociálních zázemí? Liší se tam nějak ty aspekty toho násilí?

R4: Já si myslím, a nechtěla bych být stereotypní, ale že pokud je to opravdu nějaká sociálně vyloučená rodina, že to není tak promyšlený to domácí násilí, že to bude spíš, že to bude třeba na hranici fyzickýho násilí, že tam třeba může být nějakej ten alkohol, že je to právě s tímhle spojený. Právě u těch rodin, kde spíš je to psychický v nějaký jako takový střední nebo vyšší společenský vrstvě, tak bývá až jako brutálně promyšlený a jako cílený, ty agresori opravdu ví, jak v tom mají chodit, jak mají manipulovat, jak mají působit, musím říct, že je to až jako děsivý, jak ta oběť je v takový beznadějný situaci, kdy právě se i strašně bojí, že jí nikdo neuvěří, že tam nebude žádný pochopení z toho okolí a jako často to útočí jako na zpochybnění vůbec její úvahy. Hodně takový to ponižování, který bývá u toho domácího násilí vždycky, ale že čím je ten pachatel inteligentnější, tím líp on umí s tou obětí manipulovat a přesvědčovat jí, že vlastně ta chyba opravdu je v ní, oni mají mnohem lepší strategie v tom, jak s tou obětí pracovat. Často se dostáváme právě k tomu, že je tam strašně malá šance k nalezení toho důkazu, že v takových situacích to málokdy jde řešit přes policii a přes trestní řízení, protože oni to moc dobře ví, že to je tak obtížně dokazatelný. Tohle třeba bývá hodně zavřený jako možnost, že spíš se pracuje s tím, aby odešla a že možná se to právně ani nikdy neprokáže, ten pachatel nebude nikdy odsouzenej, protože ta dokazovací šance je minimální. Tam potom jde o to, aby hlavně ta oběť odešla a byla v pořádku, ale to dokazování je v tomhle hodně komplikovaný.

T: Hrajou tam nějakou roli audionahrávky třeba?

R4: Občas to klientky dělaj, ale mám zkušenost, že se prostě bojí. Že se bojí potom, kde to budou mít, jestli jim zkontroluje mobil, vlez do počítače, že zase, čím je ten agresor inteligentnější a zběhlejší v těchto věcech, tak tím víc se oběť obává, aby se to neobrátilo proti ní, aby to pro ní bylo bezpečný a už jsme u toho, že jsme na to opatrní, protože prioritně je to pro nás to bezpečí, protože kdyby ve chvíli nějaký eskalace ten agresor ještě přišel na to, že ta oběť si to nahrává, tak by to pro ni mohlo být i fatální v tomhle,

takže člověk musí velice dobře zvažovat a vlastně tu oběť i varovat, že jo, jsou tu tyhle možnosti, ale prioritně ať je oběť opatrná, protože to může to násilí vyeskalovat.

T: Mohl bych se Vás ještě zeptat jaká je vaše zkušenost s muži, kteří jsou obětmi domácího násilí?

R4: Myslím si, že je to strašně těžký, protože právě i ten stereotyp ve společnosti funguje, že pokud něco chlap řekne, tak ho automaticky společnost řadí tam, že je hroznej slaboch. Řekla bych, že i to je pro něj dost pak těžký si přiznat sám i před sebou a zvláště před společností, která by takhle je onálepkovala. Říct si o tu pomoc musí být nesrovnatelně těžší pro ty muže, právě tím, jak je to vnímáný ve společnosti a tím, jak se právě o tom nemluví, to je možná ta další věc, o který by se mělo víc mluvit. Jo, to není, že se to týká jen žen, ale že se to týká i mužů a možná i třeba dávat i nějaký příklady nebo ukazovat, že je to v pořádku, že často na to narážíme s klientama, že to neznamená, že jsou slabí, neschopný, bezmocný tím, že se obrátí na tu organizaci, ale naopak, že tím ukazují, že mají tu sílu o tu pomoc říct a myslím si, že dost často je to vnímáný obráceně. A o to těžší to musí být pro ty muže, myslím si, že je to pro ně možná ještě těžší pro ně si to připustit i sami před sebou než před okolím, že k něčemu takovému může docházet a zase tam ty způsoby můžou bejt jiný, jo spíš bych řekla, že víc to bude psychický ponižování, urážky a podobně i třeba to může být finanční násilí, kdy panuje třeba nerovnoměrnost v příjmech, tak si myslím, že tam se to může týkat i týchle oblasti.

T: Dobře, napadá Vás ještě něco k tomu tématu, co jsem třeba opomenul zmínit, ať už v souvislosti s pandemií nebo obecně?

R4: Já myslím, že jste to téma otázkama pokryl poměrně široce. Asi si myslím, že je to všechno.

T: Dobře, mockrát Vám děkuji za rozhovor.

Příloha č. IV: Přepis rozhovoru R5

T: Já bych asi začal otázkou, jakým způsobem ztížila pandemie Vaši práci?

R5: Je otázka, jestli říct, že ztížila. Rozhodně ji změnila a změnila i vnímání toho, jaký možnosti máme. Já spolupracuji tedy s pachateli násilné trestné činnosti, kteří mají buď soudem uloženou povinnost v rámci podmíněčného propuštění a absolvování nějakého takovéhohle programu anebo sem chodí dobrovolně lidi, který si uvědomují, že mají nějaký takovýhle problémy. Změnilo se to, že jsem si nedovedl představit, že bysme pracovali jinak než face-to-face a najednou jsme přešli do online platformy, protože jiná varianta nebyla. Nechtěli jsme klienty nechat třeba, že tři měsíce budou bez podpory, protože my fungujeme tak, že se s klienty vidíme jednou za čtrnáct dní na devadesát minut. Takže jsme přešli do onlinu a musím říct, že online, tak, jak jsem ze začátku byl proti němu, tak musím říct, že ve výsledku nám pomohl, protože nám dál potenciál rozšířit klienty o skupinu lidí, kteří by třeba nepřišli z důvodu časového, protože bydlí daleko, takže já mám třeba teď klienta z Ostravy a na druhou stranu jim to ušetří i tu cestu sem a zpátky, a jsou lidi, který by se jinak styděli, takže musím říct, že dneska i když už jsme byli zpátky v tom face-to-face tak někteří klienti chtějí nadále využívat onlinovou komunikaci. A co se týká změny klientů, ze začátku v té první vlně bych řekl, že nebyly problémy, nezvyšoval se počet klientů, rapidně vzrostl v té jarní vlně.

T: Ehm, a rozdělil byste to na dvě vlny nebo...

R5: Já bych to rozdělil na dvě, na tu první, která přišla tak před Vánoce, kdy mi přišlo, že se všichni byli schopní se semknout, ale je to pouze můj osobní názor a počty klientů nerostly. Ale vlastně nebo možná to bylo spíš časem, jak ten čas postupoval, tak ti lidé spolu byli doma pět měsíců, tak někdy kolem března jsme začali pociťovat nárůst počtu klientů, šli jsem až na maximální kapacitu o 60 nebo 80 procent nahoru.

T: Takže Vám přijde, že ze začátku z toho byli všichni trochu vystrašení? A možná některý zařízení si všimly dokonce i snížení počtu případů.

R5: To bych asi řekl, že dokonce možná to i trochu to kleslo, protože ty lidi musí chodit, oni to mají soudně nařízený, tak to samozřejmě neklesalo, ale u těch dobrovolných spíš se báli, aby nechytily covid, tak všichni i dodržovali ty opatření, takže ten problém si myslím, že do Nového roku jako by nebyl. Ano, možná bych to i řekl ,že to možná i kleslo, i když nejsem schopen to asi datově podložit.

T: A teď byste řekl, nebo minimálně ohledně té druhé vlny, že se to tedy zvedlo a mělo to souvislost s tou pandemií?

R5: Tak za mě, hlavní ukazatel domácího násilí a domácího násilí během covidu byl home office. Spousta našich klientů se tady i potom přiznávala, že vlastně manželku mají rádi, vydrží s ní dobře, ale neumějí to vydržet takovou dobu jo, že bydlí ve 2+1, mají doma manželku, dvě děti, najednou tam byli všichni a neměli doma čas a klid na tu práci. To znamená, že to byl pro ně impuls a pak přiznali, že vlastně neumí a nejsou schopní s tím člověkem trávit tolik toho času, že si nemají o čem povídat, že prostě jsou každý někde jinde, že když přišli z práce domu večer v sedm, tak tam ten problém nebyl, ale najednou se tady ukázalo, jak moc jsou ty vztahy hluboký.

T: Aha, takže spousta klientů Vám třeba řekla, že si přišlo na nějaké věci ohledně toho vztahu, že to není úplně to pravé nebo...

R5: To taky, ale spíš, že neuměli sami zvládat tu situaci, že ten tlak na ně byl v tom zaměstnání stejnej, akorát ho vykonávali doma. Spousta našich klientů je z IT, to je taková jako velká skupina a u těch lidí, oni na to potřebují klid a čas prostě. A teď jim tam běhají dvě děti, teď ta manželka má taky nějakou svoji práci, tzn. museli se naučit jinak organizovat ten čas a naučit se nový návyky v tom vztahu, na který nebyli zvyklý, to vyvolávalo samozřejmě konflikty, tlačence, ponorkovou nemoc a zvyšovala se eskalace toho násilí.

T: takže byste řekl, že v důsledku tedy těch omezení plynoucích z pandemie vzrostl ten počet klientů víc, než kdyby tady ty omezení nebyly vůbec.

R5: Stoprocentně.

T: Teď spolupráce s ostatními organizacemi. Já chápu, že vaše práce se liší od ostatních pracovišť, ve kterých jsem byl, ale i tak by mě zajímalo...

R5: Takhle, jestli vám můžu do toho skočit, to bude pro vás asi nejrychlejší. „Tvá Volba“, což je ten program pro ty násilné osoby, spolupracuje s THEiA, tedy oběťmi domácího násilí, tak ale spolupracuje i napříč tzn. my máme navázanou velmi dobrou spolupráci s magistrátem města nebo třeba s Housing First. Takže ta spolupráce by tam byla, já spolupracuju i s organizacema mimo České Budějovice, takže ve své podstatě není pravda, že bychom to nediskutovali napříč tím spektrem. Ať už třeba na nějaké poradní skupině rady vlády, kde se vyjadřují všechny ty organizace nebo jinde, jsme všichni říkali v podstatě to samé. Takže bylo jedno v kterém jsme kraji, bylo jedno v kterém jsme městě, všude ten problém byl vnímanej stejně. Že se nám ty počty

navyšují, že to není dobrý a všichni jsme to právě přisuzovali tomu, z toho, co jsem slyšel a poslouchal, jak spolu lidi trávili najednou víc než jenom několik hodin denně, ale 24 hodin denně i s dětmi.

T: A co se týče spolupráce s organizacemi během covidu, i třeba s orgánama státní správy, bylo to nějak omezený? Byl tam nějaký problém, který jste pozoroval?

R5: U neziskového sektoru jsem ten problém pozoroval daleko míň se přiznám, než u státní správy a nebojím se to tady říct, že státní správa moc nefungovala, a ten důvod byl jednoznačněj, protože oni byli rozdělení do skupin, aby se nepotkávali v práci. Většinou byli rozdělení do různých týmů a když ten můj člověk, místo toho, aby tam seděl pět dní v týdnu, tam najednou byl dva nebo tři dny v tejdnu, tak prostě nebyl schopnej tu práci udělat. Takže musím říct, že tam se právě projevil nějaký ty doby fungování, s OSPODem jsme to zaregistrovali, tady vlastně v Budějovicích, protože jsme tam řešili nějaké vykázaní a takovéhle věci. Prostě ta paní, že jo, byla v pondělí a pak až ve čtvrtek, a to nebyla její chyba, ona prostě nemohla do té práce. Samozřejmě byl problém i s šetřením, protože nemohli ty orgány státní správy chodit na šetření, já ne že bych se tomu bránil, ale my úplně nespolupracujeme s terénníma službama, takže nevím, jak ztížený to měly terénní služby, protože jsme s nimi nepřišli do kontaktu, ale musím říct, že v neziskovém sektoru fungoval každej, všichni jsme si pořídili kamery a fungovali jsme všichni na kamerách, nebyl to nejmenší problém. Ty lidi, kteří mi přišli, že technologicky jsou na tom špatný a neumí, tak se naučili všichni minimálně s Google meet, to našel každej, někteří využívali Teamsy a tyhle podobné platformy. Takže jsme na tohle přešli.

T: Vy jste tedy říkal, že s těmito klienty pracujete pět let.

R5: Ano.

T: Tak kdybyste z téhle, ale i z té předchozí praxe s oběťmi mohl posoudit. Jak vnímáte vývoj domácího násilí u nás? Jestli se to třeba mění nebo přibývá?

R5: Já nejsem schopen predikovat čísla, protože číslově jsme to měli víceméně každý rok stejně, samozřejmě nevím, jestli to znamená, že jsme měli nárůst po tom, co se tady objevil Bílý kruh bezpečí, počítám, že určitá část klientely určitě šla tam, protože jsme se domácím násilím zabírali jenom my a intervenční centrum do té doby. Takže nevím, jestli když nám zůstaly stejný čísla, jestli to znamená nárůst. To mi u pachatelů víme přesně, protože na rozdíl od obětí nejsou vedeni anonymně. Za mě, nevím, jestli se zvýšil počet, to si úplně nemyslím, nebo nejsem schopnej na to odpovědět správně, ale vím, že se proměnila klientela domácího násilí. Pro mě to znamená, že klienti chodí daleko víc připravený, rozumí už těm pojmům ví, co je, co a zmizelo to tabu, že se o tom bojí mluvit. V roce 2006 kdy vzniknul ten zákon, bych řekl, že k nám lidi chodili, aby je nikdo neviděl, že sem přišli, nikdo nechtěl pořádně mluvit, báli se ty lidi těch následků a teď, když vidí, že vlastně to jde, že existuje institut vykázaní a funguje, že fungují ty soudy, dneska už probačka jede, funguje dneska exekuce na plat tomu partnerovi, aby platil vyživovací povinnost, tak mám pocit, že se toho klienti už tolik nebojí. Samozřejmě, dochází ke zneužívání, několik případů jsme taky zaznamenali, že to lidé používají jako nátlak, že buďto tě udám, že mě biješ nebo mi třeba dáš nějaký peníze, když se rozcházíme. Ale myslím si, že došlo ke zlepšení v té společnosti ohledně znalosti pojmů ohledně domácího násilí a není to už takové tabu. Takhle bych to asi řekl, jednoduchou větou, není to už takové tabu ve společnosti jako to bývalo, takže za mě plus, výborný.

T: Takže by se dalo předpokládat, že tahle informovanost té společnosti by snad mohlo, doufejme, přispívat k nějaké prevenci?

R5: Já si myslím, že přispívá, my jsme dělali i nějaké preventivní programy na domácí násilí a vím, že to neděláme jenom my. Vím, že se to zahrnuje do systému toho předmětu na základní škole ZSV. Takže už tam je to probírané, takže o tom mluvíme, že není normální, aby jeden partner ubližoval druhému, umíme to nějak pojmenovat a lidé se o tom nebojí mluvit, což je obrovský pokrok za patnáct let, co to dělám, tak si myslím, že to je super práce.

T: Dobře. Máte i přesto, že jste říkal, že je to lepší, máte nějakou výtku k tomu systému?

R5: A to jako mám říct doopravdy jak to vnímám? (smích) Jo, mám výtku. Nevím, jestli to není osobní, ale vadí mi systém práce s Bílým kruhem bezpečí, kdy podle zákona Ministerstvo vnitra pověřilo Bílý kruh bezpečí, aby v rámci celé republiky udělalo pobočky a ve své podstatě policie je povinna to tam posílat. A mě tam vadí, aspoň jak je to v Budějovicích a jiných ne-velkých městech, že ty lidé se tam střídají jako dobrovolníci tzn. pokud tam ten klient začne chodit, tak pokaždé mluví s někým jiným, což si myslím, že není dobře, protože se za prvé nikam neposune a za druhé systém funkčnosti mi není úplně jasnej. Takže si myslím, že by to spíš mělo být na intervenčních centrech, které tu působnost mají v tom regionu, nemusí to být krizový, ať tady nepropagují někoho blízkého, ale minimálně aspoň ať je to na těch intervenčních centrech. A pak jsem kritickejší celkově k intervenčním centrem, jestli tu svoji práci dělají s dostatečným vzděláním. Chybí mi tam trošku nějaký právní nadhled těch lidí, kteří tam tu práci dělají, mluvím teď o Jihočeském kraji, nevím, jak je to jinde. Protože vidím obrovskou neúctu k těm vyšším autoritám, jako je policie, kdy ty pracovníci tam chodí a řvou tam na ty policajty, že ať ho zavřou, že ho musí zavřít a vlastně dávají úplně špatný informace těm klientům, přitom ta policie může pouze jednat podle svých možností a podle důkazů, který má. Když teď půjdete na policii a řeknete, že jsem vás obtěžoval, že jsem vám chtěl ublížit a nebude na vás jediné škrábnutí, tak je to tvrzení proti tvrzení, kdy důkazní materiál je velmi těžko získatelný a těžko se dá dohromady, to znamená, že ten proces bude dlouhej, to znamená, že pokud je tam psychický týrání, dlouhodobý, neslyší to sousedi, dává si pozor ten člověk, kdy to dělá, tak ten důkazní materiál je hrozně těžko získatelný a bohužel ty sociální služby tam strašně často říkají: „ne, oni ho vykážou“ a není to úplně... takhle to úplně nefunguje.

T: Takže nějaký výtku k tomu...

R5: Systému práce.

T: Myslíte, že by měly být kladené vyšší nároky na tu připravenost těch pracovníků.

R: Myslím si, že by to měla školit buď policie nebo aspoň nějaký workshop na téma právě co může policie v rámci domácího násilí udělat, abychom věděli, jo já třeba vím, jak funguje institut vykazání, ale většina těch lidí to neví, my jsme třeba dělali kurzy akreditovaný, ale kolika lidem to tím řeknete, že jo. Takže to by mělo být součástí vzdělání lidí, když budete pracovat s touhle cílovou skupinou. Jo, že by nestačilo jenom to základní, vysokoškolský, ale že by musely být akreditace k té práci. Já třeba pro práci s agresorami musím mít nějaký konkrétně ucelený minimálně čtyřicetihodinový školení, abyste tu práci vůbec mohl dělat. Na práci s obětí to tak není a teď je otázka, když si ten pracovník udělá krizovou intervenci, což neříkám, že je špatně, tak se zase

bavíme o té kvalitě, kdo to bude školit, takže proto bych tvrdil, že by to měla dělat třeba policie, což chápu, že policie na to nemá čas, ani náhodou. A pokud tohle nezměníme, tak tu mušky budou furt otevřeny.

T: A máte ještě nějakou výtku k tomu systému, tomu, jak funguje?

R5: Ten systém není nastevenej blbě. Funguje 24 hodin denně, funguje mimo úřední hodiny, dají se děti odebrat i ve dvě ráno, dají se dávat návrhy na soud, dají se lidi vykázat ve tři ráno, takže není pravda, že to nefunguje a není pravda, že neprodlužují tu lhůtu, mám i klienty, kteří jsou už přes rok výkázaní, takže není pravda, že to je jenom těch deset dní. Jako systém to za mě je funkční.

T: Dobře. Jak by se systém měl připravit na další podobné události, kdyby se ještě mělo někdy přejít na podobný stav?

R5: Jako covid? A myslíte, že se na to dá připravit? (smích)

T: No, já asi vycházím z nějaké té kritiky toho, že to vláda mohla zvládnout lépe, jo třeba, já řeknu konkrétně, že třeba u ostatních zařízení si stěžovali, že jak neustále měnili ta nařízení, tak vedoucí musela neustále zjišťovat co teď máme řešit, kolik má být lidí v práci, jaký jsou omezení a tak dál.

R5: Jo, takhle. Viděli jsme, že ty čísla se přelévají napříč celou Evropou, ať jste ta nařízení měli horší nebo lepší. Je pravda, že se ty nařízení měnily každý týden, byly naprosto nesrozumitelný. Přesně, rozlišit, co vlastně můžu, jestli ti klienti sem přijít můžou, jestli ten respirátor musí mít nebo ne, my se testujeme každý týden, takže určitě spousta věcí jde udělat jinak, ale jak se na tom připravit opravdu nevím, protože systémově to, co bude fungovat v organizace jednoho typu o osmi lidech, nebude fungovat v organizaci o třiceti lidech a už vůbec ne v institutu státní správy, kde chodili na ty skupiny a dělali to zase úplně jinak. Takže já bych Vám hrozně rád poradil, co je to ono, ale to fakt nevím.

T: Jo, já jen chtěl Váš pohled.

R5: Jo, já bych asi byl rád, pokud v rámci těch konzultací budem moci zůstat online, to by bylo asi moje jediný přání, který bych chtěl mít, protože si myslím, že to není hloupý.

T: Mě asi jenom napadá, že to asi může být lepší kord, když pracujete s oběti terapeuticky, že to může být lepší, když tam můžete být osobně, jako podpora.

R5: Já jsem si právě myslel, že to nepůjde online, ale jde, a upřímně než nic, tak je ten online prostě lepší, když mi řeknete osobně nebo onlinově, tak už neřeknu automaticky osobně, ale zeptám se jestli ten člověk bude chodit, když to bude osobně, pokud mi řeknete ano, tak řeknu osobně a pokud ne, tak pořád lepší online a šance snížit to násilí i takhle jo nebo si to člověk může v průběhu rozmyslet a to se taky stává, že člověk řekne: „hele, já vás chci vidět“ a ten člověk sem fakt dojede z té Ostravy, na těch 90 minut, takže vyrazí ráno v osm, je tady v půl třetí a doma je v devět, ale měl prostě tu potřebu sem přijet, aby jako viděl s kým mluví, což chápu. Ale nemyslím si, že je online úplně špatně, samozřejmě nic nenahradí osobní schůzku bez respirátorů, protože vnímáte ty emoce toho člověka, jak se u toho hýbe, tam je třeba ta terapeutická práce nejsnazší. Já si zase ale nedovedu představit, klobouk dolů před kolegama, kteří pracují na telefonických linkách, já bych to nedal, takže z tohoto pohledu je pro ne nejsnazší osobní kontakt.

T: Co říkáte na postoj médií k domácímu násilí nejenom během pandemie?

R5: Zásadní problém je v tom, že pokud chcete mít validní data, tak je musíte mít podložený číslama, ty čísla se sbírají nějakou dobu a nějakou dobu se vyhodnocují, to znamená, že se dostáváme nejdřív do května, do června, kdy jsme schopný vyhodnotit listopad, prosinec. Přibližně v takovémhle rádiu můžete předpokládat, že takhle jsme schopný vyhodnotit, jaká čísla se tam naplácají. Já si myslím, že bylo dobře, že se o tom v televizi mluvilo, spíš bych měl pocit, že se tam možná i v rámci různých pořadů mohlo dávat něco jako, aby si ty lidi uvědomovali, jak je to pro ně stresový být doma. Protože to, že jsou zavřený a že to působí, vždycky o tom mluvila nějaká psycholožka, vždycky řekla: „jo, je to hrozně stresový“, ale možná tam mělo být víc návodů jakože, dát teda o minutu ten prostor tomu člověku dýl, a říct hele tak, pomůže vám chodit na vycházky v okrese, že jo, seberte se a s dětma jděte na tři hodiny ven, abyste se šli projít do toho parku aspoň, ať se tam nezblázníte. Jedna věc je, pokud se budeme bavit, že v tomhle našem prostoru 36 metrů čtverečních bychom žili čtyři, tak bude rozdíl v tom, když budeme mít dvěstěmetrový barák s obrovskou zahradou, tak to potom ten covid bude asi větší sranda než v tom paneláku. Já jsem třeba zaznamenal u spousty svých klientů něco, co v těch zprávách vůbec nezaznělo a byly to sousedský vztahy, který se zhoršovaly taky. Zateplovali v únoru paneláky jednoho z mých klientů a on z toho byl úplně nepřičetnej, protože nebyl schopnej pracovat, pořad vrtali to těch panelů a kdesi cosi. Tak měl tendence nebo byl už ochotnej jim jako to lešení pomalu jít rozšroubovat a že by jim způsobil nějaký zranění, protože už byl bezmocnej, už nevěděl jako co má dělat, neměl místo, kam by mohl odejít, on neměl zahradu, na kterou by mohl odejít. A tohle si třeba myslím, že jsem vůbec nezaznamenal v těch médiích. Udělat ten rozdíl, že pro lidi v paneláku to bude asi náročnější než pro lidi v rodinných domech. Na vesnicích to asi taky zvládali líp, nechci říct, že dobře, ale myslím si, že ty data budou ukazovat, že ty problémy na sídlišťích jsou horší, stejně tak ve městech.

T: Jo, já jsem k tomu chtěl říct, že mi přišlo, že ze začátku ta média hodně psala o domácím násilí, ale nijak tu dočasnou pozornost dále nevyužila, právě třeba tak, jak jste popisoval.

R5: To určitě, myslím si, že celkově se nevyužilo spoustu času. Já třeba musím říct, že si myslím, že i pro propagaci sociální práce mělo tohle období být to, kdy jsme se měli výrazně zviditelnit jako sociální pracovníci a nestalo se tak. Bylo úžasný sledovat v březnu na den zdravotních sester v hlavním zprávách na jedničce dají šestiminutový prostor tomu, jak nějaký primář dává kytky zdravotním sestřím, zaslouží si to, bezesporu, za tu práci, kterou odvedly, ale kdo dal kytky nějakým sociálním pracovnícům a kde máme šestiminutovou reportáž z tohohle? Já tohle vnímám jako obrovský potenciál, který jsme promarnili, protože sociální pracovníci stáli v první linii, neříkám stejně jako zdravotní sestry, to rozhodně ne, ale stáli těsně za nimi a o nás už se nemluvilo, max s nějakýma důchoďákama, kde občas něco prosáklo, že tam někdo něco dělá, ale myslím si, že jsme nevyužili ten potenciál, tu příležitost, kterou jsme měli.

T: Ted', co byste chtěl, aby se ohledně problematiky domácího násilí více vědělo? Co myslíte, co Vám tak ještě chybí?

R5: Myslím si, že by se mělo více mluvit o tom, že tak jak už se mluví o tom, že není v pořádku ubližovat někomu jinému, tak aby se ukazovalo i na to, že těm lidem může někdo pomoc, tzn. systematicky začít navádět ty lidi, aby chodili do nějakých takovýchto služeb. Třeba zase u nás zásadní problém je, že tím, že to není sociální

práce, tak to není zdarma. My v rámci práce pro ministerstvo spravedlnosti a vnitra to tady děláme zadarmo pro ty lidi, ale jinak standardně ty konzultace jsou 700 korun na hodinu, takže když řeknu, že ten člověk má přijít patnáctkrát, tak ho to celkově vyjde třeba na nějakých patnáct šestnáct tisíc, a to nejsou úplně malé peníze. A zase jsme u toho, že si to ne všichni mohou dovolit. Takže to je ten důvod, proč to tlačít do sociálních služeb, aby ta financovatelnost pro ty lidi byla dostupná. Kdy půjdete dneska k psychoterapeutovi, tak ten vás to bude stát od 600 do 1200 cca, není to levný. Tedy v rámci domácího násilí dobře, práce s násilnou osobou, větší medializace a vlastně ukazování toho, že nějaké takovéhle možnosti jsou a tlačít systém, aby do té sociální práce právě tuhle kapitolu zahrnul, to znamená, že bychom do zákona, jak tam máme v paragrafu 56, tak tam máme ty jednotlivé služby vyjmenované, tak abychom tam do toho zákona dostali i kapitolu o těchto případech.

T: Ještě, vy pracujete jenom s klienty, kteří se dopustili jenom fyzického násilí? To asi ne, že?

R5: Já pracuju s klienty, kteří se dopustili jedné z pěti forem násilí. Ekonomický, tak jak to vnímám já, je nejčastěji páchaný na těhotných matkách, sexuálního násilí se častěji dopouštějí ženy než muži, naprosto drtivou většinu, akorát se o tom u nás v Čechách nemluví a je to vlastně odmítání sexu mezi partnery. „Bud' uděláš tohle anebo s tebou dneska nebudu spát“. Není to tak, že jenom chlapy nutí ženy do sexu i když se jim nechce, většinou je to obrácené: „Když neuděláš, co já chci, tak večer nic nebude.“ A potom máte tu latentní, skrytou formu, to je to, když tatínek jde večer do hospody a jednou je to dobrý a jednou seřeže mámu, takže vlastně už jenom když odešel do té hospody, tak já jsem ve strachu, jsem vlastně v té chvíli obět' a třeba máma jde do schodů a já vím, že mě jde zbít, a tak, i kdyby to neudělala, tak to dítě se děsí, tak z tohoto důvodu se to takhle rozlišuje.

T: Takže Vy pracujete tedy se všema formama, a kdybyste to měl nějak rozlišit, s jakou kombinací se například setkáváte nejčastěji a potom jako doplňující otázku, bych Vám chtěl položit to, jestli se to mění v čase, myslím tím, v průběhu několika posledních let.

R5: Tak na první část otázky bych odpověděl tak, že nejčastější je psychický násilí s něčím, v ideálním světě s tím fyzickým, protože to je nejprůkaznější, co se týká právní stránky, ale psychický násilí z logiky věci je tam pokaždý. Mám pocit, že velmi často jsou tam ty ostatní oběti propojené. Máme klienty, kteří nikoho neuhodili ale přesně, vydírají je, nedají jim peníze, takže se tu bavíme o sexuálním a ekonomickým, někdy je tam fyzický kontakt, ale nejčastější je to psychický násilí, a to ve sto procentech případů. A co se týká toho, jestli se to proměňuje, tak, tak jako jsou chytřejší řeknu oběti násilí, tak samozřejmě začínají být chytřejší i násilníci, už trochu ví, co by neměli. Kampaň MeToo, udělala strašně bordel ve všem, nebudu to komentovat ze svého pohledu, ale zaznamenalo to to, že nikdo o tom dřív nepřemýšlel, že najednou odsoudili nějakýho herce, někoho slavnýho, takže i lidi, který se dopouštěli násilí a nikdo o tom nevěděl, že se toho vůbec dopouští, přišlo jim to přirozený, byl to vrozený vzorec chování něco, v čem žili, tak si najednou uvědomili: „Jo, asi tu Růžu nemůžu seřezat, protože kdyby to šla někam říct... Tak ji seřezu někam, kde to nebude vidět.“ Takže to si myslím, že se proměňuje v čase. Informovanost té společnosti. Tak jak je skvělý, že si na každých stránkách najdete únikový plán a jak jako obět' postupovat, tak si bohužel úplně stejnej intervenční plán si může přečíst násilník, takže ejhle, tak teda třeba schováme rodné listy dětí, abyste je nenašel, když mi začnete vyhrožovat, že mě opustíte a jsme zase u toho: „nedám ti děti“ a to je zase forma násilí psychického.

T: Co se týče rozdílů v genderu nebo věku, vnímáte nějaký rozdíl v tom? Pozorujete třeba více případů se seniory?

R5: Helejte, násilí na seniorech je u nás, nebo ke mně se dostane v řádech jednotek za x let. Tzn. Když to řeknu třeba takové to klasické, fyzické násilí na seniorech, tak to jsou dva případy ročně, to, že mi potom v rámci práce, kdy mi ten člověk řekne, že se třeba dopouštěl násilí a že byl odsouzený, tak z něj i vypadne, že vlastně nadává vlastním rodičům nebo je schopný dát nevlastnímu otci pár facek, kterému je sedmdesát třeba už. Tak se to třeba potom už tady vynořuje, ale že by bylo primární násilí na seniorech nebo na dětech, to vůbec ne. Největší část je to vztahové násilí mezi dvěma partnery. Pokud jsou tam děti, pro nás je to na vyhodnocení té situace, jak moc jsou děti obětí, a jestli by neměla zasáhnout další složka, což je pro nás OSPOD, jestli bychom to neměli hlásit, a pokud je to tam hodně vyhocený, tak buď chceme po té oběti, aby to nahlásila sama nebo můžeme využít ohlašovací povinnost sami. Vyloženě násilí na seniorech máme opravdu nejmíň, násilí na dětech bude druhé nejmíň a nejmíc bude násilí mezi partnerama a samozřejmě teda většinou agresorem je muž. Zase pokud zabije žena chlapa, tak nevíme u soudu, jestli ji předtím ten partner dvanáct let týral, to nevím, já vidím jenom rozsudek, který je na základě znaleckého posudku a znova říkám, ani já, ani vy jste tam s nima nebydlel, abychom fakt mohli říct, že ano ubližoval jí, i když jeho kamarád říká, že byl zlatej, její kamarádka zase říká, že to byl ožrala kterej, když přišel domů, tak ji zbil, to nevíme. Jediné, co vím, tak to, že toho mírnějšího násilí se ženy na partnerech dopouštějí daleko méně než chlapi. Pokud žena dá chlapovi facku, možná jo, ale ono se to spíš nenahlásí totiž, já nevěřím tomu, že to tam není, dokonce si myslím, že budeme někde kolem padesáti procent, můj osobní názor, ale ten chlap nepůjde na policajty (smích) a neřekne: „Ona mi dala facku“ protože se stydí.

T: A u žen, vnímáte nějaký rozdíl v typu násilí?

R5: Takhle. Já, když tady tu klientku mám, tak už tam ten rozdíl nevidím. Většinou u těch nedobrovolných, což jsou ty, který byly odsouzený, tak tam jsou to zvlášť násilný trestný činy. U těch chlapů je výhoda, že tam mezitím měli čtyři loupeže a jedno znásilnění a teprve potom zmlátil svoji ženu, takže tu máme nějakou posloupnost chování a toho, jak funguje. A teď je otázka, jestli to ty čtyři partnerky předtím nenahlásily nebo jim nic neudělal, takže tahle byla pro něj něčím jiná, že ji bil? Takže zase je to vytržený z kontextu, který já tady rozpletu, protože ten člověk mi tady mluví o všech svých partnerských vztazích, ve všem, takže já potom vidím do toho líp. Ale není pravda, že chlap, kterej dvacet let bude hodnej, tak z ničeho nic seřeže ženu, takhle to nefunguje. Vždycky je ta eskalace postupná, vždycky to začne tím, nadávkama, pak přinese kytku, máme na to takový trojúhelník období lásky, nenávisti a normálního chování. Takže normálně to probíhá tak, že nejdřív je vztah normální nebo je zamilovanéj, pak to přejde časem do normálního, jsme na tu ženskou zvyklý, pak to někde vyeskaluje, já jí ublížím a začnu se strašně omlouvat, a máme tady zase fázi zamilovanosti znova, zase to přejde a takhle vlastně pořád běžíme dokola. Takhle vlastně běžíme celoživotně všichni, akorát v rámci nenávisti se většina z nás nedopustí žádného násilí tzn. projdou z toho normálního vztahu, ale i tam už potom řeknete, teď jsi mě nasrala seš úplně blbá a i to už může být bráný jako násilný chování, to co pro mě může být v pořádku, pro vás už by mohlo být už nějaké omezení, takže se tam někde na záchodě rozbřečíte, a on vám na základě toho přinese kytku růží a taky se stává, že nám to určitá skupina žen začne zneužívat, protože se z toho stává taková opičí láska, že si uvědomí, že vlastně chtějí bejt milovaný, takže tu situaci vlastně vyhrotí samy, protože se jim ten chlap potom omluví, až takhle to funguje...

T: Jo, jako zcela mě to nepřekvapuje, ale jste první, kdo to takhle řekl.

R5: Zásadní problém je ale jinej, pokud začnu na tom, že Vám třeba řeknu, že jste blbej, omlouvám se, že jsem to teď řekl, a projde mi to, obrečíme to, nějak si k tomu u sedneme, řeknu to podruhé, vy řeknete: „ještě jednou to řekneš a odejdu od tebe“ tak tohle je zásadní rozcestí, protože pokud ani potom neodejdete, tak co si řekne? „Aha, příště se nemusím ani omlouvat, protože mi to projde.“ Takže to potom vyeskaluje k tomu, že nejste blbej, ale že nesmíte mluvit s rodičema, protože jsou to kretění, takže vás tímhle izoluju. Za nějakou dobu zjistíme, že vlastně s těma rodičema nechcete ani být, protože se mnou je vám líp, protože vám říkám, že beze mě nic nejste a že vlastně beze mě nejste vůbec nikdo a nic nedokážete a skončíte na ulici a kdesi cosi a ty lidi tomu začnou věřit, je to stejný, jako když to, co dělal Pavlov, ty jeho experimenty se psama, tak bohužel tak to funguje i na lidi. A bohužel ženy jsou v tomhle trošku, a nemyslím to genderově blbě, podvolnější nebo zranitelnější než ty chlapi, protože ty chlapi mají vyšší ego. Takže jste izolovanej, už můžete dostat facku, strašně se omluvím, ta fáze zase nějak proběhne, přežil jste to jednou, podruhé, tak a tady už máme klasický násilí, kdy ve své podstatě vy mě řeknete, že jste si za to mohla sama nebo sám, protože když bylo nejhůř, tak jste nechal rozsvíceno v lednici, nebo jste nechal pračku jet a moc prala nebo málo prala.

T: Tam už tedy ta oběť neví, jestli věřit svému názoru, nebo názoru agresora.

R5: Tak, samozřejmě udržet si vlastní názor ve chvíli kdy vám někdo dlouhodobě devaluje názor váš tak není jednoduchý. Ty lidi by teoreticky mohli dostávat diplom z psychologie, protože oni neví jak, teda oni ví jak, oni se to naučili jak opičky. Protože oni, když přijdou za mnou a mě dají pár facek, tak já jim řeknu: „Už tě nikdy nechci vidět“. Takže automaticky začnou vyhledávat ten typ lidí, který ve svých vzorcích chování viděli, že je to normální. Pokud jsem viděl, že táta řeže mámu, tak mi to přijde normální, já jsem byl vychovanej v tom, že ženu nikdy ani květinou neuhodíš, když to přeženu, tak opravdu mě ani tahle varianta ani nenapadla, a že jsem se určitě ve svém životě našel na svou partnerku mnohokrát. Ale rozumíte mi, ani vás to nenapadne, ale pokud tu bude nějaký vzorec chování, tak ho zkusím opakovat, protože to pro mě je nejsnazší, bohužel opakuju chování svých rodičů, jo i standartně se říká, že jsme o dvacet procent jiný než naši rodiče, takže pokud ten člověk si uvědomí, že většina lidí řekne, že ho nechce, tak si potom najde submisivní partnerku, která prostě viděla tohle třeba jako malá a byla vlastně obětí, ať už přímou nebo sekundární při tom domácím násilí u těch rodičů.

T: A dostáváme se tedy k tomu, jakou roli hraje historie rodiny v domácím násilí.

R5: Což je obrovská.

T: Že dotyčný sám bude oběť nebo agresor.

R5: Ano, přesně tak.

T: U Vašich klientů to tak pozorujete taky?

R5: Já pracuju dvěma metodama, jedna je kognitivně-behaviorální, kdy pomocí toho KBT se snažíme měnit vzorce toho chování a vycházíme tady z té historie, proto je tady časově zaměřená. Potom používám gestaltový techniky „tady a teď“ aby se s tím člověk naučil v té chvíli si to uvědomovat jak mu je, vy se smějete teď?

T: Pardon, já jsem si jen představil Gestalt při práci s agresorem a napadlo mě, že to může být velmi zajímavý.

R5: Je to úplně skvělý, protože já potřebuju, aby se ten člověk naučil uvědomovat, že jemu není dobře. Aby se naučil o tom i mluvit a vlastně říkal ty svoje pocity, což pro ty dvoumetrový hovada, který dvacet let všechny mlátili... je to pro ně hrozný, a na druhou stranu se vám tady jednou rozbřečí a sesype a zjistíte, že vlastně to neměl v životě nikdy, a tím ho nechci omlouvat, ale neměl to nikdy v životě jednoduchý. Cítí se nepochopený, vždycky byl automaticky obviňovanej, protože už od malička byl sígr, je automaticky indoktrinovanej tou společností, taky tam nechci říct, že jsou tam věci, který museli tak udělat, udělali je dobrovolně, ale xkrát v tom vidíte vzorce nějakého toho chování, kterej si oni ani neuvědomujou, že maj. Takže my jim je zvědomíme, a to je vlastně náplň té mojí práce, proto trvá taky tak dlouho standartně. Ze začátku, když jsme začínali s tím programem, tak trval dva měsíce, teď jsem na osmi měsících. Prostě ty lidi to nezvládají dřív, a vidáme se jednou za čtrnáct dní, to je tak akorát, devadesát minut a oni to dřív nedaj prostě. A někde to trvá i dýl, někde jsme třeba i na roku a ty lidi skončí oficiálně program a stejně chtěj chodit, že prostě cítí, že jim to pomáhá. Pro mě výsledek je jejich další trestná činnost, pokud není, zatím máme pět let, takže jakoby nějaké výsledky vidím, ale můžu si říct: „šel by ten člověk do vezení, kdyby ke mně nešel? Jak můžu vědět, že ty data jsem ovlivnil?“ Ale vnímám rozdíl v jeho chování, to jsem schopnej popsat, a i nějak dostat ven v nějakých číslech. Což je věc, která právě, zatím není metodicky zpracovaná, a doufám, že jednou bude. Je to jedno z mých velkých přání.

T: Dobře, napadá Vás k tomu, ještě něco dalšího, co jsem nezmínil?

R5: Ne, jen bych Vám doporučil, co k tomu číst možná.

T: Dobře, mockrát Vám děkuji za rozhovor.

14 Abstrakt

SUCHAN, V. *Vliv pandemie covid-19 na domácí násilí z pohledu pracovníků sociálních zařízení v Českých Budějovicích*. České Budějovice 2022. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra sociální a charitativní práce. Vedoucí práce: Mgr. Karel Šimr, Ph.D.

Klíčová slova: Domácí násilí, pandemie, covid-19, protiepidemická opatření, krize

Bakalářská práce se věnuje zkoumání vlivu koronavirové pandemie a s ní spojených opatření na vývoj domácího násilí. Teoretická část čtenáře seznamuje s problematikou domácího násilí a charakterizuje pandemickou situaci v kontextu krize. Praktickou část tvoří kvalitativní výzkum, uskutečněný pomocí polostrukturovaných rozhovorů, zaměřený na problematiku z pohledu pracovníků sociálních zařízení v Českých Budějovicích. Mezi respondenty jsou pracovníci intervenčního centra a dvou krizových center. V předložené analýze jsou identifikovány aspekty domácího násilí na které, podle dotazovaných pracovníků, měla pandemie a s ní spojená omezení největší vliv.

15 Abstract

The influence of the covid-19 pandemic on domestic violence from the perspective of social workers in České Budějovice.

Keywords: Domestic violence, pandemic, covid-19, anti-epidemic measures, crisis

The bachelor thesis deals with a study of the impact of the coronavirus pandemic and related measures on the development of domestic violence. The theoretical part introduces the reader to the issue of domestic violence and characterizes the pandemic situation in the context of a crisis. The practical part consists of qualitative research, conducted through semi-structured interviews, focused on issues from a perspective of social workers in České Budějovice. Among the respondents are staff of the intervention center and two crisis centers. The presented analysis identifies aspects of domestic violence which, according to the interviewed staff, were most affected by the pandemic and the associated restrictions.